

Utrikesdepartementet

Avd: 5

Grupp: 2

Mål: Em^I / spec.

Efterforskning av

Rosoul Wallenberg

1965, jan -

4.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant dentelex/ 19 kl.

Inkom den 7 / 1 19 65 kl. 16.25

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48: B		6
Avd. A	Gr. 2	Mål. Eu 1

6.

Bör Belfrage personligen.

Kovaljov beräknas tillträda i Helsingfors redan slutet av denna månad. Vem efterträdaren blir torde vara av stort intresse för vidarebefordrandet av vår stora fråga,

Jarring

Coll.:

Dep U 328/A

Ärende
Wallenberg-ärendet.

Datum

8.1.65.

Dnr

6v

Avd.

Grupp

Mål

P

2

Eu

1.

Adress
Svensk
Moskva

Text

Jarring från Belfrage. Önskvärt Du kommer hit början nästa vecka för fortsatta överläggningar kända ärendet. Bäst vore om Du kunde vara här redan från och med måndag hänsyn svårigheterna senare i veckan passa in tid för samtalen stats- och utrikesministrarna. Tela Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsänd den

Klockan

Sign.

8/1 18.50 Ma

Virgin/IH

ang.

översänder skrivelse
från statsministern

Stockholm 11 februari 1965.

1 bil.

Strängt förtroligt.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Broder,

./.

Härmed ber jag att få översända den av statsministern
undertecknade skrivelsen den 11 februari 1965 till Kosygin.

En kopia av skrivelsen för beskickningens räkning när-
slutes jämväl.

Leif Belfrage

Ambassadören G. J a r r i n g,
M o s k v a.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	11/2 1965
utl. kurir	24
luftpost	
vanlig post	sign.

ang.

STOCKHOLM 19		
Stockholm den 11 februari 1965.		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Ärade Herr Ministerpresident,

Jag ber att med Eder, Herr Ministerpresident, få taga upp till behandling ett ärende, som alltsedan krigets slut varit föremål för långvariga meningsutbyten mellan de svenska och sovjetiska regeringarna, nämligen frågan om den i Sovjetunionen försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenberg. Som Ni säkert förstår, skulle jag icke på nytt återkomma till ärendet, om detta icke varit och är av så stor betydelse för Sverige och svensk opinion och om jag icke hade varit övertygad om att ett klarläggande av frågan skulle avlägsna ett besvärande moment i de svensk-sovjetiska relationerna och därigenom på ett utomordentligt gynnsamt sätt befrämja den framtida harmoniska utvecklingen av dessa relationer.

Såsom torde vara Eder bekant, omhändertogs Raoul Wallenberg i januari 1945 av de framryckande ryska trupperna i Budapest. Detta bekräftades av ett meddelande, som framfördes av dåvarande vice utrikesministern Dekanosov till svenske ministern i Moskva den 16 januari 1945, att de sovjetiska myndigheterna vidtagit åtgärder för att skydda Raoul Wallenberg och hans egendom. Under de följande månaderna, och sedermera under alla de år som gått, har ett stort antal framställningar riktats från svensk sida till de sovjetiska myndigheterna om att Raoul Wallenberg måtte friges och klarhet vinnas om hans öden. Jag vill i detta sammanhang erinra om de överlägg-

Hans Excellens Herr A.N. Kosygin,

Ordförande i De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions Ministerråd,

M o s k v a.

ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	/ 19.....
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

ningar som ägde rum i Moskva under mitt besök i april 1956, då man från sovjetisk sida utfäste sig att vidtaga en undersökning i ärendet med utgångspunkt från nytt material, som under samtalen ställdes till sovjetiskt förfogande. Såsom resultat av denna undersökning meddelade den sovjetiska regeringen i en note den 6 februari 1957, att på grundval av ett påträffat dokument slutsatsen borde dragas, att Raoul Wallenberg avled i Ljubljanskaja-fängelset i juli 1947.

Efter mottagandet av detta meddelande har svenska regeringen i olika omgångar till den sovjetiska regeringen överlämnat ytterligare uppgifter, enligt vilka Raoul Wallenberg skulle ha varit vid liv i Sovjetunionen vid betydligt senare tidpunkt än 1947, dels i fängelse i Vladimir och dels, enligt uttalanden av professor Myasnikov till professor Nanna Svartz vid sammanträffande i Moskva i januari 1961, på sovjetiskt sjukhus vid sistnämnda tidpunkt.

Senast begagnade jag de tillfällen som erbjöd sig vid utrikesminister Gromykos besök i Stockholm i mars 1964 och vid förutvarande ministerpresidenten Chrustjovs besök i Sverige i juni 1964, för att understryka vilken betydelse man från svensk sida fäster vid frågan. Vid dessa liksom vid andra tillfällen under senare år har man från sovjetisk sida hänvisat till den ovan nämnda noten av den 6 februari 1957 och tillagt att Raoul Wallenberg nu icke finns i Sovjetunionen.

Under många år har jag personligen följt detta ärende i en förhoppning att föra frågan till en tillfredsställande lösning. Genom det vänliga budskap, som den 16 oktober 1964 överlämnades till mig genom Sovjetunionens ambassadör i Stockholm, vet jag, att Ni är ense i det angelägna i att de svensk-sovjetiska förbindelserna vidareutvecklas och att vår målsättning därvidlag är gemensam. I denna anda tillåter jag mig att rikta till Eder en vädjan att Ni måtte personligen föranstalta om en sådan prövning av samtliga led i det förevarande ärendet och av de uppgifter, som från svensk sida ställts till förfogande rörande Raoul Wallenberg, att klarhet kan vinnas.

Jag kan försäkra Eder att ett tillmötesgående av denna min hemställan kommer att röna den största uppskattning från svenska regeringens och svenska folkets sida.

Med största högaktning

Tage Erlander

Virgin/IH
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

Ang. skrivelse från
statsministern

STOCKHOLM ¹² 11 februari 1965	
N:o 56.✓	BIL.
INK. D. N:o	
AVD. P	GR. 2 MÅL _{Eu} ^I

Svensk
Moskva

Ar

Dnr . För Jarring personligen.

Med söndagens extrakurir följer statsministerns skrivelse till Kosygin. I förhållande till tidigare version har den ändringen vidtagits, att början av näst sista stycket ändrats till att lyda "Under många år har jag personligen följt detta ärende" etc.

Cabinet

Rep. d. 12.2.65 - kl. 13.45 af.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 »
» 4 »

15/2
Berr.

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 15/ 2 19 65 kl. 13.25

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		71
Avd. P	Gr. L	Mål. Eu

71.

He För Belfrage personligen.

Skall jag fatta Ditt handbrev 11 februari så att väntetiden Svartz nu är över och att jag utan dröjsmål skall lämna brevet till Kosygin? Jag utgår från att jag desförinnan bör omtala för Gromyko att jag överlämnar brevet som utmynnar i begäran om ny undersökning.

Jarring

Coll.:
Dep U 316 A

Belfrage/GA
KUNGL. ÜTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 15 februari 1965.		
N:o 59	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. R	GR2	MAT 5

Ang.

Svensk
Moskva

59 Edert 71. Personligt för Jarring från Belfrage. Bekräftar att brevet snarast bör överlämnas Kosygin och att Du dessförinnan bör informera Gromyko såsom Du tänkt.

Cabinet

Exp. 15. 2. 65 Rik kl. 16.00

Belfrage/MK

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

Ang.

STOCKHOLM 16 februari 1965		
N:o 60✓	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. I En

Svensk
M o s k v a

Ar *(Pl)*

Nr Personligt för Jarring från Belfrage. Tacksam Du telegraferar
så snart Du fått besked om tidpunkt besöket Kosygin.

Cabinet

Exp. 16. 2. 65 kl. 12.00 Rik

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Kab.*
» 3 » *brän*
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telek 19 kl.

Inkom den 17 / 2 19 65 kl. 10.50

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>48:B</i>		<i>74</i>
Avd. <i>B</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eel</i>

*Galene set
17/2*

Ac

74.

Edert chiffer 60. För Belfrage personligen.

På grund av egen influensa icke kunnat agera och
kan troligen icke heller göra detta under loppet den-
na vecka.

Colliander

Coll.:

Dep U 326/A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den 22 / 2 19 65 kl. telex

Inkom den 22 / 2 19 65 kl. 08.35

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		77
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^I

Brådskande.

AW

77

För Belfrage personligen. Får företräde idag eller imorgon hos Gromyko. Om Kosygin ännu intet känt. Telar igen snarast.

Jarring

Coll.:
Dep U 326 A

ex. 2 till *Kals.*

» 3 » *hända*

» 4 » *hända*

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 22 / 2 19 65 kl. 16.04

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>48:8</i>		<i>79</i>
Avd. <i>10</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu</i>

79.

För Belfrage personligen.

Bo
Primo. Hade företräde för Gromyko kl. 15.00. Jag sade honom att jag begärt företräde hos Kosygin för att överlämna ett brev från statsministern. Innehållet var mig bekant och jag ville gärna underrätta honom i förväg att det gällde Wallenbergs-ärendet, i synnerhet som han tagit del i de samtal som förra året förts härom vid besöken i Sverige.

Secundo. Gromyko verkade närmast som om han väl kände till vad som komma skulle. Han verkade icke ovänlig. Han svarade att han självfallet till Kosygin skulle framföra vad ändamålet med mitt besök var. Personligen ville han inte ge uttryck för någon särskild mening mer än att uttrycka sin förvåning över att vi åter tog upp denna fråga. Den vore sovjetisk synpunkt ett avslutat kapitel. Därefter övergick han omedelbart till statsministerns besök. Se följande chiffer.

Tertio. Ett snabbt svar på denna senare fråga skulle ge mig möjlighet nytt besök Gromyko - kanske med ytterligare reaktion Wallenbergs-ärendet.

Jarring

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Kab.*
» 3 » } *hinder*
» 4 » }

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 22 2 19 65 kl. 16.00

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>41:B</i>		<i>81</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>L</i>	Mål. <i>Eut</i>

81.

För Belfrage personligen i anslutning mitt chiffer 79. Det är möjligt Kosygin vid mitt besök hos honom reagerar som Grömyk med en kort anmärkning att det hela är ett avslutat kapitel och ber mig - i förmodligen koncilianta former - framföra detta till statsministern för att liksom tidigare undkomma skriftligt svar. Min mest näraliggande reaktion är då att understryka att statsministern gärna skulle se ett personligt svar på denna sin personliga hänvändelse.

Jarring

Coll.: *S*
Dep U 325 A

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Från Moskva

orig. a SW 18

ex. 2 till *trab.*

Avsant den tel/ex 19 kl.

» 3 » *palch.*

Inkom den 25/ 2 19 65 kl. 15.15

» 4 » *pd I*

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

» 5 » *VIRGIN brunt*

*Statsministern informeras 25/2
utrikesminister 26/2*

Dnr <i>48:8</i>		86
Avd. <i>dep</i>	Gr. <i>1</i>	Mål. <i>1</i>
<i>dep</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
<i>10</i>	<i>2</i>	<i>Eu</i>

Opes.

86

För Belfrage.

minuteras 20.42

LS

P r i m o. Har framfört innehållet Ditt chiffer 67 till Kuznetsov eftersom Gromyko hårt upptagen. Han hade full förståelse svårigheterna juli. Underströk hur angelägen man var få se statsministern här som icke varit här på nio år. Jag framhöll hur mycket statsministern såg fram mot besöket. Kuznetsov frågade vad vi menade med att Erlander kunde komma senare. Jag sade att som personlig åsikt trodde jag slutet augusti eller september. Vi beslöt låta frågan stå öppen tills vidare.

P. 2. 20

S e c u n d o. Vi utbytte några allmänna ord om Vietnamproblemet och jag nämnde att jag i radio hört att man tagit upp frågan sovjetisk-fransk samverkan för politisk lösning till vilket Kuznetsov sade varken ja eller nej utan endast att vi håller på att undersöka alla utvägar. Jag frågade därefter när jag kunde tänkas få överlämna mitt brev till Kosygin. Kuznetsov svarade undvikande att han skulle "intressera" sig härför.

Jarring

26/2-65

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Moskva den 24 februari 1965.

HP 80

1 bil.

Strängt förtroligt

Engeström m. SS
Vägen m. SS

[Handwritten signature]

Broder,

./. *[Handwritten mark]*
[Handwritten mark]

Jag bifogar en av Lundström författad promemoria angående ett samtal mellan Stockholmstidningens korrespondent Björkegren och Farafonov - som Du väl känner från hans Stockholms-tid.

Jag vill särskilt fästa Din uppmärksamhet på det avsnitt som han lar om Wallenbergs-frågan. Här har Björkegren helt spontant agerat på ett sätt som ur vår synpunkt sett endast kan vara att hälsa med tillfredsställelse.

[Handwritten signature]
[Handwritten signature]

Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

P.M.

- rörande samtal mellan Stockholmstidningens korrespondent Björkegren och byråchefen i MID Farafonov, som delvis jag själv, delvis min hustru råkade - utan att själva deltaga däri - åhöra på ambassadmottagningen för svenska filmdelegationen den 17 februari 1965.

Björkegren frågade om hur skriverierna om samarbete mellan kommunister och socialdemokrater skulle fattas och hur pass allvarligt det skulle tagas. Farafonovs svar gick ut på att man länge önskat "en dialog" med socialdemokratin. Den önskan hade funnits och uttryckts redan för lång tid sedan. Efter Chrusjtjovs avgång och de friare diskussionsmöjligheterna låge det intet märkligt däri att detta tema togs upp av enskilda skribenter till öppen diskussion, att det inte längre enbart behandlades i partidokument. Detta bidroge till att hyansera frågeställningen, som också vore av en sådan natur att den förtjänade vidsträcktare diskussion även utanför partiledningsorganen. Givetvis stode då emellertid diskussionsdeltagarna för sina egna åsikter.

Överhuvud var Farafonov angelägen att framhålla hur mycket "friare" det blivit efter Chrusjtjov, hur mycket "friskare" debatter nu kunde föras både i pressen och man och man emellan - en frihet som Björkegren sade sig inte ha märkt så mycket utav.

Björkegren frågade om Wallenberg. "När nu Wallenberg är så död som Ni säger, varför kan Ni inte ge ett uttömmande svar. Ni har ju Stalin-tiden att skylla på". Farafonov: "Vi har diskuterat ungefär på samma sätt uppe på avdelningen i MID och sagt till KGB-männen att det borde finnas papper och uppgifter om honom, en diplomat borde inte försvinna så lätt". Emellertid hade man svarat att tusentals människor, både ryssar och utlänningar, försvunnit mer eller mindre spårlöst. Tiden var sådan. Efter ytterligare

utbroderingar på detta tema sade Farafonov plötsligt: "Ni vet ju hur det är när det gäller spioner". Det var emellertid omöjligt att avgöra om detta var Farafonovs egen reflexion eller "KGB-männens". Björkegren frågade också vad Farafonov menade om de vittnen, som hävdade att Wallenberg intill sen tid skulle ha varit i livet. Farafonov svarade att när det gått sensation i en sak, dyker det alltid upp s.k. vittnen.

I övrigt betonade Björkegren starkt vilken positiv betydelse det skulle ha för den svenska opinionen att få ett utförligt besked i vilken riktning detta än ginge. Vilka obehagliga detaljer det än skulle avslöja kunde det i längden inte annat än gagna Sovjets egen sak. Tystnad och vägran att svara hade motsatt verkan. Farafonov kommenterade inte direkt detta men syntes noggrant notera sig till minnes. Efter en stund sade han: "Ja nu skrivs det inte riktigt så mycket elakt om oss som tidigare i svensk press. Snart kan man säga att Era tidningar inte skriver mer fullt om Sovjet än de gör om Sverige, sitt eget land. - Också här, som Ni märkt, kritiserar vi mer och mer oss själva". Farafonov återkom till att det blev allt friare, att det förbereddes "progressiva" förändringar inte bara i Sovjet utan också i de andra "socialistiska" länderna. Björkegren sade något om Kina, som Farafonov nöjde sig att skratta åt. Björkegren fortsatte med Östtyskland. Farafonov påpekade att även där diskuterades "progressiva" förändringar. Björkegren: "Så länge Ulbricht-regimen sitter kvar har jag svårt att föreställa mig någon progressiv förändring i Östtyskland", varpå Farafonov överraskande och kryptiskt svarade: "Ja i Östtyskland ser det faktiskt ut att hända detsamma som i Kina, fastän bakvägen - och det är förfärligt". Samtalet avbröts här genom att andra sällade sig till Björkegren och Farafonov. När de åter blivit ensamma frågade Björkegren vem som skulle efterträda Kovaljov som chef för skandinaviska avdelningen i MID. Farafonov svarade att saken ännu inte var avgjord men skulle bli det inom de närmaste dagarna. En kandidat vore förre ambassadören i Finland och tidigare vice utrikesministern Zacharov. En kandidat vore också Farafonov själv. - "fast min hustru säger att jag inte duger till det".

Samtalet fördes hela tiden "i vänskaplig och hjärtlig ton".

Då detta referat är sammansatt av delar som jag själv uppfattat, som min hustru berättat och av kommentarer som Björkegren senare gjort, kan jag inte i detalj svara för att allt är korrekt återgivet.

Moskva den 24 februari 1965.

26/2-65

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Moskva den 24 februari 1965.

HP 1

1 bil.

Strängt förtroligt

Vägen

He

ms

Broder,

./.

För ordningens skull översänder jag den översättning till
ryska av statsministerns brev till Kosygin, vilket jag erhöll med
Ditt handbrev den 11 februari 1965.

Om tillgången

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Стокгольм, 11-го февраля 1965 года.

Уважаемый Господин Председатель Совета Министров,

Разрешите мне, Господин Председатель Совета Министров, поднять для обсуждения с Вами один вопрос, который с окончания войны являлся предметом длительного обмена мнениями между шведским и советским правительствами, а именно вопрос об исчезнувшем в Советском Союзе шведском дипломате Рауль Валленберг. Как Вы без сомнения понимаете, я бы снова не возвратился к этому вопросу, если бы не имел и имеет такое большое значение для Швеции и шведского общественного мнения и если я не был убежден в том, что выяснения этого вопроса устранило бы обременяющий момент в шведско-советских отношениях и тем самым исключительно благоприятным образом содействовало бы дальнейшему гармоничному развитию этих отношений.

Как Вам наверно известно, Рауль Валленберг в январе 1945 г. был взят под охрану наступающими советскими войсками в Будапеште. Это было подтверждено сообщением, переданным шведскому посланнику в Москве 16 января 1945 г. тогдашним заместителем министра иностранных дел Деканозовым, что советские власти приняли меры для защиты Рауля Валленберга и его имущества. В течение последующих месяцев и потом в течение

всех минувших лет с шведской стороны были сделаны многочисленные представления советским властям о том, чтобы Рауль Валленберг был освобожден и чтобы была наведена ясность о его судьбе. Я хочу в этой связи напомнить о переговорах, имевших место в Москве во время моего визита в апреле 1956 г., когда с советской стороны было обещано провести расследование по этому делу, исходя из новых материалов, которые во время переговоров были предоставлены в распоряжение советской стороны. В результате этого расследования советское правительство в ноте от 6 февраля 1957 г. сообщило, что на основании обнаруженного документа следует сделать вывод, что Рауль Валленберг умер в тюрьме Лубянке в июле 1947 г.

После получения этого сообщения шведское правительство при разных случаях передало советскому правительству дополнительные сведения, согласно которым Рауль Валленберг, кажется, был в живых в Советском Союзе гораздо позднее чем 1947 г. - в тюрьме в г. Владимире и, согласно высказываниям профессора Мясникова профессору Нанне Свартс при их встрече в Москве в январе 1961 г., в советской больнице к этому же времени.

Последний раз я воспользовался случаями, предоставленными в связи с визитом в Стокгольм в марте 1964 г. министра иностранных дел Громыко и визитом в Швецию в июне 1964 г. бывшего председателя совета министров Хрущева, чтобы подчеркнуть значение, которое с шведской стороны придает этому вопросу. Тогда, как и при других случаях в течение последних лет, с советской стороны ссылались на вышеупомянутую ноту от 6 февраля

1957 г., добавляя, что Рауля Валленберга теперь нет в Советском Союзе.

В течение многих лет я лично следил за этим делом в надежде довести вопрос до удовлетворительного решения. Из любезного послания, переданного мне 16 октября 1964 г. через посла СССР в Стокгольме, я знаю, что Вы согласны в необходимости дальнейшего развития шведско-советских отношений и что в этом у нас общая цель. В этом духе я позволяю себе обратиться к Вам с просьбой, чтобы Вы лично распорядились о таком рассмотрении всех моментов в данном вопросе и сведений, предоставленных шведской стороной относительно Рауля Валленберга, которое могло бы навести ясность в дело.

Я могу Вас заверить, что удовлетворение этой моей просьбы будет в высшей степени оценено шведским правительством и шведским народом.

С самым высоким уважением,

Таге Эрландер

Его Превосходительству
Господину А.Н.Косыгину,
Председателю Совета Министров
Союза Советских Социалистических
Республик, М о с к в а .

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Avsant den tel/ex 19 kl.

Inkom den 8 / 3 19 65 kl. 13.45

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr	41:B	99
Avd.	1	Gr. 2
Mål.	Eu-1	

7
15
För Belfrage. Det är idag 16 dagar sedan jag anhöll om företräde hos Kosygin för att överlämna statsministerns brev. Jag förde saken på tal med Kuznetsov 25 februari, jfr mitt chiffer 86, men även därefter har inget hörts. Nu kan naturligtvis invändas att Kosygin varit i Östtyskland och att förberedande kommunistkonferensen ägt rum här men med lite god vilja hade utan vidare ett besök kunnat inordnas för mig.

S e c u n d o. Jag har svårt att tro att Kosygin skulle vägra ta emot mig men det finns möjligheten att han låter det dra ut på tiden oändligt länge i hopp att vi skall ge upp. Jag skulle vilja föreslå att statsministern när han ändå tar emot Belokhovostikov för att ge svar Edert chiffer 77 efter svarets avgivande säger något om att jag fortfarande väntar på företräde.

Jarring

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 »
» 4 »
5

Från Moskva

Avsant den tel/ex 19 kl.

Inkom den 17 / 3 19 65 kl. 1120

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Brådskande.

Dnr	48: B	106
Avd.	P	2
Gr.		
Mål.		Eu:

Ac
106.

För Belfrage.

Jag uppsökte idag tjf chefen skandinaviska avdelningen i MID Kirsanov i anslutning till vårt telefonsamtal igår.

Primo. Jag framhöll för Kirsanov att det nu gått mer än tre veckor sedan jag genom hans avdelning anhållit om företräde hos Kosygin för överlämnande av personligt brev från statsministern. Jag framhöll vidare att jag personligen talat om saken både med Gromyko och Kuznetsov. Men hittills hade jag icke fått något som helst svar. Kirsanov svarade att han skulle "intressera sig för ärendet". Han gav alltså samma svar som Kuznetsov. jämför mitt chiffer 86. Jag framhöll än en gång att jag ansåg det rimligt att jag åtminstone finge en indikation på när jag skulle bli mottagen. När skulle jag få den? Kirsanov svarade än en gång att han skulle intressera sig.

Secundo. Den enda reaktion jag anser mig kunna konstatera är att Kirsanov i varje fall var märkbart generad. Huruvida samma reaktion föreligger högre upp återstår att se.

Jarring

Hauptführung:

Dei kan uae en keapone uwa ujaol

De Suchoo Typhim en ike desawana banam. Redar

au mla [Skaitum. Ithrus baw tur Koyzin, au
Wallenberg)

Teşvaren lain korygin side kan kerapmani
lainas annai an ^{can} ci yivhpare unesty kame as ^{hean.}

an china kollege - später beuhtes jap endete und

~~27~~

Wie sehr bei manchen Tugenden ich mich an die 2. Seite

^{vi}
 att sedan en båt för besöka oss på måttatser
 och hur vi då skall reagera.

Nu att att denna kamme vi att guida in i

låge det båda sidorna ~~det~~ önskar, och kanner
^{up}
 vengja att bevare sin prestige. Långsittidan

låge att Wallenbergströjan är en helt oseriös

kapital. Att ta upp den på nytt innebär

enbart att man inte önskar att gå förhållande

mellan Sverige och Långsittidans, och kanske

k. o. m. att göra på det sättet att eventuella

regeringsen helt agerar under tryck av de kapital

som önskar sköta det gata förhållande mellan

Sverige och Långsittidans.

^{med}
 helt andra kan vi kamma ~~hos~~ många in-
 väntningar som helst att att se inte i faller.

även att man bör i bevakning hos besökarna sig

^{vi}
 att sedan en båt för besöka oss på måttatser
 och hur vi då skall reagera.

Nu vill att denna kamrat vi att geida in i

låge då båda sidorna ~~och~~ önskar, eller kanske
^{up}
 vengja att bevara sin prestige. Långsittidan
 följde att Wallenbergfrågan är en helt avskild
 kapitel. Att ta upp den på nytt innebär
 endast att man inte önskar att gå förhållande
 mellan Sverige och Sovjetunionen, eller kanske
 k. o. m. att säga på det sättet att svenska
 regeringen helt öppnar undertryck av de krigs-
 som önskar sköta det enda förhållande mellan
 Sverige och Sovjetunionen.

Men detta kan vi komma ^{med} ~~hos~~ många in-
 väntande som helst ser att vi inte är färdiga.

Men om man vill i bevakare har bestämt sig

för en sådan lönlig förve vara inrättad
både för.

På vår sida är det också fråga om praxis.

Enligt statsministeren, som utgår på det
mer värdelagiga sätt utifrån det av konstitutionen
ministerpresident, såvitt gäller genom sin ambassadör.
Det är också en personligt brev till sin lagstiftande
ansvarighet. Därför tar inte en ambassa-
dör en (personlig till honom) för att fråga om
~~om det är personlig och gratis~~ och det är inte
brevet. Därför är det inte en av de
enheten, att en ambassadör i fråga om
personlig och gratis. ~~och att en av~~ Därför
fråga om inte en av ambassadör, som kunde
långas till utövaren av den lagstiftande
ministerpresidenten eller fråga om tillstånds
honom brevet på annat sätt - exempelvis

grouen an Abenteuerliche die die Mid und ein
vampir freigegeben - wie ~~und~~ sehr beides
an breiter Entwicklung die der unangenehm.

Ben semua aq valdes kumma taken uñe
entura uñesken xip xi, an xi aldrup fimppe aqat
berket an an surlatunauve taken cew aqat
an xi fimppe brevet Lili baka.

Bei severe fallen wäre ja, likewise an jg
aldig skulle bei anfragen auch an jg bleibe
anfragen auch finge wie an universitätspräsidenten
ich Tage auch bereit, es sei appropriate -
ich habe häufig an Staatsministerien viele
schulle können können sein - auch den
konflikte von skulle fgt's schenke wie knapp
als ich.

been avar an deep fychud, longwarp, di
o' skulls forpas an and, d'anna wellan run

gja oss fjärrita, höj gissa mig, i ut gissa vides
 esse staisun i stonum tui Beladkostikon, gja
 nite salen upchet bättere. höi staisun i ston
 vaitie drach, för esse sunare, i sa fann meddela
 an Kosygin i alla kunnai finnas vaitaga an
 hans personliga brev - an an an döma dufi
 an dei unchan an meddelande i Wallenbergs-
 stam. Dei sa län an gissa tip tui staisun
 kunnai i Lueja tui an staisun meddelande.

Dei bästa hade utveipkvir varit an
 Kosygin - an vi an nigris från an den tyska ungar
 lön inställningar i benhild - kunnai an
 Wallenbergsfragan an hent avseut at; vi her
 givit nist besked; vi her nite mer an kunnai
 med. Detta skulle i sa fann kunnai publiceras
 i en uttöad, koni svenske regeringens redagör
 för staisun och sigr an an den kunnai

negative over kammer i sine løyve (sjølvfrent
 også over cyansen i innsikt); i fi beholder
 oss råtten at faga opp tunde i fullt oppgitt
 - som i absolutt drøpne fi utsporen - skulle
 kammer i doper.

Men i stans kanse i fi duka at i
 inget svar fi på vi begjær om at fi svelåmme
 brevet. Deia kan drøge ut månad efter måned.
 Statsministeren kan da gå opp om tidtabellen
 for sin resa hit ånd, der i sjølvfrent. Det
 betyr, at han da ^{med sikkerhet} må gå opp tunde på
 i et vidt bordet med de nye sovjetiske ledere
 - men likefremt måste han resa hit med
 den presis-fidusien at Kossygin vite laget
 om at hans brev, d. u. s. han har aldrig spørret,
 men har aldrig hørt tid for di. Kan stats-
 ministeren resa hit under sådanne forhold?

En annan v p var att liksom f rre publicera

utbuden och avbuda den med att L gislagen

ingen inte f rre att X m rre f rre

~~is~~ k rre f rre m rre att m rre

i Wallenbergs f rre. B de k rre reaktioner och

internationella reaktioner k rre att bli m rre

s rre intressanta.

J r att r tt att - f rre att m rre under s rre

namn den m rre tiden - or k rre ha r tt att i

att m rre besv rligt pr rre k rre l rre. J r

f rre inte or k rre m rre att m rre kan

att s rre som j r ovan k rre. Den att

m rre d r att f rre att k rre or k rre att.

Att att ovan k rre k rre j r k rre

att ha k rre m rre att k rre. J r

att k rre att k rre att att m rre.

att j r k rre k rre att att k rre.

Kausche dei epischent bei en möjigheit f' en
 unnilig Envelöggung.

Jap ungedr, an dei kan owa d'knechtchen

an Toren h'kenn enw Selawe päpkehoff

Belohhorit'han an j'p iche beir't untagen. De

aläer nian k'wel doiar an fräpan an an

appreh'ntave an k'knechtchen's k'wel beir't an

höien k'wel k'wel k'wel k'wel; k'wel dei g'nt

soj'etich k'wel k'wel k'wel k'wel k'wel an an

deir k'wel "eite r'nt dei owa an k'wel k'wel!"

Louise g'nt an an an an an an an an

an dei k'wel an k'wel k'wel k'wel an.

Die k'wel

k'wel

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Från Moskva

ex. 2 till *Kabs.*

Avsant den *telex* 19 kl.

» 3 » *pedch* } *bränd*

Inkom den 22 / 3 19 65 kl. 17.00

» 4 » *Virgin*

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>48:13</i>		<i>119</i>
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu</i>
<i>(add)</i>		<i>S</i>

*Stats- och utrikes-
ministrarna informerade
22/3 kl. 19.15/Re*

Brådska nd e.

119.

För Belfrage personligen.

WR *Pr i m o.* Hade företräde kl 1500 hos Kosygin. Efter att ha inlett med lyckönskningar till rymdframgångarna framförde jag hälsningar från statsministern och uttalade hans glädje över att få besöka Sovjet igen. Jag framlämnade därefter brevet vilket Kosygin omedelbart läste.

S e c u n d o. Kosygin meddelade att han låtit sig tillställa akten om Wallenberg, vilken han noggrannt läst. Han kunde icke komma till annat resultat än det som undersökningen visat nämligen att Wallenberg icke var i livet utan död i fängelset på sätt och på tid som akten angav. Han utvecklade därefter detaljerat att vi väl dock måste förstå att Sovjet aldrig skulle under nuvarande förhållanden hålla en svensk instängd i ett fängelse i Sovjet. Hade Wallenberg varit i livet skulle vi omedelbart ha fått honom. Men man kunde tyvärr icke skaffa fram honom. Han var död på tid och sätt som man uppgivit. Kosygin bad mig framföra detta till statsministern. Vad skulle man göra mer för att få oss att förstå att detta var fulla sanningen?

T e r t i o. Jag svarade, att jag självfallet omedelbart skulle framföra hans svar till statsministern, men att jag visste att denne var angelägen få ett skriftligt svar på sitt brev. Jag sade mig vara övertygad om att ju utförligare detta komme att bli, desto bättre. Kosygin svarade att han skulle avlåta ett svar på brevet. Hans framställning komme att följa samma linjer som han angivit mig.

Q u a r t o. Vi hade därefter ytterligare ett längre tanke utbyte "som två människor emellan" som Kosygin uttryckte det, vilket återigen gick ut på att vi dock måste inse, att Sovjet

som önskade de bästa förbindelser med Sverige icke skulle låta Wallenberg-frågan stå som ett hinder i vägen för detta. Jag framhöll att vi likaledes var angelägna om de bästa förbindelser och därför önskade få frågan löst. Jag underströk hur vi strävat efter att icke skapa sensation kring frågan men att vi hade en fri press och folkopinion, som vi icke kunde kontrollera, och i detta sammanhang bad jag att mitt besök hos honom icke skulle anmälas i Sovjetpressen för att jag icke onödigtvis skulle bli utsatt för pressfrågor. Jag hoppades att detta skulle uppfattas som ett tecken på hur angelägna vi var att undvika komplikationer. Detta överenskomms.

Q u i n t o. Samtalet som varade 30 minuter var helt angenämt. Inga som helst tecken till irritation. Jag nedskriver utförlig rapport, som kommer med nästa kurirlägenhet.

S e x t o. Kosygin underströk flertal gånger hur angelägen han var få träffa statsministern. Han hoppades att han skulle komma i juni som ursprungligen tänkt var. Jag skulle vilja tillråda statsministern efter Kosygins med enfaset framförda önskan nu beslutar sig för 10 till 17 juni (Edert chiffer 82) och att Belochyostikov omedelbart får besked härom.

S e p t i m o. Närvarande vid samtalet var tff chefen för skandinaviska avdelningen MID, Kirsanov, samt Kosatjov från samma avdelningen, samt Trojanovskij som var med på Chrustjovs resa till Stockholm.

Jarring

Moskva den 22 mars 1965.

NR 1

Strängt Förtroligt

Bröder,

Som jag tidigare i dag meddelade Dig per telefon blev jag kl. 15.00 mottagen hos Kosygin på hans ämbetsrum i Krenl. Närvarande var vid det 30 minuter långa samtalet tjänsteförrättande chefen för skandinaviska avdelningen i MID, ambassadören Kirsanov, sekreteraren Kosatjov från samma avdelning samt ambassadrådet Trojanovskij, som tidigare var tilldelad Chrusjtjovs personliga kabinett och medföljde denne på resan till Skandinavien. Han rapporterades efter Chrusjtjovs fall i oktober 1964 som fallen i onåd. Hans närvaro i dag synes nämnt indikera att han är återinsatt i sin tidigare befattning i ministerpresidentens personliga kabinett.

2. Jag inledde med att med några ord lyckönska till de stora framgångar som Sovjetunionen de senaste dagarna haft i yttre rynden. Kosygin sade omedelbart, att han haft ett telegram från statsminister Erlander med lyckönskningar till de två nya kosmonauternas bedrifter och han bad mig att till statsministern framföra att han var mycket

Kabinettssekreteraren B e l f r a g o,
Utrikese departementet.

Moskva 22.3.65 GJ-IB/1

glad över att på detta sätt ha blivit inåtkommen. Jag fortsatte med att säga, att jag följt de två kosmonauternas färd i television och att det varit något fantastiskt att se den ene kosmonauten lämna rymdfarkosten och flyta kring i rymden. För mig som icke-tekniker var det obegripligt, att man hade kunnat lyckas med detta. Jag fick några vänligt inotämmande ord från Kosygin, som oken upp och sade att landa på månen eller någon annan planet efter hand också kommo att ske men det viktiga vore att komma ihåg, att de sovjetiska frångångarna i rymden endast tjänade fredliga ändamål. Vi betor oss icke som amerikanerna som bombarderar kvinnor och barn i Vietnam på det mest barbariska sätt. Om de ändå visste varför de för krig, sade Kosygin; ibland finns det en orsak till en krigsföring men här för man krig utan orsak och förgriper sig på förevarande kvinnor och barn. Vi i Sovjetunionen går in för fred både i yttre rymden och här på jorden.

3. Jag sade, att jag hade önsningar att framföra från statsministern som med glädje såg fram mot sitt besök i Sovjetunionen. Kosygin bröt omedelbart in och efterlyste besked om när statsministern kom. Vi har föreslagit juni, sade han. Hur förhåller det sig nu med detta? Jag svarade, att jag visste att ambassadören Dolokhov var i kontakt med statsministern härom, men att jag inte kunde svara med säkerhet på hur läget för dagen var. Jag skulle emellertid omedelbart framföra hans önskan om juni månad som lämplig besöksid. Kosygin framhöll, att han var mycket angelägen att få träffa statsministern både för att få ha samtal med honom och för att få lov att visa honom de delar av Sovjetunionen som kunde vara av intresse för honom att få besöka.

4. Jag sade Kosygin, att som han väl visste, hade jag begärt företräde för att få till honom överlämna ett personligt brev från statsministern. Kosygin mottog brevet och lade det omedelbart åt sidan utan att öppna det. Jag tillade då, att det fanns en inofficiell rysk översättning bilagd, varefter han öppnade kuvertet och läste brevet, långsamt och noggrant.

5. När han läst brevet tog han till orda i ett längre anfö-

rande. Han ville först säga, att när han erfarit vad brevets innehåll var, hade han låtit hämta Wallenbergs-akten till sig och själv läst hela akten noggrant. Han kunde efter genomläsning icke finna annat än att resultatet av de undersökningar som gjorts var riktigt - nämligen att Wallenberg icke var i livet. Han hade dött i fängelset på den tid och på det sätt varom vi redan underrättats. Någon anledning till någon ny undersökning fanns alltså icke. Vad som anfördes i statsministerns brev om Vladimir var icke riktigt. Wallenberg dog i fängelset i Moskva som tidigare angivits. Och de uppgifter som av vår professor tillskrevs professor Hjasnikov var helt felaktiga. Han hade aldrig gjort några sådana uttalanden. Om jag så önskade kunde jag uppöka Hjasnikov och själv konstatera att så var förhållandet. Kosygin utvecklade därefter långt och eftertryckligt, att vi väl dock måste inse, att om Wallenberg varit vid liv så skulle han ha överlämnats till oss. Sovjetunionen hade under inga förhållanden någon anledning att hålla någon svensk instängd i ett fängelse, allra minst Wallenberg om vilken så många förhandlingar förts. Vi måste söka förstå att han råkat in i de svåra förhållanden som rådde vid den tiden, vilka var beklagliga men åt vilka man inget kunde göra nu efteråt. Kosygin upprepade gång på gång att om Wallenberg hade funnits i livet så skulle han omedelbart ha utlämnats till oss. Men det fanns ingen möjlighet att skaffa fram en man som var död, på tid och på sätt som vi redan fått erfara. Något annat besked fanns tyvärr icke och Kosygin vore tacksam om jag framförde detta till statsministern. Vad kunde han mer göra för att få oss att förstå att detta var fulla sanningen?

6. Jag svarade, att jag självfallet omedelbart skulle till statsministern framföra vad han sagt. Men jag visste, att denne var angelägen om att få ett skriftligt svar på sitt brev. Jag lände mig övertygad om att ju utförligare hans svar var desto bättre - helst ett svar som innehöll allt vad han redan sagt till mig. Kosygin svarade, att han gärna skulle lägga ned vad han sagt i skrift och tillställa statsministern detta som svar på hans brev. Svaret kommo alltså att följa samma linje som han givit mig.

7. Kosygin övergick åter till Wallenbergs-frågan. Låt oss tala "som två människor" till varandra, sade Kosygin. Wallenberg är död och hans död får tillskrivas de svåra förhållanden som rådde vid den

tiden. Jag var själv i Leningrad under kriget och har med egna ögon sett vad som hände där - en miljon människor dog där; de flesta var ryssar men det var många andra som omkom som inte var ryssar. Ni har haft fred i Sverige i 150 år och Ni undkom det stora världskriget utan att erfara vilka fägor vi måste gå genom. Jag önskar att vi haft fred under 100 år av våra 150, det skulle ha hjälpt oss mycket. Sovjetunionen av i dag önskade de allra bästa förbindelser med Sverige. Vi vet väl vilken belastning Wallenbergs-frågan är för våra förbindelser, men Ni måste dock inse, om Ni tror på vår uppriktighet, att vi om vi hade någon möjlighet omödelbart skulle undanröja detta hinder som Wallenbergs-frågan är. Hade vi haft Wallenberg i livet skulle vi självfallet omödelbart ha lämnat honom - det är något som jag inte förstår att Ni inte kan inse. Vi vill ha de bästa förbindelser med Sverige, men vi kan inte skaffa fram Wallenberg som är död. Vi ser nu fram mot Er statsministers besök och vi hoppas att det skall ytterligare bidra till vårt goda grannskapsförhållande.

8. Allt detta sades utförligare och med mera upprepningar än vad jag ovan anger. Jag svarade Kossygin, att han kunde vara övertygad om att vi likaledes önskade de bästa förbindelser med Sovjetunionen, och just därför önskade vi få Wallenbergs-frågan löst. Vi hade gjort vårt bästa för att inte skapa sensation kring frågan. Men vi hade i Sverige, som han säkert visste, en fri press och fri folkopinion och denna kunde inte regeringen kontrollera. Vi hade alltid gjort vårt bästa för att inte bidra till någon inflammationerad stämning som kunde förfärra förhållandet mellan våra båda länder och det tänkte vi fortsätta med. I detta sammanhang ville jag gärna be om att mitt besök hos ministerpresidenten inte, som brukat var, kungjordes i den sovjetiska pressen. Detta endast därför att jag på så sätt hoppades kunna undvika frågor från korrespondenterna om orsaken till mitt besök. Vi var, som tillförlige, angelägna om att inte genom onödiga pressuppgifter ge anledning till komplikationer. Kossygin svarade, att min önskan skulle villkorslös.

9. Kossygin återkom till handläggningen av Wallenbergs-ärendet och sade, att han var helt övertygad om att svenska regeringen inte

använde det för att i negativ riktning påverka förhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen. Men det fanns alltid personer och grupper, som, hur korrekt regeringen än var, försökte att utnyttja förhållandet för antisovjetiska åtgärder och antisovjetisk propaganda. Och det var vad som hade skett i fråga om Wallenbergs-ärendet.

10. Kossygin återkom än en gång till statsministerns förestående besök; han underströk med hur stort intresse han mötte det och uttryckte sin förhoppning om att 10-17 juni skulle visa sig vara en lämplig tidpunkt.

11. I början av samtalen var Kossygin mycket allvarlig, närmast butter. Efter hand tinade han upp och blev efter hand blidvård och vänlig - särskilt gäller detta den del av samtalen som han betecknade som "två människor emellan". Ingen gång under samtalen framkom något som tydde på irritation över att vi tagit upp Wallenbergs-ärendet på nytt; men samtidigt var hans inställning till förnyad undersökning helt negativ - kort sagt han desavouerade icke på något sätt sin företrädare Nikita Sergeevitj Chrusjtjov.

Gunnar Jarring

22/3-65

Strängt förtrolig.

P.M.

Vid det samtal, som ägde rum den 22 mars 1965 i anslutning till att ambassadören Jarring till ministerpresidenten Kosygin överlämnade statsminister Erlanders brev i Wallenberg-ärendet, förklarade Kosygin bl.a., att Wallenberg dött i fängelset på den tid och det sätt varom vi redan underrättats. Någon anledning till någon ny undersökning fanns alltså icke. Vad som anfördes i statsministerns brev om Vladimir-fängelset vore icke riktigt. Wallenberg dog i fängelset i Moskva som tidigare angivits. Och de uppgifter som av professor Svartz tillskrevs professor Mjasnikov vore helt felaktiga. Mjasnikov hade aldrig gjort några sådana uttalanden. Om ambassadör Jarring så önskade, kunde han uppsöka Mjasnikov och själv konstatera att så vore förhållandet.

På grundval av direktiv från regeringen, att ambassadör Jarring skulle såsom närmaste åtgärd hos tjänsteförrättande chefen för skandinaviska avdelningen i MID, ambassadören Kirsanov, med utgångspunkt från nyssnämnda uttalande av Kosygin, begära ett sammanträffande med Mjasnikov, ägde en överläggning rum hos utrikesministern den 27 mars angående det lämpliga procederet i detalj. Vid denna överläggning, i vilken deltog kabinettssekreteraren, ambassadören Jarring, chefen för politiska avdelningen och Virgin, diskuterades huruvida Jarring vid besöket hos Kirsanov skulle föreslå att det utlovade sammanträffandet mellan honom och Mjasnikov skulle ske på tre eller fyra man hand genom närvaro även av professor Svartz och - om så önskades - en representant för MID. Motivet för ett sådant förslag skulle vara att, om man icke vågade räkna med att MID skulle kunna förmå Mjasnikov till mer än ett sammanträffande direkt med svenska vederbörande till uppfyllelse av Kosygins uttalande, det vore angeläget att professor Svartz kunde vara med och en konfrontation komma

till stånd i ambassadörens närvaro. Skulle Kirsanov - vilket kanske var mest sannolikt - avvisa förslaget, skulle Jarring kunna insistera på att åtminstone själv såsom första åtgärd omgående få träffa Mjasnikov. Ur redovisningssynpunkt skulle härmed kunna vinnas, att varje möjlighet tillvaratagits att på ett maximalt sätt söka tillgodogöra sig ett eventuellt sammanträffande med Mjasnikov.

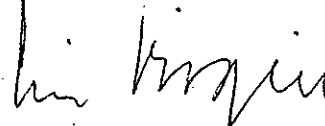
Under diskussionen framgick att förslaget vore förbundet med risken att Kirsanov - möjligen efter konsultation av Mjasnikov - skulle säga nej till detta och som konsekvens härav eventuellt även till ett sammanträffande mellan enbart Mjasnikov och Jarring. Denna risk bedömdes betydligt mindre än de risker och olägenheter som vore förbundna med linjen att Jarring icke redan gentemot Kirsanov skulle föra fram önskemålet om en konfrontation mellan professorerna i Jarrings närvaro. Risken med sistnämnda linje - som man bedömde måste tas - vore att Mjasnikov antingen sade nej till varje sammanträffande - och då kunde konfrontationsönskemålet aldrig framföras från svensk sida - eller att sammanträffandet mellan Jarring och Mjasnikov endast skulle leda till att den sistnämnde tillskrev professor Svartz skulden för ett missförstånd, varvid Jarring skulle sättas i situationen att icke kunna argumentera utan endast registrera.

Till de synpunkter som anfördes mot det inledningsvis omnämnda förslaget var även att Kosygin endast talat om ett sammanträffande mellan Mjasnikov och Jarring, varför önskemål som kunde anses gå utöver uttalandets räckvidd kunde skapa svårighet.

Enighet förelåg emellertid om att Jarrings syftemål skulle vara att uppnå en konfrontation mellan professorerna i egen närvaro, och att Jarring på direkt fråga av Kirsanov om vad han tänkt säga till Mjasnikov kunde och borde nämna detta. Det framhölls också, att ett sammanträffande på två man hand mellan Mjasnikov och Svartz visserligen i och för sig kunde vara angeläget men sannolikt av begränsat värde ur saksynpunkter. Även om ett sammanträffande på två man hand mellan Jarring och Mjasnikov icke ledde till något som helst resultat, vore detta dock av värde för att bereda Jarring tillfälle till personlig bedömning av Mjasnikov.

Vid överläggningen hos utrikesministern förde Jarring även fram frågan hur han skulle reagera vid ett eventuellt nytt sammanträffande med Kosygin i samband med att denne lämnade sitt svar till statsministern. Skulle Jarring därvid - om svaret såsom var att vänta var genomgående negativt även i vad gällde statsministerns önskan om en ny undersökning - insistera på att en sådan undersökning kom till stånd, eventuellt genom tillsättandet av en särskild juristkommission? Utrikesministern förklarade, att i den tänkta situationen Jarring icke rimligen kunde förväntas reagera på Kosygins svar genom att föreslå ett dylikt undersökningsförfarande.

Stockholm den 27 mars 1965.

(Eric Virgin)

Ärende

Datum

29.3.65.

Dnr

96

Avd.

Grupp

Mål

P

2

Eu^I

Adress

Svensk

Moskva

Text

Dnr . För ambassadören personligen från Virgin. Här följer godkänd PM med några uteslutningar." Vid Jarrings samtal med Kosygin förklarade denne bl.a. (cit ur hbr 22.3).

På grundval av direktiv från regeringen, att Jarring skulle såsom närmaste åtgärd hos Kirsanov - med utgångspunkt från nyss-nämnda uttalande av Kosygin - begära ett sammanträffande med Myasnikov, ägde en överläggning rum hos utrikesministern den 27 mars angående det lämpliga procederet i detalj. Vid denna överläggning diskuterades huruvida Jarring vid besöket hos Kirsanov skulle föreslå att det utlovade sammanträffandet mellan honom och Myasnikov skulle ske på tre eller fyra man hand genom närvaro även av Svartz och - om så önskades - en representant för MID. Motivet för ett sådant förslag skulle vara att, om man icke vågade räkna med att MID skulle kunna förmå Myasnikov till mer än ett sammanträffande direkt med svenska vederbörande till uppfyllelse av Kosygins uttalande, det vore angeläget att Svartz kunde vara med och en konfrontation komma till stånd i ambassadörens närvaro. Skulle Kirsanov - vilket kanske var mest sannolikt - avvisa förslaget, skulle Jarring kunna insistera på att åtminstone själv såsom första åtgärd omgående få träffa Myasnikov. Ur redovisningssynpunkt skulle härmed kunna vinnas, att varje möjlighet tillvaratagits att på ett maximalt sätt söka tillgodogöra sig ett eventuellt sammanträffande med Myasnikov.

Under diskussionen framgick att förslaget vore förbundet med risken att Kirsanov - möjligen efter konsultation av Myasnikov - skulle säga nej till detta och som konsekvens härav eventuellt över till ett sammanträffande mellan enbart Myasnikov och Jarring. Denna risk bedömdes betänkligare än de risker och olägenheter som vore förbundna med linjen att Jarring icke redan gentemot Kirsanov skulle föra fram önskemålet om en konfrontation mellan professorerna i

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign.

29/3

12.40

Rhus illbr

Jarrings närvaro. Risken med sistnämnda linje - som man bedömde måste tas - vore att Myasnikov antingen sade nej till varje sammanträffande - och då kunde konfrontationsönskemålet aldrig framföras från svensk sida - eller att sammanträffandet mellan Jarring och Myasnikov endast skulle leda till att den sistnämnde tillskrev professor Svartz skulden för ett missförstånd, varvid Jarring skulle sättas i situationen att icke kunna argumentera utan endast registrera.

Till de synpunkter som anfördes mot ~~det inledningsvis om-~~ nämnda förslaget var även att Kosygin endast talat om ett sammanträffande mellan Myasnikov och Jarring, varför önskemål som kunde anses gå utöver uttalandets räckvidd kunde skapa svårighet.

Enighet förelåg emellertid om att Jarrings syftemål skulle vara att uppnå en konfrontation mellan professorerna i egen närvaro, och att Jarring på direkt fråga av Kirsanov om vad han tänkt säga till Myasnikov kunde och borde nämna detta. Det framhölls också, att ett sammanträffande på två man hand mellan Myasnikov och Svartz visserligen i och för sig kunde vara angeläget men sannolikt av begränsat värde ur saksynpunkter. Även om ett sammanträffande på två man hand mellan Jarring och Myasnikov icke ledde till något som helst resultat, vore detta dock av värde för att bereda Jarring tillfälle till personlig bedömning av Myasnikov."

Cabinet

Virgin/IH

ang.

STOCKHOLM den 29 mars 1965		
<u>Strängt förtroligt.</u>		1 Bil.
N:o		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Broder,

I anslutning till tidigare meddelande ber jag närslutet
få sända Dig den fullständiga texten - jfr särskilt sista
stycket - till den av Excellensen lästa och godkända promemo-
rian angående överläggningen hos honom i lördags i Wallenberg-
ärendet.

Eric Virgin

Ambassadören G. Jarring,
M o s k v a.

Hylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	3/13 1965
utl. kurir	JA
luftpost	
vanlig post	sign.

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 » *palme*
» 4 » *Kosygin*

Från Moskva

Avsänt den teléx 19 kl.

Inkom den 30 / 3 19 65 kl. 15.40

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		136
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu-1</i>

Statsmin + Palme sed

31.3.65

Eae vidit

136.

För Belfrage personligen.

A
P r i m o. I enlighet med Edert chiffer 96 uppsökte jag idag Kirsanov. Jag inledde med att jag just återvänt från Stockholm där jag sammanträffat med stats- och utrikesministrarna om Wallenbergsfrågan och det muntliga beslut jag erhållit vid samtalet med Kosygin. Jag framhöll, att statsministern inte gärna kunde vara glad över att hans begäran om prövning av materialet icke kunde villfaras. Kirsanov sade endast att jag ju av Kosygin hört att det inte var mer att göra åt saken.

S e c u n d o. Jag sade Kirsanov att Kosygin under samtalet med mig sagt att jag själv hos Mjasnikov kunde förvissa mig om hans utsago. Jag önskade begagna mig av detta erbjudande och vore tacksam om det genom MID kunde ordnas med ett sammanträffande mellan mig och Mjasnikov.

T e r t i o. Kirsanov sade att han omedelbart skulle undersöka möjligheterna härför och återkomma snarast möjligt. Han hoppades att jag förstod att han icke omedelbart kunde ge mig svar.

Q u a r t o. Han övergick därefter till statsministerns resa och informerade mig om att man givit ambassadören i Stockholm instruktion acceptera vårt förslag kommunicé svenska pressen.

Jarring

Moskva den 30 mars 1965.

Strängt förtroligt

Viggi

Ar

ms

Broder,

Under allt mitt tänkande i Wallenbergsfrågan har jag erinrat mig det österrikiska s.k. Marek-fallet, vilket till viss grad påminner om vårt eget ärende.

Marek var österrikisk ambassadör i Prag och stannade kvar där vid Anschluss 1938. Han blev någon gång 1945 i Prag bortförd av två sovjetiska soldater och avhördes därefter icke. Såvitt jag vet resulterade de österrikiska diplomatiska ansträngningarna i att ryssarna så småningom producerade en dödsattest. Tillvägagångssättet påminner alltså om vad vi varit utsatta för.

Vore det icke av intresse att studera det österrikiska procederet för att jämföra det med vårt eget? Kanske det redan gjorts, i så fall har dessa rader varit onödiga.

En till dig

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Kabinettsssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

ROYAL SWEDISH EMBASSY

Pönnigt

31. 3. 65

Vägen

He

Mr

Käre Leif, sedan jag har åter-
(kommit hit har jag av Lennar
erfarit att han varit här efter
som länge mellan England och
Christians avit Palace be-
hjälp med att ta till upp-
en p. m. om vad han före-
varit. Det borde vara denna
(or fide Ia del av.

Vessa rater utantill för att
sprida ytterligare utgång för
(över vad som följande.

Tuigiore

Leif

CHIFFERTELEGRAM

P 9 Moskva

Från Moskva

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 5 4 19 55 kl. 0830

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 3

143.

För kabinettssekreteraren personligen.

Mitt avlämnande kreditivbrev Ulan Bator var ursprungligen fastställt till mitten av oktober, men uppskjöts på grund av Chrustjovs fall. Senare nämndes december, men då kom nobelprisen emellan. Nu förstår jag att mongolerna börjar undra, varför jag icke kommer, särskilt som mongolen här lämnade sina brev i Stockholm i december. Jag har ju de senaste månaderna icke kunnat resa på grund av Wallenberg-ärendet. Vore det tänkbart att jag utnyttjade tiden 19 - 26 april härför? Vi denna tid är det knappast tänkbart att något inträffar i Mjasnikovfallet eftersom han då får beräknas vara i Genève.
Parring

KOPIA
KOPIA

Moskva den 10 april 1965.
1 bil.

Urgen

Kals udit

Broder,

Dagens Moscow News innehåller en kort notis om professor Mjasnikov som "in a few days" flyger till Genève för att motta "det gyllene stetoskopet". Notisen bifogas.

Den tvingade

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Bil. t. hbr Jarring-Belfrage

den 10.4.65

Professor Alexander Myasnikov, Member of the USSR Academy of Medical Science, who will fly to Geneva in a few days to receive an award from the International Society of Cardiology—a gold stethoscope.

Moskva den 13 april 1965.

P 9

Förtroligt

167

Ink.	20.4	1965
Avd.	Gr.	Mål
P	9	Moskva

2 En I

Malmaeus underättad
om uppskjuten med resan
till Mongoliet

AE

W

Broder,

Min avsedda resa till Mongoliet den 19 april har jag åter måst uppskjuta eftersom både premiärministern Tsedenbal och utrikesministern fram till den 26 april befinner sig här i Sovjetunionen. Under Din bortovaro har jag haft ett telefonsamtal med Bergström härom och med honom överenskommit att skjuta på min resa till mitten av maj. Jag kan inte anständigtvis vänta mycket längre - men jag får naturligtvis söka lämpa det efter utvecklingen i Wallenberg-Mjasnikov-affären. Hittills har jag inte hört ett ord från MID och Mjasnikov torde vid det här laget befinna sig i Genève.

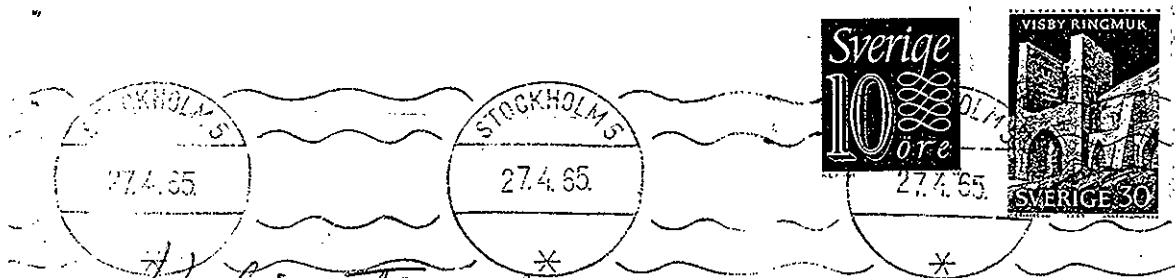
Bei Zugabe

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Filipinor
✓
Professor Nanna Svartz
Överländer härmed kopier
av Läkarsällskapets
Redan avsända inbjudningar
Stockholm

Kabinettsekret.

Leif Belfrage

Kungl. Utrikesdepartementet

Stockholm

PROFESSOR NANNA SVARTZ
BRAHEGATAN 27
STOCKHOLM Ö

Stockholm, Sweden

23rd April 1965

Professor Alexander Myasnikov
c/o The Chief of the External Relations Board,
Dr G.A. Novgorodcev,
The Ministry of Health of the U S S R,
Rakmanovsky per. 3,
Moscow.

Dear Professor Myasnikov,

On behalf of the Swedish Medical Society and after suggestion of Professor Nanna Svartz and Professor Gunnar Biörck I have the pleasure of inviting you to address the Society on "Arteriosclerosis".

I hope you will be able to accept our invitation and that you can give your lecture to the Society on the 21st September next. The session begins at 7.15 p.m. and the lectures at 7.30.p.m. o'clock. Half an hour or at the most three quarters of an hour is reserved for your address.

The second lecturer is Professor Nodar Kipshidze and he is asked to speak on the same subject.

Would you kindly send us (or give us in connection with your stay in Stockholm) a summary (of at most 300 words) of your lecture for publishing in the Proceedings of the Society.

Looking forward to meeting you, I am

Yours sincerely
J. Lundquist, M.D.
Secretary General

Belfrage/GA
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 27 april 19 65.		
N:o 251	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P 24	GR. 2 1	MAL. En ^I g

Ang.

Svensk
Moskva

Ar

Jarring från Belfrage. Vi anser att Du nu sedan nära
en månad gått efter Ditt samtal med Kirsanov Edert 136 bör
efterlysa utlovat besked om det begärda sammanträffandet.

Cabinet

Dep. 28.4 kl 7⁴⁵

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den Teløx 19 kl.

Inkom den 29 / 4 19 65 kl. 14.50

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:18		176
Avd. A	Gr. 2	Mål. Eu
(KRA)	1	(S)

Ar

176

27.4.
från Belfrage

Edert. 125 för Belfrage. Har idag åter tagit
upp ärendet med Kirsanov, Han utlovat han skall
återkomma.

Jarring

Coll.:
Dep U 376 A

Marek-fallet
ang.

Stockholm den 29 april 1965. STOCKHOLM		
		1 bil.
<u>Strängt förtroligt.</u> N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.

I samband med Wallenberg-utredningarna har vi uppmärksammat det österrikiska s.k. Marek-fallet, som till viss grad synes vara parallellt. I anledning härav har inom departementet utarbetats bifogade promemoria, byggd på Wien-beskickningens tidigare rapportering.

För att komplettera våra informationer får jag be Dig att hos vederbörande i österrikiska utrikesministeriet söka erhålla några ytterligare upplysningar, i första hand svaret på följande tre frågor:

- 1) Har österrikarna erfarit något nytt om Dr. Marek sedan 1957?
- 2) Kan vi få kopior av sovjetnoten 25.5.54 och dödsattesten?
- 3) Har österrikiska myndigheter eller Dr. Mareks anhöriga väckt skadeståndsanspråk och i så fall vari resulterade detta?

När Lagerfelt igår besökte departementet, orienterade kabinettsssekreteraren honom i ärendet.

T.f. Chargé d'Affaires Åkerrén,
W i e n.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	3 15 1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

Strängt förtrolig.

P.M.

./.

Med anledning av bifogade PM angående det i Sovjetunionen försvunna österrikiska sändebudet i Prag, Dr Ferdinand Marek, föreslås att ambassaden i Wien hos österrikiska vederbörande inhämtar svar på följande frågor:

1) Har österrikarna erfarit något nytt om Dr Marek sedan 1957?

2) Kan vi få kopior av sovjetnoten 25.5.54 och dödsattesten?

3) Har österrikiska myndigheter eller Dr Mareks anhöriga väckt skadeståndsanspråk och i så fall vari resulterade detta?

Stockholm den 6 april 1965.

914

Strängt förtrolig.

P.M.

angående Dr Ferdinand Marek, österrikiskt sändebud i Prag 1945
- ett "parallellfall" till Wallenberg-ärendet.

Ambassadör Allard redogör i en skrivelse från Wien den 30 juni 1954 för fallet Marek. Skrivelsens huvudinnehåll återges här nedan.

Dr Marek, som från den tjeckoslovakiska republikens tillkomst, efter första världskrigets slut, och intill "Anschluss", varit österrikiskt sändebud i Prag och där upprätthållit utomordentliga personliga förbindelser med såväl Masaryk som Benesj, var under det andra världskriget fortfarande bosatt i Tjeckoslovakien och återupptog efter vapenstilleståndets undertecknande, i början av maj 1945, sin befattning som österrikiskt sändebud i Prag. På eftermiddagen den 23 maj samma år, sålunda blott några veckor efter hans återinträde på sändebuds-posten, uppsökte dr Marek i sin våning av en för honom obekant sovjetrisk officer, som meddelade, att den ryske stadskommendanten i Prag önskade ett samtal. Då dr Marek kort förut själv begärt att få träffa stadskommendanten för diskussion av några löpande ärenden, som berörde österrikiska intressen, fann han den sovjetryske officerens meddelande helt förklarligt och följde därför omedelbart med denne. På gatan nedanför ministerns bostad väntade en bil med några andra ryska officerare, i vilkas sällskap dr Marek - såsom han då synbarligen trodde - begav sig på väg till den ryske stadskommendanten. Sedan den österrikiske ministern lämnade sin bostad, har han varit totalt försvunnen och endast avhörts såtillvida, som hans dotter påföljande dag emottog ett telefonsamtal från honom, varvid han - tydligen i största hast - meddelade denna, att han talade från en väns apparat och uppmanade henne att skyndsamt sätta sig i förbindelse med presidenten Benesj och utbedja sig dennes bistånd för hans räddning.

Efterforskningarna efter dr Marek, som efter hans för-

svinnande i slutet av maj 1945 oavbrutet pågått och bedrivits av såväl de österrikiska myndigheterna som av familjen, ledde under de nio följande åren icke till något som helst resultat. Från olika personer, som tillfångatagits eller häktats av sovjetryska myndigheter och, efter att ha tillbringat ett flertal år i olika fängelser eller koncentrationsläger, så småningom frigivits och återvänt till Väst-europa, har - liksom i fallet Wallenberg - ett stort antal upplysningar ingått, vilka med en till visshet gränsande sannolikhet ådagalagt, att dr Marek förts till Sovjetunionen och där jämte tyska och italienska diplomater och militärpersoner varit inspärrad på olika platser, bl.a. i det i utkanten av Moskva belägna, från undersökningarna i fallet Wallenberg väl kända "Lefortovskaja"-fängelset.

Från österrikiska beskickningarnas i Moskva och Prag sida har under de gångna åren upprepade framställningar till de sovjetryska, respektive tjeckoslovakiska regeringarna gjorts med begäran om efterforskningar av dr Marek. Dessa démarcher har dock, såsom redan i det föregående antytts, länge icke lett till något som helst resultat. Vederbörande sovjetryska och tjeckoslovakiska myndigheter har nämligen ständigt försäkrat, att de saknade varje kännedom om den österrikiske ministerns försvinnande och nuvarande vistelseort. Då slutligen den österrikiske ambassadören i Moskva Bischoff - såvitt Allard kan erinra sig - i början av mars 1954 gjorde en förnyad och energisk framställning i det sovjetryska utrikesministeriet samt hänvisade till att den österrikiska regeringen genom vittnesmål av tidigare i Sovjetunionen häktade och nu frigivna personer erhållit ovederläggliga bevis för att dr Marek - sannolikt så sent som under 1950 - varit inspärrad i ett sovjetiskt fängelse, ansåg sig de sovjetryska myndigheterna omsider nödsakade erkänna, att den förutvarande österrikiske ministern i Prag omhändertagits av dem. Detta medgivande lämnades emellertid i den osedvanliga och överraskande formen, att det sovjetryska utrikesministeriet med en den 25 maj 1954 dagtecknad note översände en dödsattest för dr Marek, i vilken den 4 maj 1947 angivits såsom dagen för fränfallet (Wallenbergs uppgivna dödsdatum är 17.7. 1947). Dödsorsaken uppgavs ha varit hjärtfel och kronisk

njurinflammation. Någon antydning om den ort eller plats, där det föregivna dödsfallet ägt rum, lämnades däremot icke, vare sig i missivskrivelsen eller attesten.

De tjänstemän inom österrikiska utrikesministeriet, som handlagt detta ärende, är ingalunda övertygade om att dr Marek verkligen avlidit och än mindre att dödsfallet ägt rum så tidigt som den 4 maj 1947. Enligt senaste för UD tillgängliga uppgifter (mars 1954) är man sysselsatt med att undersöka, huruvida något vittne sammanträffat med eller på annat sätt kan intyga, att dr Marek varit i livet efter den angivna dödsdagen.

Allard ansåg att vad han enligt det föregående inhämtat om ärendet var av betydelse, då det belyser de metoder, som från sovjetrisk sida tillämpas, då det gäller att till en början bortförklara och därefter medgiva kännedom om ett till synes gåtfullt försvinnande av en häktad utlänning i framskjuten ställning.

Parallellen med fallet Wallenberg är påtaglig, fortsätter Allard. Dr Marek iaktogs för sista gången i Prag - i sällskap med sovjetiska officerare - blott några få månader, sedan den förstnämnde under likartade omständigheter försvunnit från Budapest. Under de nio år, som därefter förflutit, har högre tjänstemän i det sovjetiska utrikesministeriet - liksom för Wallenbergs vidkommande - kategoriskt förnekat, att de hade någon som helst kunskap om försvinnandet eller den bortfördes nuvarande vistelseort. När slutligen den österrikiska regeringen, i början av 1954, gjorde en förnyad démarche i Moskva och därvid, under åberopande av vittnesutsagor, hävdade, att den försvunne ministern, åtminstone under några år, befunnit sig i ett sovjetiskt fängelse, fann de sovjetiska myndigheterna sig så småningom föranledda att indirekt erkänna, att så varit fallet, men överlämnade samtidigt, i syfte att förebygga fortsatta démarches från österrikisk sida, en dödsattest, utvisande att dr Marek avlidit redan i maj 1947.

I februari 1957 ställde utrikesdepartementet en fråga till ambassaden i Wien, om det fanns några ytterligare upplysningar om dr Marek. Österrikiska vederbörande meddelade, att de icke hade något ytterligare att förtälja om Marek efter 1947 annat än att MID nu meddelat, att anledningen till Ma-

reks fängslande varit, att han under en längre tid i samband med sin vistelse i Prag varit verksam som Gestapo-agent.

Stockholm den 6 april 1965.

Palme vitt
5/5 1965

Det är riktigt, att en ny framställning i Wallenberg-ärendet nyligen gjorts. ^{under vägen} Statsminister Erlander har riktat ett personligt brev till sovjetiske regeringschefen Kosygin. Brevet överlämnades till denne av ambassadören Jarring, ~~vid besök den 22 mars~~. ⁴ Kosygin lät förstå, att man på sovjetisk sida icke hade något nytt att meddela. Han förklarade att ett skriftligt svar skulle avläsas. Svarsskrivelsen har ännu icke mottagits.

P Från svenska sida har förklarats att ett skriftligt svar kommer att avläsas

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 10 maj 1965

N:o 134 ✓

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL

I

Ang.

*Upplysning från Sveriges Radio.
som d'accord 10/5 kl. 23:45*

/Re

Svensk

Moskva *ref. frentliant*

*Prof. Swartz informant om (in)tel. under
Sn. Jarring samt om konferensen i vår instans 11/5 kl. 9:45/Re*

*Exc. godkännt
11/5/Re*

Personligt för Jarring från kabinettsssekreteraren.

Primo. För samtalet med Mjasnikov bör Du känna till att Svenska Läkarsällskapet på initiativ av Swartz inbjudit M och den vid Världshälsoorganisationen i Geneve verksamme sovjetiske professorn Kipshidze att hålla föredrag i Stockholm den 21 september, sedan den sistnämnde gett S grönt ljus inbjuda dem båda nämnda tid. Svar har ännu ej ingått men inbjudan bör nu vara känd av M.

Secundo. Självfallet angeläget att ditt samtal med M utnyttjas maximalt då ju risken alltid finns att detta blir sista tillfället sammanträffande med M.

Huvudsyftet bör ju vara att få M med på konfrontation med S i din närvaro. För att icke riskera att reaktionen mot konfrontationsönskemålet blir så negativ att dina möjligheter sondera M i själva sakfrågan avklippas tror vi det är bäst du börjar samtalet med att rekapitulera i stora drag vad S berättat, särskilt då M:s utsaga i januari 1961 att Wallenberg då skulle vara in sehr schlechtem zustand och befinna sig i Mentalkrankenhaus. M har ju senare dementerat detta uttalande både muntligen och skriftligen och sagt att missförstånd föreligger möjligen beroende på språksvårigheter. S har emellertid under hela denna tid *hon icke kan ha missuppfattat M. Hon har aldrig framhållit att* enständigt vidhållit att de båda i andra sammanhang icke haft svårigheter förstå varandra. Vi måste uppenbarligen fästa största avseende vid vad S berättat. Vi vet också att hon är en stor beundrare av M som vetenskapsman och icke kan ha haft minsta önskan försätta denne i svår belägenhet. Hur vill nu professor M förklara detta?

Det rör sig ju om en ytterst allvarlig sak som under hela efterkrigstiden varit en belastning i förhållandet mellan Sverige och Sovjet och det är därför man från svensk sida måste be om M:s medverkan.

Sen d. 10.5 kl. 24.00 Sj. Rea

vänd!

Tertio. Sannolikt kommer väl M vidhålla att han blivit missförstådd och att han intet har att tillägga utöver vad han här om på sin tid skrivit till S. När du inte anser dig kunna få ut mera av M om vad som hänt bör du begära konfrontationen med S i din nävaro och om så önskas någon ytterligare från rysk sida. Du bör understryka för M vikten av att konfrontationen äger rum snarast möjligt med tanke på att Erlander besöker Moskva i juni och då måste uppta ärendet med Kosygin.

Quarto. Om M skulle försöka skjuta konfrontationen till september i Stockholm bör framhållas detta för sent.

Quinto. Skulle M kategoriskt vägra konfrontation bör du säga att statsministern säkerligen icke kan underlåta att ta upp konfrontationsönskemålet vid sitt samtal med Kosygin i W-ärendet.

Cabinet+

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Från Moskva

ex. 2 till *Vergin* } *brun*
» 3 »
» 4 »

Avsänt den telæx 19 kl.

Inkom den 11 / 5 1965 kl. 1530

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr		
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eur I</i>

*Statenminister sets
skrivet Palme inf. } 11/5 Ac*

MYCKET BRÅDSKANDE

183.

För Belfrage personligen.

Har haft ett femtio minuters långt samtal med Mjasnikov. Närvarande var även Kosatjov från MID ditkallad av Mjasnikov enligt vad denne själv sade. Min uppläggning har i det stora hela följt ditt chiffer 134. Efter min inledning gav Mjasnikov utförligt sin version vilken utmynnade i att Swartz missförstått allt. Efter ytterligare inlägg min sida om vikten skapa klarhet i vad som förevarit föreslog jag sammanträffande mellan honom, Swartz och mig. Innan jag hann säga något om representanter från MID insköt Mjasnikov att även Kosatjov eller annan tjänsteman från MID borde vara närvarande. Efter en stund sade Mjasnikov emellertid att han icke kunde förstå vad ett sammanträffande med Swartz skulle tjäna till. Han hade inget annat att säga än vad han sagt mig och detta var sanningen. Någon ändrig av hans utsaga kunde det icke bli vad än Nanna Swartz hade att säga. Efter långt argumenterande ställde jag frågan direkt: "Skulle han mottaga henne tillsammans med mig och en representant för MID för att klara ut saken". Till detta svarade han ja, men med tillägget att han icke kunde förstå vad det skulle tjäna till.

Secundo. Jag har sagt honom att jag snarast skall återkomma med datum Swartz ankomst hit.

Tertio. Fullständig redogörelse möjlig först fredagskuriren, såvida icke bättre jag hemreser torsdag morgon.

Jarring

Belfrage/GA
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 11 maj 19 65.		
N:o 136		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAJ 8 I Cen

Ang.

Svensk
Moskva

(Col)

Urgent. Jarring från Belfrage.

Vi angelägna Du hemreser torsdag. Vore bra om Du då kan medföra skriftlig nedteckning Ditt intressanta och viktiga samtal. ~~Aterkommer eventuellt redan i morgon med uppgift om S:s utresa till Moskva.~~

Cabinet

/ Start önskan inte förlagd till punkt
utresa Moskva framtiden ännu hon
hoff tillgripa tal med D-j.

Dep. 11. 5. 1915

CABINET STHLM
CABINET STHLMBTKVA DF 1000

✚
CABINET STHLM
✚
CABINET STHLM

SVENSK MOSKVA 12.5.65

✚
CABINET STHLM

153 FOER BELFRAGE. AVRESER MORGON TORSDAG MED SAS VIA KOEPENHAMN
ANKOMST ARLANDA KL. 12.35=

JARRING+

Moskva den 11 maj 1965.

HP 1

Strängt förtroligt

ink. 13.5.65

Fredrik af amb.
Järing för hälsning
från min & Hård. Palme
13/5 1965
by

Broder,

Jag blev i går uppringd av ambassadören Kirsanov som meddelade mig att professor Mjasnikov komme att taga emot mig som i dag kl. 14 på Institut terapii på Petroverigskij pereulok 10. Härom underrättade jag Dig omedelbart per telefon.

När jag i dag på utsatt tid infann mig på Institut terapii väntade redan sekreteraren Kosatjov från MID:s skandinaviska avdelning på professor Mjasnikovs arbetsrum dit jag blivit förd av hans kvinnliga sekreterare. Kosatjov var, som Du erinrar Dig, med även vid samtalet hos Kosygin. Mjasnikov infann sig nästan omedelbart. Han förklarade för mig, att han anmodat utrikesministeriet att låta Kosatjov vara närvarande vid vårt samtal. Han hoppades, att jag inget hade att invända däremot till vilket jag svarade med ett självfallet inte.

Efter några inledande artighetsfraser - jag gratulerade honom till det "Gyllene stetoskopet" - sade jag, att jag var övertygad om

Kabinettsekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

att han väl kände till orsaken till mitt besök. Professor Nanna Svartz hade besökt honom i januari 1961 och därvid haft ett personligt samtal med honom om den försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenberg. Hon hade då erfarit, att denne var vid liv, men i dåligt fysiskt tillstånd och intagen på ett sinnessjukhus. Som han väl visste hade professor Svartz utsago givit anledning till nya framställningar från svenska regeringens sida om att Wallenberg skulle återsändas till Sverige. Jag sade honom, att jag väl kände till att han förnekat de uppgifter som vi fått från professor Svartz men icke förty måste vi tillmäta dessa största vikt eftersom hon framhåller att det inte kan vara fråga om någon missuppfattning.

När jag hunnit ungefär så långt blev jag avbruten av Ljasnikov som förklarade sig skola ge sin version av vad som förevarit mellan honom och professor Svartz vid tillfället i fråga. Han berättade därefter, utförligt, följande.

Professor Svartz, som han högt värderade som en vetenskapare av internationella mått - jag fick här in några ord om att han kunde utgå från en lika hög uppskattning från sin svenska kollegas sida - hade varit i Moskva i januari 1961, där hon hållit ett föredrag i sitt vetenskapliga ämne. I samband därmed hade hon i hans arbetsrum haft ett längre samtal med honom om deras gemensamma vetenskapliga problem och intressen. Mot slutet av detta hade hon bött att få ha ett enskilt samtal med honom. Han hade trott, att det gällde något vetenskapligt problem men hon hade tagit upp vad han kallade ett humanitärt fall vilket gällde en svensk som hölles fången i Sovjetunionen. Hon hade frågat om han inte kunde ge sitt bistånd att få ut honom. Professor Svartz hade framhållit, att fångens moder, som var hennes patient, mycket led av ovissheten om sonens öde. Professor Svartz hade nämnt mannens namn, men han, Ljasnikov, hade vid den tiden aldrig hört detta namn och hade icke den ringaste uppfattning om vem han var.

Namnet hade inte sagt honom någonting. Professor Svartz hade framhållit, att det fanns många som hade vittnat om att han var i livet. Hon hade sagt, att han av allt att döma befann sig i fängelse i Vladimir. Nu var det en humanitär nödvändighet att få ut honom från Sovjetunionen. Troligen var han i dåligt tillstånd och det gällde att rädda ut honom snarast. Mjasnikov hade svarat, att han inte kände till fallet; han hade hänvisat henne att ta upp saken på hög nivå i utrikesministeriet endera direkt eller via ambassadör Sohlman. Professor Svartz hade emellertid vidhållit att han hade stora möjligheter att hjälpa genom att han kunde som läkare till Chrusjtjov gå direkt till denne och påkalla dennes hjälp. Mjasnikov hade svarat att han inte var Chrusjtjovs läkare, att Chrusjtjov var frisk och inte behövde någon läkare och inte hade någon anledning att söka företräde hos Chrusjtjov. Och för övrigt ville han inte lägga sig i ärendet utan hade åter hänvisat henne till rätt kanal. Hon hade emellertid varit mycket enständig och sagt "Vladimir, Vladimir, Vladimir" och begärt hans hjälp få ut Wallenberg därifrån. Hon hade upprepat att det var ett humanitärt fall.

Jag insköt här, att professor Svartz uppgett, att han sagt, att Wallenberg var vid liv men i dåligt tillstånd och på sjukhus. Detta förnekade Mjasnikov enfatiskt. Han hade inget annat sagt efter det att hon tagit upp fallet och åberopat sina vittnen än att han inte kände till personen i fråga, att han aldrig hört hans namn, att han inte kunde veta om han var vid liv eller om han var död, eller om han var sjuk. Han kunde inte veta detta eftersom han aldrig hört talas om mannen. Hur professor Svartz kunnat missförstå honom på den punkten var en gåta för honom. Han ville gärna erkänna att hans tyska icke var så god - om hennes tyska ville han inte uttala sig - men professor Svartz hade förvandlat hans "konditionalis" till ett "presens".

Jag sade, att han och professor Svartz i vanliga fall brukat kunna göra sig förstådda med varandra på tyska och då borde det väl ha kunnat ske även vid detta tillfälle. Mjasnikov upprepade ännu mera energiskt att han aldrig sagt annat än det som han talat om för mig

och att det var honom fullständigt obegripligt att professor Svartz kunnat uppfatta hans "om han är vid liv" som ett "är vid liv". Han framhöll, att han redan - som jag väl kände till - hade skriftligen meddelat professor Svartz att hon missuppfattat allt. Om hon så önskade kunde han skriva ytterligare ett brev till henne i samma anda.

Mjasnikov gav därefter en längre utläggning om hur han som sysslade med medicinsk vetenskap och ursprungligen hade kommit från Leningrad till Moskva aldrig haft något med krigsfångefrågor och försvunna personer att göra. Varför skulle då professor Svartz ta upp en sådan fråga med honom? Han hade ju också gjort det enda han kunde göra - hänvisat henne till rätt instans.

Jag sade nu, att vi var i det läget att två utsagor stod mot varandra. Vårt förhållande till Sovjetunionen var i det stora hela gott men Wallenbergs-frågan stod där som ett olöst problem och vi måste söka skapa klarhet i den. Vi måste få klarhet i hur dessa motsatta åsikter kunde ha uppkommit. Jag sade mig tro, att det skulle vara till stor nytta om ett sammanträffande kunde ordnas mellan honom, professor Svartz och mig, där tillfälle gavs att verkligen tala ut om saken och få klarhet i det hela. Innan jag kom att säga något om Kosatjov, som satt mitt emot mig och som jag tänkt inbegripa i förslaget, sade Mjasnikov att även denne eller någon annan från utrikesministeriet i så fall borde vara närvarande. Jag sade mig ha själv tänkt föreslå detta; jag visste att professor Svartz var beredd att resa hit för ändamålet och jag framhöll att jag fann det angeläget att ordna denna sammankomst snarast möjligt. Mjasnikov förklarade sig beredd härför när som helst; jag sade mig skola återkomma snarast med uppgift om den tid som kunde passa oss.

Men plötsligt mulnade Mjasnikov till och sade, att han inte kunde förstå vad ett sådant sammanträffande skulle tjäna till. (Här måste jag inskjuta att det alltid föreligger en möjlighet att Kosatjov ska-

kat på huvudet eller givit honom något annat avböjande tecken). Om professor Svartz komme hit, sade han, så komme hon endast att vidhålla sin teori. Han själv visste vad han hade sagt och någon ändring i hans utsago kunde det inte bli. Han hade sagt sanningen. Vad än professor Svartz hade att säga så kunde det inte ändra hans utsago. Och vad skulle då detta sammanträffande tjäna till?

Jag svarade, att jag ändå trodde det skulle vara nyttigt att de båda finge träffas och talas vid. Han finge av professor Svartz egen mun höra vad hon hade att säga och hon fick höra hans version och de finge söka en förklaring till sina olika uppfattningar.

Mjasnikov framhårdade, nu i ganska irriterad ton, att det inte kunde tjäna något till. Professor Svartz komme av honom att få erfara det hon redan visste, vilket han nedlagt i skriftlig form till henne, och vilket han i utförligare form berättat för mig. Ett sammanträffande tjänade inget till. Han återkom till att jag tidigare under samtalet sagt, att jag trodde att ett sammanträffande skulle vara till nytta för att kasta ljus över vad som förevarit mellan de båda och att jag sagt att ett upplysande av Wallenbergs-frågan skulle vara till nytta för våra svensk-sovjetiska förbindelser. Men ett sammanträffande mellan honom och professor Svartz skulle inte kunna ge något bidrag till att förbättra våra politiska förbindelser. Han kunde inte komma med någon ny version av vad han redan sagt. Professor Svartz hade för övrigt vid det samtal de haft i januari 1961 inget sagt om att Wallenbergs-frågan redan sedan länge hade behandlats mellan svenska och sovjetiska regeringarna. Det hade han fått erfara senare, liksom att Wallenberg dött i fängelse 1947. När han hade talat med Wanna Svartz hade han inte haft en aning om denna fråga eller om vem Wallenberg var.

Det blev en ganska hetsig argumentering som Mjasnikov gick över till att det inte tjänade något till med ett sammanträffande som vi tänkt oss. Men eftersom han gått med på det en gång ställde jag till slut frågan rakt på sak: skulle han mottaga professor Svartz tillsam-

Man med mig och en representant för utrikesministeriet för att tala ut om saken? Nu svarade han ja, men tillade, att han inte kunde förstå vad det skulle tjäna till. Han kunde vid detta sammanträffande endast upprepa vad han redan sagt. Jag sade för min del att vi lika fullt mycket uppskattade att han gick med på detta sammanträffande - jag använde under samtalet aldrig ordet "konfrontation" då det har dålig klang på ryska - och att jag trodde det skulle vara till nytta för saken. Jag lovade att återkomma senare och tog därefter mitt avsked.

I det stora hela var Mjasnikov mycket behärskad; det var egentligen endast mot slutet av vårt samtal, då jag framförde förslaget om "konfrontation", som han blev irriterad. Hans version av samtalet mellan honom och professor Svartz framfördes mycket lugnt men med stort eftertryck.

Den. Ljung

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Godkänt av Stats-
ministern m. be-
sked 14/5 65 av
Statssekreterare.
Paulson 17

Anteckningar från samtal mellan statsminister Erlander och
Sovjetunionens ambassadör Belokhvostikov den 13 maj 1965
kl. 11.30.

Belokhvostikov anmälde att han med anledning av statsministerns brev till ministerpresident Kosygin av den 11 februari 1965 hade i uppdrag att meddela, att sovjetregeringen i sin note 1957 klarlagt att Wallenberg dog 1947. De undersökningar som nu gjorts hade bekräftat att så var fallet. Nanna Svartz' vittnesmål måste grunda sig på ett rent missförstånd.

Belokhvostikov framhöll vidare att fallet Wallenberg var en allvarlig sak som skadade förhållandet mellan Sovjetunionen och Sverige. Det fanns i vart fall kretsar som sökte utnyttja frågan i det syftet.

Statsministern framhöll att han för sin del förväntar sig ett skriftligt svar på sitt brev.

Belokhvostikov svarade att han inte hade någon instruktion i det avseendet och lovade återkomma.

Statsministern underströk att det var absolut nödvändigt att ett skriftligt svar lämnas. Sovjetunionens regering gjorde en felbedömning om man trodde att den svenska regeringen kunde underlåta att ge besked till den offentliga opinionen om alla faser i Wallenberg-affären.

Statsministern erinrade vidare om att han till ministerpresidenten Chrustjov framfört tankarna på en konfrontation mellan Nanna Svartz och Mjasnikov i närvaro av några framstående jurister.

Belokhvostikov verkade som om han inte kände till detta och frågade om han fick intelegrafera detta till Moskva.

Statsministern redogjorde då för Jarrings senaste sam-

tal i Moskva.

Belokhvostikov verkade vara informerad om dessa.

Statsministern framhöll härfter att det kanske var lika bra att Belokhvostikov inskränkte sig till att redogöra för sin regering vad som förekommit vid dagens samtal. Den svenska regeringen skulle återkomma sedan man talat med Jarring.

Belokhvostikov slutade med att säga att han delade statsministerns uppfattning att detta var en mycket allvarlig affär.

Stockholm den 13 maj 1965.

Anteckningar från
statmin. redogörelse 14/8
från min samtal med
sovj. amb. 12/5-65

Mitt brev hade föranlett nya undersökningar. Dessa hade till alla delar bekräftat sanningshalten i ryska regeringens note av den 19 februari 1957, där det uppgivits att Wallenberg avlidit i fängelse 1947. Någon som helst anledning att ändra de uppgifterna hade inte framkommit, och ambassadören ville att vi skulle vidtaga alla åtgärder för att dämpa de kretsar som är fientliga mot Sovjet. Wallenberg-ärendet är nu utagerat.

Jag sade jag förutsatte att vi får skriftligt svar. Han hade inga instruktioner att ge ett sådant. Det kan vara tveksamt att framtvinga ett skriftligt svar. Han skulle inhämta instruktioner i Moskva.

Jag gick in på motiven för att det fortfarande är angeläget att få besked. Framhöll affärens vikt för oss, och att det inte låg till så att det bara är svenska regeringen som insisterar på att få klarhet. Det kommer att bli en ^{benärlig} opinionsbildningshistoria. Vi har ju inte haft någon som helst vilja att försvåra förhållandena. Jag tog exemplet att vi sedan 1961 haft vittnesmålet från Svartz, som inte ens delgivits Wallenbergs familj. Jag framhöll också Svartz' ställning i Sverige och hennes nära vänskap till Sovjetunionen. Det kommer att bli en mycket besvärlig historia. Regeringen har inte stora möjligheter att påverka opinionen. Jag framförde förslaget till Gromyko och Chrustjov om konfrontation mellan de två vittnena och i varje fall önskvärdheten att en juridiskt sakkunnig person var närvarande.

Värd

Ray S. S. S.

Kopierad med fört av
Jarring den 18/5 / Ae

Strängt förtrolig.

P.M.

Sedan ambassadör Jarring avgivit rapport över sitt sammanträffande i Moskva den 11 maj 1965 med professor Mjasnikov och samråd ägt rum i ärendet med professor Svartz, har Jarring instruerats att framföra följande till chefen för skandinaviska avdelningen i MID, ambassadören Kirsanov.

Professor Svartz är beredd att resa till Moskva för att sammanträffa med professor Mjasnikov i närvaro av ambassadör Jarring och en representant för MID. På grund av sina engagemang kan hon resa från Stockholm tidigast den 2 juni. På svensk sida skulle man uppskatta om professor Mjasnikov ville utsätta tid för ett sammanträffande med professor Svartz efter angivna datum, om möjligt med angivande av ett par alternativa tidpunkter som kan passa professor Mjasnikov.

Stockholm den 17 maj 1965.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Avsant den tel/ex 19 kl.

Inkom den 20 / 5 19 65 kl. 13.10

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr	48-B	189
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I

5
statthi det talade informerad 2/5
statthi - och utskrivning - " - 2/5
J

189.

För Belfrage.

P r i m o. Har enligt en instruktion daterad 17 maj framfört önskemål om sammanträffande mellan Svartz och Mjasnikov till ambassadören Kirsanov.

S e c u n d o. Han sade att Mjasnikov icke varit glad över vårt samtal. Hade jag under mitt besök Stockholm för Nanna Svartz personligen talat om vad Mjasnikov haft att säga? Jag svarade jakande. Men då måste hon väl ha klart för sig att hon inte kunde komma längre. Mjasnikov kunde inte förstå vad ett sammanträffande skulle tjäna till.

T e r t i o. Jag framhöll att två versioner stod mot varandra. Vi ansåg det skulle vara nyttigt för saken om båda finge tala med varandra som jag föreslagit och som Mjasnikov gick med på.

Q u a r t o. Kirsanov sade sig icke kunna förstå vad för resultat det skulle kunna bli av ett förnyat sammanträffande med Mjasnikov. Denne hade berättat allt.

Q u i n t o. Jag insisterade lika fullt. Kirsanov upprepade att Mjasnikov icke förstod vad det skulle tjäna till men självfallet skulle han till honom framföra mina önskemål och återkomma.

S e x t o. Samtalet var denna gång icke helt angenämt.

Jarring

Marek-fallet

20/5-65
Wien den 17. maj 1965.

R 72 1 bil.

Strängt förtroligt.

20.5.65.
hbr Belfrage-Jarring

Broder,

✓
Åberopande Ditt handbrev den 29 april 1965 angående Marek-fallet ber jag få meddela följande från vederbörligt håll i utrikesministeriet erhållna upplysningar.

1. Något nytt om dr. Marek har såvitt ministeriet har sig bekant icke erfarits sedan 1957. Skulle möjligen något ha framkommit på privat väg som ministeriet ej känner till, kan man vända sig till Mareks son, som tjänstgör som någon slags österrikisk informationsman i Zagreb. Denne besöker Wien praktiskt taget varje månad och ministeriet är berett att ordna ett sammanträffande med honom. Jag vore tacksam för meddelande, huruvida ett dylikt sammanträffande bör eftersträvas.

./.
2. En den 18 mars 1954 dagtecknad dödsattest närslutes i fotostatkopia. Av ambassadör Bischoffs rapport, med vilken densamma insändes till utrikesministeriet och som visades mig, framgick att dödsattesten icke överlämnades genom note utan under hand vid ett besök hos vice-utrikesminister Pusjkin, vartill Bischoff kallats. Pusjkin hade därvid muntligen åberopat den kombinerade muntliga och skriftliga demarche, som Bischoff verkställt i ministeriet den 10 mars samma år.

3. De österrikiska myndigheterna och, såvitt ministeriet visste,

Minister Virgin,
S t o c k h o l m.
Wien 17.5.65 BÅ/EV/1

915

./2

dr. Mareks anhöriga, hade icke väckt något skadeståndsanspråk.

På österrikisk sida anser man att uppgiften om dr. Mareks dödsdag, den 4 maj 1947, är felaktig. Man håller dock före, att han numera är död.

Fallet Marek betraktas i Österrike såsom närmast hörande till gruppen efter kriget under pågående ockupation bortförda personer. Gemensamt för dessa anses vara, att de enligt sovjetisk uppfattning förbrutit sig mot sovjetiska statens intressen. Denna grupp beräknas ha uppgått till sammanlagt 800-1.000 personer. Av dessa ha ett stort antal kommit tillbaka, ytterligare andra ha avlidit i Sovjetunionen och redovisats genom dödsattester. Några oredovisade personer kvarstode.

Det finnes icke någon österrikisk medborgare i Sovjetunionen, vars namn och vistelseort är bekant, som vägrats tillstånd att återvända till Österrike. Tvärtom ha ett antal fall på senare år förekommit, då österrikiska förfrågningar om i Sovjetunionen befintliga österrikiska medborgare, som lyckats till österrikiska vederbörande få fram meddelande om namn och adress, lett till det resultatet, att vederbörande hemsänts, detta till och med om vederbörande varit dömd till långvarigt, ännu ej avtjänat straff.

Man räknar med, att österrikiska medborgare kunna finnas i s.k. Schweige-Lager eller eljest förmenas varje möjlighet att komma i kontakt med yttervärlden. Troligen finnas också i Sovjetunionen sådana österrikare, som av något skäl icke önska återvända till hemlandet och därför ej låta höra av sig..

Min interlokutör förklarade spontant, att han förstod, att det svenska intresset för Marek-fallet sammanhängde med Wallenberg-ärendet. Jag sade mig icke vilja förneka detta, men begagnade tillfället hemställa att det förhållandet, att vi gjort denna förfrågan skulle omgärdas med största diskretion. Detta kunde man gärna utlova, men ville i gengäld utbedja sig, att man från svensk sida icke utan uttryckligt österrikiskt godkännande gentemot ryska vederbörande åberopade dödsattesten och över huvud taget behandlade de nu erhållna uppgifterna förtroligt.

Din tjänare

Bengt Åkerrén

Bengt Åkerrén

Tjänste
KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET
Stockholm 16

9/6

Рай. 4-й кв. Архив - Virgin 17.5.65

2-й 375331-КА/С

СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК
ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ МИЛИЦИИ
Архив актов гражданского состояния

СПРАВКА № 006895

О смерти

В актовой книге за мессенца девятисот сорок седьмой
(прописью, год, месяц и число)

год, май месяц, четырнадцатого

значится гражданин (ка) Мария Генриховна Попанкович
(фамилия, имя, отчество)

что он (она) умер в мессенца девятисот сорок седьмой
(прописью, год, месяц и число)

месяца, четырнадцатого дня от порока сердца

хронического воспалительного характера

дата 1954

Зав. архивом ЗАГС

Делопроизводитель

М. Яковлев
Зав. архивом

Inofficiell översättning

C C C P

Milisens huvudförvaltning
Aktarkivet för medborgarförhållanden

Intyg Nr 0068 95

om dödsfall

I aktboken för 1947 4 maj
för medborgaren Marek Ferdinand Johannovitj
att han avled 1947 4 maj av hjärtfel och njurinflammation.

Stämpel

M.P. 18 mars 1954

3AGS arkivchef

/sakförare

oläslig namnteckning

- " -

ang.

Marek-fallet

Stockholm		
Men 20 maj 1965.		
		2 bil.
<u>Strängt förtroligt.</u>		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

./.

./.

Åberopande Ditt brev den 30 mars 1965 angående det s.k. Marek-fallet ber jag närslutet få sända Dig dels en inom departementet upprättad promemoria, grundad på tidigare mottagna informationer från beskickningen i Wien, dels den nämnda beskickningens svar den 17 maj 1965 på vår förfrågan i ärendet.

Leif Belfrage

Ambassadören G. Jarring,
M o s k v a.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	21 15 1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

Virgin/IH

Marek-fallet.
ang.

Stockholm, den 21 maj 1965. STOCKHOLM		
Förtroligt. N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

Tack för Din rapport den 17 maj 1965 angående Marek-fallet. ✓

Vad gäller frågan om ett sammanträffande med Mareks son, vore vi tacksamma om Du tog fasta på möjligheten att vid lämpligt tillfälle få ett samtal med denne för att erhålla eventuella ytterligare upplysningar kring fallet.

Eric Virgin

Ambassadrådet B. Åkerrén,
W i e n.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	29/5 1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	Sign.

ORIGINALTELEGRAM

KCPHA TILL:

Virgin

T

⊕

CABINET STHLM

SVENSK WIEN

am

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 69A/178		
11 JUN 1965		
AVD.	OR.	MÅL
P	2	Eu I

CABINET STOCKHOLM 11.6.65

ej muf

178 FOER VIRGIN. VILL FOER SAERK E E E SAEKERHETS SKULL AEN
EN GAANG ERINRA OM SISTA MENINGEN I AAKERRENS HANDBREV TILL

DIG 17 MAJ.

LAGERFELT

SVENSK WIEN KL 11.15

OK???

*inkl 11/6
g. l. m.
d. v. s.
under m.
l. äggen i*

Montan/MK
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 14 juni 1965.		
N:o 177✓	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAIL <i>en</i>

Ang.

Svensk
Moskva

Nr Från Montan. Benäget framför följande till kabinetssekreteraren vid dennes återkomst Moskva: Professor Nanna Svartz meddelar att den föreläsning som skulle blivit av i september inställes då återbud inkommit just idag.

Cabinet

exp. 14/6 kl. 13³⁰
[Signature]

Sammanfattning av statsministerns samtal med fru von Dardel[✓]
den 18 juni 1965 kl. 1600-1700.

Övriga närvarande: Överdirektör von Dardel, Nina von Dardel?, advokat Nisser och författare Rudolph Philipp.

Statsministern lämnade en redogörelse för sina två samtal med Kosygin om R.W. Han utelämnade därvid endast detaljerna omkring N.S. och M. Den sistnämnde omtalades dock som "Sohlmans vittne" (fru von Dardels benämning). Statsministern framhöll att Kosygin enligt hans uppfattning varit helt ärlig i sina svar och att det nu sannolikt inte längre var möjligt att ens hoppas på att vinna full klarhet i fallet.

Redogörelsen avbröts vid flera tillfällen av Philipp, som kommenterade kommunisternas opålitlighet och förmåga att ändra taktik när det passade dem. Han framhöll bl.a. att de skulle ha ändrat taktik om Erlander hotat avbryta besöket, att man talat med fel person; Kosygin vore bara en marionett. Brezjnev var den som bestämde och Sjelepin(?) den som egentligen visste något och som skulle kunna lämna några uppgifter. Det skulle vidare ha varit omöjligt att man på så kort tid skulle ha kunnat göra någon undersökning.

På direkt fråga av fru von Dardel meddelade statsminis-

tern att han numera visste vem som på rysk sida hade gjort de sista undersökningarna om W. Han sade vidare att han inte hade någon möjlighet att göra någon bedömning av denna utredningsman.

Statsministern upplyste att Kosygin gått med på att på en enda punkt medverka till ytterligare utredning. Han kunde dock inte nu avslöja något om denna punkt.

Statsministern frågade om inte tidpunkten nu var kommen att ge en fullständig offentlig redogörelse av vad som förekommit i ärendet. Han avbröts här av Philipp som frågade om Erlander därmed avsåg en total publicering innefattande även sådant som avslöjade rena tjänstefel av UD-tjänstemän. (Han nämnde därvid Söderbloms namn.)

Erlander undrade om det verkligen fanns anledning att i detta sammanhang ta upp dessa frågor. Regeringen skulle redovisa allt som kunde belysa ärendet Wallenberg. Om Philipp därutöver ville starta ett gräl om hur frågan handlagts så stod det honom fritt. Det skulle dock inte tjäna Wallenbergs sak utan ge intryck av att det rådde delade meningar om frågan i Sverige. Det skulle bara gagna den sovjetiska regeringen.

Philipp påstod här att han i nyhetssändningarna i radio den 17 juni vid tre tillfällen hört Erlander säga att han fått ta del av allt det ryska materialet och därmed bibragts uppfattningen att inte mer fanns att göra. Betydde det att Erlandet ändrat uppfattning sedan 1961? P. hade detta uttalande

upptaget på band, men när E. begärde att få höra det, framhöll P. att han säkert lätt skulle kunna få uppgiften bekräftad av Sveriges Radio. E. ansåg det vara ytterst osannolikt att han fällt något sådant yttrande, eftersom han inte fått ta del av något material hur gärna han än velat det. Han ville dock inte utesluta att någon formulering varit slarvig och därför kunnat leda till missförstånd. P. ansåg att det var viktigt att missförståndet rättades till och frågade om han fick meddela tidningarna att E. gjort ett tillrättaläggande. Advokat Nisser och herr von Dardel framhöll att det ju inte var klart att E. uttalat sig som P. sagt och att det självklart var statsministern som själv skulle göra ett uttalande om det erfordrades.

Man återgick härfter till frågan om publiceringen och statsministern framhöll att en offentlig redovisning vore svår att undvika, eftersom det på rysk sida skulle uppfattas som ett tecken på att vi själva ansåg att våra uppgifter hade ringa värde.

Advokat Nisser delade denna uppfattning men uttalade att publiceringen ej borde omfatta justitierådets utredning. Hans uppfattning delades av herr och fru von Dardel som båda ifrågasatte värdet av den utredningen.

Statsministern anförde att tyvärr var det på det sättet att vi stod på säkrare grund när det gällde tiden före 1947. Det vore ju möjligt att ryssarna valt året 1947 för sin sista

uppgift just därför att de visste att så var förhållandet.

Nisser och familjen Dardel åberopade då vittnesmålen av Kraemer, Schöggel och Brugger. Statsministern sade att han ej kunde erinra sig att någon av dessa träffat W. så sent som vid mitten av 50-talet. Han skulle kontrollera detta.

Nisser underströk att justitierådets utredning ej var övertygande. Han förde fram tanken att ett par nya justitieråd skulle kopplas in och granska framför allt det senaste vittnesmålet.

Statsministern sade att han själv varit inne på den tanken, men att det fanns en hake. Det nya vittnet hade ändrat sig.

Nisser framhöll att en sådan undersökning givetvis ej skulle ha något bevisvärde men att juristernas bedömning skulle vara värdefull.

Därmed avslutades samtalen..

Under samtalet gång tillfrågades statsministern vid ett tillfälle om han inte 1961 trott att R.W. levde och om han nu ändrat uppfattning om det vittnesmål som han grundat denna tro på. Statsministern svarade att eftersom han begärt W:s utlämnande innebar det att han vid det tillfället trodde att R.W. var vid liv. Däremot lämnade statsministern inget besked om vad han nu trodde eller inte trodde.

Stockholm den 18 juni 1965.

Valfrid Paulsson

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den tele/x 19 kl.

Inkom den 19 / 6 1965 kl. 17.30

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B 247	
Avd. P	Gr. 2
Mål. Carl	

Brådskande

(Pol)

247

För Belfrage personligen.

Zacharov och samtliga närmaste medarbetare
oanträffbara. Har dock till slut fått tag i Bondar
som lovar på måndag framföra till Zacharov våra
önskemål om sammanträffande före 15 juli.

Jarring

Coll.:
Dep U 36 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *polchefen*
» 3 »
» 4 » } *brände*
» 5 »

Belfrage underrättad
CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 27/ 6 19 65 kl. 0905

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		253
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^T

253

lks Mycket brådskande för Belfrage.
Bondar idag meddelat mig Mjasnikov beredd möta
Swartz tisdagen 6 juli. Han är f n på en konferens
men återkommer hit 5 juli. Efter 6 juli avser han
resa på längre semester men kan möjligen ta emot
även 7 juli. Jag tillråder vi omedelbart accepterar
6 juli. Ringer Dig morgon förmiddag.

Jarring

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Bergström/N

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 27.6		1965
N:o 188 ✓ chiffer		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAIL I

Ang.

(Pd)

Svensk
Moskva

Brådskande för Jarring från Belfrage.

W
P r i m o. Du bör meddela MID att Swartz beredd resa Moskva 5 juli för att sammanträffa med Mjasnikow 6 juli. Vi begär måndag visering ~~för~~ *för* henne. Kanske kan Du anmoda MID påskynda viseringen så ingen komplikation uppkommer i sista stund.

S e k u n d o. För genomgång av ärendet med Swartz anser vi önskvärt Du hemreser på ett par dagar. Swartz är i Stockholm tom. onsdag förmiddag och sedan på sitt lantställe i Trosatrakten där hon beredd när som helst ta emot Dig. I min och Bergströms bortovaro Rejkjawik kommande veckan kan Du vända Dig till Lewenhaupt Virgin eller Hamilton. Jag räknar själv med att vara åter Stockholm senast fredag kväll och har lovat Swartz stå till förfogande för samtal under weekenden. Tacksam bekräftelse redan idag söndag Dina resemöjligheter.

Cabinet

exp 27.6 11520 a

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Belfrage underkastad
CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telæx 19 kl.

Inkom den 27 / 6 19 65 kl. 1705

Utskrivet i 5 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till *polchefen*

» 3 »

» 4 »

» 5 »

bränna

Dnr <i>48: B</i>		<i>254</i>
Avd.	Gr.	Mål.
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu^T</i>

Mycket brådskande

254

h Edert chiffer 188. För Belfrage.

P r i m o. Swartz måste vara beredd resa söndag kväll
4 juli då inget plan måndagar.

S e c u n d o. Jag reser härifrån med första möjliga
plan vilket är tisdag med ankomst Stockholm kl 12. Vore
tacksam om bil kunde möta Arlanda.

Jarring

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

EN CLAIR-TELEGRAM

Ärende <i>Wallenberg</i>	Datum 30.6.65.	Dnr 57 ✓
	Avd. P	Grupp 2

Adress
Svensk
Reykjavik

Text

57. För Belfrage från Jarring. Vederbörande avreser tillsammans med mig på söndagkväll. Har haft längre samtal med henne. Hon önskar sammanträffande med oss på söndagsförmiddagen på sitt landställe. Jag finns tillgänglig i Stockholm under lördagen.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den	Klockan	Sign.
30.6	10.15	✓

Köpenhamn den 2 juli 1965.

1 bil.

Strängt förtroligt.

Talat med Schleman.
som själv berättar bra om det
tror migst om att det inte är
en an förklarad i sig. Enda honom
den som uppfattning helt delat av
UD, vilket hon har en i framt.
del. 12/7 R

INK UD		
Dnr	3 / 7 1965	

Broder,

./.

Från fru Nita Wallenberg, alltså faster till Raoul Wallenberg, har jag idag mottagit i avskrift närslutna konfidentiella brev i det tragiska ärendet. Då jag just nyss erfarit, att Ni tyvärr lagt om Er resroute - vi hade hoppats få se Er på middag i kväll - och jag alltså icke nu får tillfälle tala med Dig om fru Wallenbergs förslag, vill jag med dessa rader blott säga, att jag delar den uppfattning, som jag är övertygad Du hyser därom. Frågan är väl endast hur man lämpligen skall procedera i ärendet. Ur min synpunkt skulle det givetvis vara bäst, om någon i UD kunde kontakta fru Wallenberg för att söka avstyra det hela. Att jag härifrån skulle lägga mig i saken, med vilken jag ju numera icke har något att göra, vore väl mindre välbetänkt. Att helt enkelt lämna brevet obesvarat tror jag å andra sidan ej vore möjligt, då fru Wallenberg, som under sista veckan sökt mig personligen såväl här på ambassaden som i måndags i Stockholm, nog ej släpper taget.

Med tanke på sannolikheten av att hon på nytt söker kontakt med mig vore jag Dig tacksam få veta om UD i någon form besvarar hennes brev.

Ärslutning,
Din tillgivna
Rolf Schleman
Rolf Schleman

Kabinettssekreteraren Belfrage,
S t o c k h o l m .

Avskrift.

Konfid.

Lidingö. Ringv. 9 d. 29/6 65

Kära Ambassadör Sohlman,

Förlåt min jakt på Ambassadören igår - men som nog märktes, var det mycket viktigt för mig att få tala med Er snarast. Jag hade ju bara ett par dagar innan, tagit min rundresebiljett: Sthlm-Göteborg-Aarhus-Köpenhamn-Sthlm. enbart för att ventilera en ny möjlighet att få tag i Raoul.

Vad jag förstår är det utsiktslöst att gå den officiella vägen. Varken vår, eller Rysslands regeringar vill förlora sin prestige. Vi måste också tänka på att uppehålla de bästa förbindelser med Ryssland.

Var gång det yppat sig ett tillfälle, har jag bönfallit min svägerska Maj Dardel, att inte nämna bara Raouls namn, utan be för alla de svenskar som försvunnit i Ryssland. Raoul är kvartsjude, och har med åren fått ett alltmer judiskt utseende, och han bär på ett av de mest förhatliga namnen (från en kommunist's point of view.)

Mitt nya uppslag är, att vi Wallenbergar bekosta resa på svensk båt - och givetvis uppehåll och rikliga fickpengar - för en liten utvald grupp av studenter. De skola bo ombord, låta guida sig av ryssar i Petrograd, fraternisera med rysk ungdom, och beundra det, som jag i Juni 1963 fick se, och som vi svenskar ha nytta av att lära oss.

1. Det nya Rysslands lagar - att brott och fylleri ej tolereras utan straffas så strängt att det ej lönar sig.
2. Deras storsinhet att visa sina egna och oss turister, mycket som borde vara dem förhatligt. Utan går på Opera och balett och njuter och hör - som ingenstans i världen, av förstklassiga föreställningar - men som nästan alltid äro klassiska, och visa epoker i Rysslands och världshistorien som vi inte alltid kan vara vidare stolta över.
3. Deras muséer - där även modärnisterna, äro valda med så utökt smak, att det är en njutning - som Picassos' "période bleu" i Moskva.

Dessutom vore det nyttigt för de våra att se, hur deras ryska kolleger måste vända på slantarna. Hur de ha en förmåga att se

rena och nätta ut där de fylla opera och teatrar från golv till tak. Hur gränslöst lite av kvalitet det finns att köpa - åtminstone i Moskva när jag var där, och hur mycket som saknades av det vi tar som en nödvändighet - frukt och grönsaker. Och ändå voro de glada och friska. Förtjusande i mitt tycke!

Om Ambassadören gillar denna min plan, måste den naturligtvis förberedas väl. Ett par skulle kunna ryska, de övriga andra språk, de skulle vara historiskt, musikaliskt och konstintresserade. Det skulle vara medicinare, vetenskapare. Framför allt skulle det vara en bra blandning av arbetarsöner och adliga och intellektuella.

Då skulle kanske någon av dem få en möjlighet att få förlängt uppehållstillstånd, stanna kvar - av någon anledning, och kunna börja "snoka". Vår Ambassadör Jarring skulle givetvis vara underrättad.

Jag tror på studenters entusiasm för det som är riktigt och rätt, och kan de ej klara ut Raoul, ja då behövs det en revolution, så att fängelser och interneringsläger tvångs-öppnas.

Eder mycket tillgivna

Nita Wallenberg

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till
» 3 »
» 4 »

Belfrage
brän

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant dentelex 19 kl.

Inkom den 5 / 7 19 65 kl. 14.30

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		259
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

As

259

För Belfrage personligen. Sammanträffandet blir i morgon
kl. 11 Moskvatid. Samma deltagare från MID som förra gången.

Jarring

Coll.: *van*

Dep U 326 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

» 5 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 6/7 19 65 kl. 15.20

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:13		263
Avd. P	Gr. L	Mål. Eu

Brådskande.

263.

För Belfrage personligen.

Primo. Sammanträffande med Mjasnikov 2 tim. och 45 min. Förutom Kosatjov var även Farafonov närvarande. Utgången blev utsaga mot utsaga. Vederbörande hävdade hon icke misstagit sig, Mjasnikov att hon totalt missförstått honom.

Secundo. Det syns mig angeläget vederbörande tillsammans med oss båda finge sammanträffa med statsministern efter vår ankomst. Jag medför ordagrann uppteckning. samtalet. Tacksam bil möter Arlanda 14.45 och jag under alla förhållanden omedelbart får sammaträffa med Dig.

Jarring

P.M.

angående samtal mellan professorerna Nanna Svarta och A.L. Mjačnikov på den senares tjänsterum på Institut terapii, Petroverigskij pereulok 10, Moskva, tisdagen den 6 juli 1965. Övriga närvarande: ambassadör Gunnar Jarring, ambassadrådet G.N. Parafonov och sekreteraren I.A. Kosatjov. Samtalet började kl. 1100 och avslutades 1345.

Efter en inledning som berörde en del gemensamma vetenskapliga och akademiska kontakter övergick samtalet till Wallenbergsfrågan.

M. Vi har kommit hit för en fråga som inte är angenäm för någon av oss.

S. Jag beklagar mycket att jag kommit hit för denna fråga, när vi egentligen borde ligga oss åt vetenskapliga problem. - Jag vill nu först ge bakgrunden till mitt intresse för Raoul Wallenberg. Det började redan i mars 1945, när jag bodde hos Alexandra Kollontaj på Bolsjaja Kalezjanskaja här i Moskva. Jag följde med henne från Sverige till Moskva då hon av sin regering hemkallades. Hon var mycket sjuk, det var därför jag ombads följa med henne. Under den tid vi var tillsammans i Moskva tog hon emot flera besök av minister Söderblom. Vid ett tillfälle, innan dörren var riktigt stängd, hörde jag att han ville tala om Raoul Wallenberg. Först senare läste jag i pres-

sen om det svar Söderblom erhållit av Kollontaj. Det gick ut på att Wallenberg tagits under beskydd av sovjetiska myndigheter och att han befann sig väl. När jag kom tillbaka till Stockholm 1945, uppsökte jag av en gammal patient, Raoul Wallenbergs mor. Nu heter hon von Dardel. Hennes far var chef för en av de medicinska klinikerna på det lasarett där jag tjänstgjort. Hennes make, alltså Raoul Wallenbergs styvfar, samarbetade jag med i tolv år på Karolinska sjukhuset. Han var administratör och jag var chef för medicinska kliniken. Fru von Dardel bad mig upprepade gånger försöka göra något för sonen. En särskild anledning härtill fann hon däri att jag hade många vänner i Sovjetunionen och att jag väl kände Kollontaj. Skulle jag inte kunna tala med henne och andra om fallet Raoul Wallenberg? Hon berättade en hel del detaljer som hon erfarit om sonens vistelse i Sovjetunionen. Jag sade, att jag var läkare och forskare och inte politiker och därför inte hade anledning syssla med sådana saker. Så kom det under år 1960 en inbjudan till mig att föreläsa vid den medicinska akademien i Moskva och att delta i en reumatologisk kongress här som professor Nesterov ordnat. Jag fick denna inbjudan långt i förväg, och kom då att tänka på att jag i alla fall, för alla eventualiteter, borde sätta mig in i fallet Raoul Wallenberg. Jag köpte därför den vitbok som regeringen givit ut 1957. Jag läste den ganska noggrant. Jag frapperades då särskilt av några saker. Jag hade upprepade gånger hört att Kollontaj sagt till vår

utrikesminister att Raoul Wallenberg befann sig i Sovjetunionen och att han befann sig under sovjetiskt skydd och att hans egendom var tagen i förvar. - Jag fann följande uppgifter i den vita boken särskilt anmärkningsvärda. År 1957 kom det från det sovjetiska utrikesministeriet en officiell note som omtalade att Wallenberg av allt att döma hade dött i Ljubljanka-fängelset den 17 juli 1947. Det var då ägnat att förvåna att det, tio dagar senare, den 27 juli 1947, avhölls förhör, såväl i Ljubljanka- som Lefortovskaja-fängelserna med ett flertal personer - som inte suttit i samma cell som Raoul Wallenberg - med undantag av en av dem. Det är egendomligt att läsa att de hade uppgivit identiskt samma sak. De talade bl.a. om att Raoul Wallenberg var svensk diplomat och i den egenskapen haft hand om judeärenden och jedeförföljelser - av tyskarna - i Budapest. De talade också om att de erfarit genom knäckningar från Wallenberg eller andra, att Raoul Wallenberg och hans chaufför Langfelder förts till fängelset 1945. Så berättades också att Raoul Wallenberg fördes 1945 från Ljubljanka till Lefortovskaja-fängelset. Dessa fångar som berättat detta är beredda att gå ed härpå och dessutom är utsagorna ensartade utom i små detaljer. Detta är egendomligt, när man betänker att det den 18 augusti 1947 kom en note från Vysjinskij, vari han säger att Raoul Wallenberg är okänd i Sovjetunionen. Inom loppet av två månader (följning för "en månad" av S.) skulle det alltså ha hänt att Raoul Wallenberg sannolikt var död, vilket fängelseläkaren

Smoltsov bör veta. Tio dagar senare hölls det förhör med fångar från olika länder om Raoul Wallenberg i två olika fängelser. Han måste alltså ha varit väl känd - det var inte fängelsepersonal som ledde förhören. De förhörda fångarna sattes i ensamcell under flera månader. Sedan kom meddelandet den 18 augusti, att han var okänd i Sovjetunionen. Det var denna bristande överensstämmelse som gjorde att jag kom till den slutsatsen att jag borde höra mig för om Raoul Wallenberg. Sedan kom ytterligare uppgifter i pressen, innan jag reste. Det var uppgifter från tre olika personer som suttit i Vladimir-fängelset. De hade varit i Korpus 2 och 3. De sade, att med säkerhet hade Raoul Wallenberg vistats i Vladimir-fängelset på 50-talet. Det sades också att han sannolikt var sjuk, eftersom han tidvis vårdats på fängelsesjukhuset, men den saken är kanske mindre säker. Dessutom hade familjen von Dardel fått ytterligare upplysningar att Raoul Wallenberg skulle vara i livet betydligt senare. Min mening var, när jag reste över hit, i januari 1961, att försöka taga kontakt med minister Semjonov, som jag kände mycket väl sedan tre års samvaro i Stockholm, då han vikarierade för Kollontaj under hennes sjukdom. Det visade sig emellertid icke framkomligt att få audiens hos Semjonov under det jag var i Moskva. När man då söker efter andra, som man kan tala med, letar man bland topparna och bland moraliskt högtstående personer och då fyll mina tankar på professor Njannikov. Han hade visat mig allra största vän-

lighet. Jag tvekade oerhört att blanda in honom i dessa frågor, men ibland när det är så att man beslutat göra något i en svår fråga, så griper man efter tillfället. Jag berättade för professor Mjasnikov det som jag nu berättat, men inte alls så detaljerat. Så t.ex. har professor Mjasnikov aldrig hört något om vitboken och dess uppgifter. Jag berättade för professor Mjasnikov att det inte fanns någon tvekan om att Raoul Wallenberg befunnit sig i fängelse i Sovjetunionen. Jag berättade också, att det var helt sannolikt att Wallenberg befann sig i Vladimir-fängelset på 1950-talet och att uppgifter om att han levde inkommit relativt nyligen. Det var alltså jag som berättade detta och inte professor Mjasnikov. Efter att ha berättat detta frågade jag om han kände till fallet Raoul Wallenberg. Han svarade då ja. Jag tyckte egentligen, att det inte var så märkvärdigt att Sovjetunionens främste terapeut kände till fallet Wallenberg - kanske hade man t.ex. telefonledes diskuterat Wallenbergs sjukdom med honom. - Jag gick så vidare och påpekade ånyo att det sagts att Raoul Wallenberg varit sjuk. Då svarade professor Mjasnikov: "Ja, han är i mycket dåligt tillstånd, han är mentalsjuk." Samtalet gick vidare en stund - det rör sig kanske här om detaljer som är mera oväsentliga. Jag vill än en gång påpeka, att det var jag som berättade. Professor Mjasnikov måste utan tvivel ha fått uppfattningen att jag i detalj kände till Wallenbergs öden i Sovjetunionen. Han kunde alltså tro, att han talade

med någon som väl kände till vad som hänt Raoul Wallenberg i Sovjetunionen. Det var också en annan luktare som kom in i rummet, kallad av Hjasnikov, med vilken jag talade. Jag nämnde för honom inte allt vad vi (Hjasnikov och jag) talat om, men jag skrev på ett papper "attaché Raoul Wallenberg" för att det skulle vara fullt klart vilken vi talade om. - Vid senare samtal har professor Hjasnikov sagt, att jag har missförstått honom. Jag har också fått ett brev från honom, i vilket det sägs att jag missförstått honom på grund av hans dåliga tyska. Jag har från min sida framhållit, att jag alltid haft mycket lätt att förstå professor Hjasnikov. Jag är mycket ledsen över att jag behöver vålla professor Hjasnikov obehag. Men det vore orätt av mig att inte säga att jag är säker på vad jag hörde. Jag har framhållit i brev till minister Semjonov och också i brev till professor Hjasnikov att orsaken till det stora intresse jag fick för detta fall huvudsakligen var min bekantskap med Raoul Wallenbergs mor som har lidit oerhört av denna ovisshet under många år. Hon talar med alla människor hon träffar om Raoul Wallenberg. Den andra orsaken till mitt och andras intresse är att det här gäller en svensk diplomat, om vilken det sagts att han med ett rent otroligt mod försökte fullgöra den uppgift som han fått sig anförtrodd, nämligen att rädda människoliv undan tyskarna. Det har sagts, har jag hört, att Wallenberg skulle varit spion, men detta tror ingen på i vårt land; jag har också talat med många ungrare som

likaledes säger att han inte kan ha varit det - varken för tyskar eller amerikanare. Den allmänna uppfattningen i vårt land är att han var vid liv 1961 - men sjuk. Ingen vet, utöver regeringen, om mina samtal med professor Mjasnikov. Jag har aldrig talat med mina vänner von Dardels om mina samtal. Det har lett till att jag undvikit von Dardels på senare år för att inte komma i samtal med dem. Jag har inte sett fru von Dardel på ett år. Det talas alltför ofta om Raoul Wallenberg i vårt land. Det framhålls, att han var svensk diplomat och att han räddade många från döden i gaskamrarna. Vi förstår mycket väl att det kan vara så, att ledningen inte alltid har haft klart för sig var han vistats - kanske han förflyttats långt bort. Kanhända har man vid de senaste undersökningarna inte kunnat fastställa var han vistats. Kanske har han sålunda på senare år varit på platser som ledningen inte känner till. Men om man nog gick genom alla detaljer kunde man (ontagning) Men det borde vara möjligt genom en mycket noggrann undersökning att få fram var han är, så mycket som detta har diskuterats med noter och annat mellan svenska regeringen och sovjetregeringen. Det bästa för båda länderna skulle vara om full klarhet erhöles i detta fall. Det skulle säkert i hela världen anses som en stor sak om den nya ledningen utredde detta med hänsyn tagen till alla som vittnat om Raoul Wallenbergs öde. Jag tillåter mig att säga, att såvitt jag kan förstå så skulle det vara ett miss-

tag av Sovjetunionen att tro att det skulle innebära en prestigeförlust att bringa klarhet i denna sak. En mycket stark källa till misstro från svensk sida skulle undanröjas om det skapades full klarhet och vår tacksamhet skulle bli oerhört stor. Tro inte, att vi skulle göra sak av alla detaljer om vi finge klarhet i fallet i sin helhet. Vi skulle uppfatta det som en verkligt stor handling och känna stor tacksamhet. Jag är alldeles övertygad om att man också på andra håll i världen där man känner till detta fall skulle anse det som en stor och rättvis handling.

II. Det är alltid min tur. Först och främst vill jag säga, att större delen av professor Svartz' långa anförande har en allmän politisk karaktär som jag inte kan kommentera. Andra delar av det ni sagt har en psykologisk karaktär och det kan sättas i sammanhang med att ni är mycket nära lierad med familjen som har lidit mycket och förlorat en familjemedlem. Jag kan dela de moraliska aspekter som driver professor Svartz i hennes handling. Men jag är mycket ledsen - jag kan inte ge någon personlig hjälp i denna angelägenhet. Det är min mening att min person inte spelat någon roll i detta sammanhang. För jag då gå över till fakta rörande vårt samtal som ledde till missförstånd. I början av samtalet berättade professor Svartz om fallet och jag sade att jag som följd av oder berättelse fick kännedom om fallet - men endast som följd av professor Svartz' berättelse. Jag upprepar, att föro

vårt samtal hade jag ingen aning om fallet, jag kände absolut inte till namnet. Namnet var helt okänt för mig. Endast av det som sagts mig av professor Svartz fick jag kännedom om Wallenberg och i den interpretation som hon gav. Jag kunde inte veta något om det. Jag har inget att göra med fängelser eller fängelse sjukhus eller med krigsfångar eller med militärer överhuvudtaget. Efter kriget blev jag en helt civil medborgare. Dessutom har jag aldrig av sovjetiska myndigheter inbjudits att behandla några utländska eller andra krigsfångar. Därför kunde jag ej ha sett eller ha hört talas om Wallenberg. Jag vet bara att jag varken hört om eller sett Wallenberg och jag förstår inte att jag ska ha hört om honom. Jag skulle ha varit psykiskt onormal om jag skulle ha påstått att jag sett honom eller hört om honom. Därför kan jag till vad professor Svartz sagt endast anföra att hon måste ha missförstått mig. Ni säger, att jag sagt att han är i livet. Jag sade: "Om han är i livet kanske han kan vara sjuk." Om man förmodar att han är i liv så kan man fortsätta att förmoda att han kan vara sjuk på ena eller andra sättet. I sådana här vändningar ligger kanske orsaken till att ni uppfattat mina ord som icke förmodanden utan påståenden. Jag talade ju med er helt människligt och trodde inte att ni hade något officiellt eller halv-officiellt uppdrag. Hade jag trott, att ni hade det, skulle jag självfallet omedelbart ha tillkallat en tolk som hade fått skriva ner det. Professor Svartz har missförstått min

dåliga tyska. Tro mig: jag hade ingen anledning att säga något som jag inte visste, något som nu tillskrives mig av professor Svartz. Alla hos oss känner väl till att jag inte haft något att göra med krigsfångar. I Vladimir har jag aldrig varit förrän 1963, då jag reste dit med mina söner för att se på de gamla katedralerna där. Jag har aldrig haft något att göra med dessa speciella inrättningar (fängelserna G.J.) i Moskva. Jag minns att ni bad mig att tala om Wallenberg med Chrustjov. Ni kommer ihåg jag sade, att jag inte är hans läkare och att han är helt frisk och inte behöver läkare. Ni frågade då, vem ni skulle vända er till. Jag rekommenderade utrikesministeriet. Det var jag som gav er telefonnumret till Semjonov och till och med ringde honom. Jag berättade för Semjonov att professor Svartz kommit hit med en speciell fråga. Semjonov svarade då, att det var bäst hon kom till honom. I slutet av vårt samtal och mot bakgrunden av alla de uppgifter som ni framfört sade jag till er att denna människa troligen var död. Detta var min slutsats efter allt vad ni berättat för mig. Ni svarade då mycket emotionellt: "Nej, han måste vara vid liv!" På grund av att jag inget visste om detta fall utom vad jag hört av er, tänkte jag att ni hade ett slags fix idé, vilket alla människor kan ha. Det är det hela.

S. Ett par saker vill jag rätta till. Jag har aldrig sagt att professor Mjasnikov sett Raoul Wallenberg eller undersökt honom. Det har jag aldrig sagt.

*Jag hade då
frågat*

M. I ett brev!

S. Jag har sagt att professor Mjasnikov kände till fallet.

M. Endast från professor Svartz' egna ord!

S. Så säger professor Mjasnikov att jag kanske hade officiellt uppdrag.

M. Jag talade om halvefficiellt uppdrag.

S. Jag hade inget officiellt eller halvefficiellt uppdrag. Jag var här som privatperson.

M. Jag går med på det. Det var ett vänskapligt samtal. Det var endast resultatet som blev olyckligt.

S. Jag har aldrig sagt, att professor Mjasnikov var Christjovns läkare. - Det är ytterligt beklagligt att vi inte kan komma överens i den fråga det här gäller.

M. Men vad menar ni med att komma överens?

S. Det gäller i första hand två satsar: Det är först att professor Mjasnikov sagt att han kände till fallet. Hur han gjorde det vet jag inte. Det andra är att han kände till att Raoul Wallenberg var svårt sjuk - hur vet inte jag. Hur gärna jag än skulle vilja gå med på, personligt, inte emotionellt, att jag begått ett misstag, så kan jag det inte. - Men låt oss tänka på vad som ändå finns om Wallenberg utöver samtalet mellan oss. Dödsattesten måste vara ett misstag. Varför kan inte Sovjetunionen undersöka och behandla de vittnesmål som finns och som återges i "vita boken"? Meddelandet om hans död 1947 måste vara felaktigt, jag upprepar det, och innebär en

förvärling av personer. Uppgiften av den 18 augusti 1947 att han inte var känd i Sovjetunionen var ett misstag.

M. Jag förstår inte varför frågor av detta slag ska diskuteras i Terapiska Institutet och med mig. Jag är inte diplomat, jag är inte regeringsrepresentant, jag har inte att göra med krigsfångar, jag är inte jurist. Jag har aldrig haft med Wallenberg att göra. Jag har aldrig hört något om honom före mitt samtal med er. Jag ber er att befria mig från detta. Jag träffar ofta utlänningar både utanför och inom Sovjetunionen. Men jag har aldrig diskuterat några politiska frågor med dessa eller med kolleger och ingen har ställt sådana frågor. Jag är kardiolog. Jag trodde ni ville diskutera sådana frågor med mig. Jag trodde ni ville tala med mig av rent mänskliga skäl. Av ren hövlighet talade jag med er. Jag ber er att inte mera diskutera sådana frågor med mig. Vetenskapen brukar inte göra det. När vi senare kom in på detaljer svarade jag er att jag inte visste något om fallet; att - eftersom jag inte kände till fallet - jag inte kunde uttrycka mig vare sig nekande eller jakande. Det är därför vårt samtal aldrig uppfattats korrekt. Vad Chrustjov beträffar förnekar ni inte att ni frågade mig om jag var hans läkare. Det var jag som sade att jag inte behandlade Chrustjov. Två frågor: ni påstår att jag skulle ha sagt att jag visste att Wallenberg var sjuk och att jag kände till fallet före vårt samtal. Detta förnekar jag helt och hållet. Jag inte bara visste ingenting. Min officiella

ställning tillåter mig inte att vota något härmed. Jag tror att missförståndet uppstått på grund av min dåliga tyska. Jag tror det vore bättre att ni medgav att missförstånd uppstått på grund av min dåliga tyska och att jag sagt "om" och "jag vet inte om" - det har kanske kunnat förstås på två sätt.

S. Jag vet visst, att det är mycket obehagligt att ta upp ett sådant här politiskt samtal med en kollega. Jag är ledsen över att jag tagit upp tid med en sådan fråga med er som är upptagen av viktiga vetenskapliga uppgifter. Professor Hjasnikov bör få röra sig fritt i hela världen och även komma till Sverige. Jag hoppas att han inte ska bli så upptagen av denna fråga att han inte ska hinna med sin vetenskap. Jag upprepar Svenska Läkaresällskapets inbjudan att komma till Sverige i september. - Men jag kommer tillbaka till de två frågorna. Hur mycket jag än för professor Hjasnikovs del skulle vilja gå med på att ett missförstånd uppstått på grund av hans tyska, så kan jag inte göra det. Det vore orätt av mig.

M. Varför detta? Jag har sagt att min tyska var dålig och det var inte ert språk. Ni har uppfattat villkorsatsor som påständesatsor.

S. Jag var på öppen och hörde nog på. Jag har alltid förstått professor Hjasnikovs tyska väl. Jag kan inte ge efter på den punkten.

M. Jag skulle vilja vota om ni fortfarande tror att jag hört om Wallenberg och hans öden efter allt vad jag förklarat för er?

Jag, professor Hjasnikov, hade inga möjligheter att se honom eller höra något om honom. Jag har aldrig sagt vad ni påstår. Jag tror orsaken är min dåliga tycka. Kanske var den tvetydig - men jag har aldrig sagt om Wallenberg det ni tillskriver mig. Jag kanske har missförstått era frågor och jag svarade kanske inte på de frågor ni ställde. Jag vill uppriktligt att missförståndet skingras. Jag strävar också efter klarhet. Alla i Sovjetunionen vet, att jag inget haft att göra med sådana frågor. Om jag skulle påstå att jag vet något om fallet, så skulle folket här tro att jag vore psykiskt undermålig, att jag vore en idiot. Jag har inget haft att göra med fångelser eller krigsfångeläger. Jag har inget haft att göra med de organ som sysslar härmed. Ni kan på samma grunder säga att jag begått något brott, att jag dödat någon. Jag skulle vilja be er fastställa att vårt samtal icke haft någon positiv karaktär. Det bygger på ett missförstånd. Jag kan inte längre tala om det. En annan fråga är svenska regeringens anspråk mot Sovjetregeringen. Den får lösas på diplomatisk väg. Ni talade om att man i Sverige tror, att han är i livet. Ni tror alltså icke på vad vår regering säger. I varje fall ber jag er att inte draga in mig i det här fallet eller i en diskussion kring det här fallet. Jag har inget att tillägga. Jag är inte anställd i utrikesministeriet, jag vet inget om de noter som svenska regeringen genom ambassadör Sohlman skickat till sovjetiska regeringen. Jag har träffat Sohlman ofta men

han har aldrig frågat mig om fallet. Om han hade frågat skulle jag ha svarat på samma sätt som jag gjorde till ambassadör Jarring.

S. Jag är fullt medveten om att ni inte brukar syssla med politik och jag kan väl tro att det är första tillfället ni, via mig, kommit in på sådana frågor. Jag har aldrig sagt att professor Mjaskinov besökt fängelser eller fångar.

H. Ja, det förstår jag.

S. När det nu talas om regeringen, vill jag säga att jag ansåg mig tvungen att meddela regeringen om mitt samtal.

H. Det är synd! Ni har ställt er regering i ett obekvämt läge, därför att ni på grund av ett samtal, som ni dåligt förstått, lett er regering vilse.

S. Hårtill vill jag säga att det finns tillräckligt med vittnen utanför mitt samtal med er bl.a. för att bedöma 1947.

H. En sak till - ni talade om att ni inte hade något officiellt eller halvofficiellt uppdrag. Men nu berättar ni att ni berättade det för er regering när ni kom tillbaka. Om jag hade vetat det i förväg, så skulle jag ha tillkallat en stenograf. Och jag skulle ha visat hennes uppteckning för professor Svartz. Om alla uppgifter om Wallenberg, som ni talar om, grundas på samma metod som ni har haft, så förstår jag att de leder till missförstånd. Man får inte på grundval av privatsamtal göra meddelanden till regeringar.

S. Jag förstår er i detta. Det kan hända att jag inte omedelbart

skulle ha berättat det, men förr eller senare hade jag måst göra det. Men jag hade inget uppdrag. Vad beträffar övriga vittnesmål så bygger de på noggranna uppteckningar och har be- dömts av två justitieråd, d.v.s. högt uppsatta jurister. Man får inte som professor Hjasnikov undersänka dem. Och eftersom det är tvekan på den punkten, så vill jag ytterligare betona att dödsattesten måste bero på en förväxling av personer.

M. Det är inte den riktiga platsen att diskutera den frågan här.

✓ S. Ni drog själv upp frågan om de andra vittnesmålen.

M. Ja, er förklaring må vara riktig. Uppgifter som bygger på vårt samtal måste ha uppstått genom missförstånd,

S. Vårt samtal hör ju inte till det som är granskat av jurister.

M. Vårt samtal kan inte vara granskat av jurister; det är fråga om två personer som påstår helt motsatta ting. Det finns ingen tredje person som kan bekräfta vad som förevarit. Det finns ingen grund för någon juridisk undersökning.

✓ S. Men något intresse av att ha vittne till våra samtal måste det ha varit, eftersom vid ett tillfälle Speranski var närva- rande.

M. Men Speranski dog för två år sedan. Jag gick ned på att träf- fa er nu trots att jag talat med er ambassadör. Jag gick ned på det därför att jag trodde att vi skulle kunna komma överens om att det var ett missförstånd. Jag ser helt klart hur miss- förståndet uppstått. Vi har båda skuld. Men om jag hade vetat att vi skulle tala om jurister så skulle jag ha avvisat för-

slaget om ett möte som oantagbart för mig.

S. Det har aldrig diskuterats, det har aldrig varit på tal, det gällde endast den andra frågan ni drog upp, nämligen de tidigare vittnesmålen. Men det hindrar inte att jag måste stå fast vid min uppfattning.

M. Nu ska vi tala som vetenskapsmän. Jag förstår inte hur ni efter allt som sagts kan påstå att jag kände Wallenberg före vårt samtal och att jag sett honom. Kan ni tro på detta? Kan ni tro på detta på grundval av ett samtal som fördes från min sida på dålig tyska?

S. Jag kan förstå att ni vill göra gillande om annan uppfattning. Men det hindrar inte att ni kände till fallet och ni kan ha hört därom från någon annan person. Jag finner det inte märkvärdigt om någon person talat med professor Mjasnikov om detta fall, en svensk diplomat.

M. Man kan tänka och tycka mycket om att jag hört det från annan person. Men jag känner ingenting till om det fall ni relaterat och har inget hört från någon annan person. Kriget är en svår period. I följd av kriget kan vissa människors öden ha blivit svåra. Det fanns människor som ansågs döda men som kom till rätta. Det har skrivits mycket i vår litteratur därom. Om krigshjältar som kom tillbaka när de var dödförklarade. De kom hem och fann att hustrun gift om sig och plötsligen hade hustrun två män - en gammal och en ny - det finns många sådana fall i vår litteratur. Jag kan förstå hur komplicerat

ott människoböde kan vara - och det var därför jag i mitt samtal med er använde konditionalis. Jag går i princip med på att sådana fall kan finnas, men ifråga om Wallenberg förklarar jag ännu en gång att jag före er ankomst hit och före vårt samtal här aldrig hört hans namn och aldrig sett honom.

S. Ja, att ni sett honom har jag aldrig påstått. Det vet jag ingenting med säkerhet om. Ni talar om att så många krigsfångar som redan varit dödförklarade kommit hem. Nu hoppas vi ivrigt i Sverige att den svenske diplomaten Raoul Wallenberg, som räddat så många liv, också kommer hem.

H. Det är en sak som rör regeringarna och jag kan inte svara på den. Jag själv, i min egenskap av specialist, kan inte förstå vilken orsak det skulle finnas för sovjetregeringen att fortfarande hålla på Wallenberg. Undersökningar om hans öde det kan inte vi tala om.

S. Jag förstår, att det kan vara svårigheter att göra det, men det är dock av värde att vi talar om det. Det kan anses olämpligt ur professor Hjaanikovs synpunkt att taga upp det här ärendet - det har jag förstått. Vår regering har ägnat så mycket tid åt det, men det var Raoul Wallenbergs mor som har givit mig anledning att ta upp frågan personligen. Men när nu hela svenska folket resonerar om den, varför inte då se på alla våra och edra handlingar och bringa full klarhet i saken? Sen ber jag att än en gång få uttrycka min bestämda övertygelse om att jag inte missförstått er på dessa två

punkter jag uppehållit mig vid och jag måste vidhålla den.

I synnerhet vill jag fastslå att ni sade att han var sjuk och att han var mentalt sjuk. Vi kan väl ledsamt nog inte komma längre. Jag på min sida hade hoppats att professor Hjasnikov skulle ha varit mera positiv.

M. På vilket sätt kunde jag ha varit mera positiv?

S. Enligt min bestämda uppfattning svarade professor Hjasnikov att ni kände till fallet. Jag förstod i förväg att den andra punkten skulle vara svårare att gå med på. Men jag återgår till punkt 1. Det var väl inget konstigt i att ni skulle kunna känna till fallet. (Åtminstone den saken borde ni väl kunna gå med på.)

M. Jag visste ingenting. Det är nonsense - nu använder jag ett diplomatiskt ord.

S. Den andra punkten är som sagt svårare, det medger jag, men det är min bestämda uppfattning att ni sagt, att Wallenberg var sjuk och att han var mentalt sjuk.

M. Den första punkten strider mot att jag inte kände till hans namn. Det är bara antaganden att sådana fall kan hända under ett krig. Jag kunde inte ha lagt hans namn på minnet. Jag visste inte vem ni talade om. Jag fick veta först mycket senare genom andra kanaler vad saken gällde och om Wallenbergsfrågan. Jag sade, att jag inte visste om han var levande eller död, om han var på sjukhus eller inte, om han var sjuk eller inte. Jag vet inget om den här människan. Mot slutet

av vårt samtal sade jag: Jag tror han är redan död och ni svarade "Nej!" Jag kunde inte säga något med säkerhet. Jag kunde intet säga.

S. Precis det som professor Mjasnikov nu sagt sade ni i mars 61 två månader senare.

M. Ja, det är riktigt men so what?

S. Det sade ni alltså andra gången vi träffades, så det är absolut riktigt beträffande det samtalet.

M. Jag sade, att jag inte visste något om personen ifråga.

S. Men då hade ju Chrusjtjov hört om saken. Vi kanske inte behöver resonera om detta. Jag tycker det viktigaste är samtalet i januari. Jag kan inte gå ned på att det är ett misstag. Det är verkligen synd att det inte fanns vittnen då.

M. Jag vet inget om detta. Jag har inte talat med Chrusjtjov.

S. Vad ska jag säga? (Professor Svartz var alldeles perplex inför detta påstående G.J.)

M. Jag kan säga er att jag aldrig träffade Chrusjtjov. Jag har träffat honom innan han blev ministerpresident under Stalins tid. Det var när denne var mycket sjuk.

S. Men det är ju fel!

M. Vad för slags fel?

S. Jag hittar inte på sådana här saker. Jag vet att det är så att ni talat med Chrusjtjov! Och att Chrusjtjov tog mycket illa upp ett brev om vårt samtal från vår statminister.

M. Det är en annan sak.

S. Jag undrar om vi behöver dra upp den saken. Vi hade onligt

er ett samtal som vi inte borde ha haft. Jag tycker att det ricker att vi håller oss till detta första samtal. Alltså -
det är klart att det samtalet ågde run utan vittnen. Jag kan inte gå från min uppfattning och professor Mjasnikov kan inte gå från sin uppfattning. Och jag förstår ju mycket väl, att när sovjetregeringen, som vi hoppas, tar upp frågan för noggrann undersökning så tar den upp även detta vårt samtal - ehuru där inte finns några vittnen. Vi hoppas, jag utprepar det här många gånger som helst, att fallet ska tas upp till ny undersökning. Och det finns ju all anledning att tro att det som hände 1947 i augusti var ett misstag. Det är ju f.ö. erkänt, men man håller fast vid att Wallenberg dog i juli 1947. Men det finns vittnen senare än vid den för dödsfallet angivna tidpunkten. Det hölls sålunda vittnesförhör som jag redan nämnt 10 dagar senare och sedermera har det kommit till andra vittnen också.

H. Eftersom nu samtalet rör sig utanför ramen för vårt samtal och inte har något sammanhang med mig eller min verksamhet anser jag att vi har diskuterat frågan till slut. Vi har inte kommit till det resultat som ni eller jag ville.

S. Jag tror inte heller att vi kan komma längre. Åsikt står mot åsikt. Jag hoppas i alla fall att professor Mjasnikov kommer till Stockholm den 21 september. Eftersom vi haft detta vårt samtal behöver den frågan inte komma upp då.

H. Jag tackar för inbjudan men tyvärr kan jag inte komma i sep-

tember. I maj var jag i Schweiz och till hösten far jag troligen till USA. Jag kan inte ständigt resa - jag måste också arbeta på mitt stora institut.

Virgin/IH

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM			8 juli	1965
N:o 190 ✓			BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	P	GR.	2	MÅL. Eu ^I

Ang.

Svensk

Moskva

För Colliander personligen från Jarring. Tacksam Du sänder debet-
beskedet Svartz' tilläggsbiljett för omvägen Köpenhamn i separat
kuvert till Virgin.

Cabinet

Rep. d. 8.7.65 kl. 12.55 g.

Ärende

Datum

9 juli 1965

Dnr

Mål

Avd.

Grupp

P

2

Eu^I

Adress

Svensk

Buenos Aires

8. För ambassadören personligen från Belfrage.

I samband med efterforskningarna av Raoul Wallenberg har uppgift ingått att en tysk f.d. sjökapten vid namn Fabrega anträffbar på adressen Alabar, Fabrega & Co., Cordoba 1452, Rosario, skulle ha sagt sig ha arbetat tillsammans med Wallenberg i ett krigsfångeläget vid Volga. Tacksam uppgift om av kalendrar etc. framgår att personen finns och om Du tror att Du själv eller någon av Dina medarbetare skulle kunna finna lämpligt tillfälle söka kontakt med honom för att fastställa eventuella verklighetsunderlaget.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign.

9/2

1953

Ab, 24. 6. 65.

Käre Nanna!

Härligt tack för din brev som kom igår
o. ett varmt tack för din lyckönskningstelegram som jag inte fått
trots att jag lämnade Steln fönt 6 e.m. Bland mig hos Karlén
Högfeldt o. sin namn på tavlan i entrén till huset men telegrammet
med hade ju kommit till borgen med gas och telefon.

Vad tycken i Rosario beträffar så skrev jag då - 1959 -
till Ellen Hagen vad jag tänkte av Kasper Nyman o. hans fru o.
meddelade att deras hemkomst från en tjänst hos Firdander Syds
amerikanska bank agent därefter. Genom E.N. bad fru v. Brösel
mig att hälsas om ny o. detaljerad relation av tyskens herrsche. Men
då K. skick till Karl - den enda sjukhuset jag inte tyckt om -
är en stor låg byggnad, liksom ett, halva ben, inget "ryggrad" o.
tycker tycker förskade nästan allt, pratade om någon sorts af.
På den här hade han träffat försvunna tysk, så skick i
Rosario men tidigare krigsfänge i ~~Polen~~ Ryssland, där ha
haft till Volga under en (lång?) tid arbetat till minnans
med Walleberg; det gällde viss lastning av gränser.

Det är nog bäst att Sveriges ambassadör gör ett per-
sonligt besök hos denne agent (som borde ha ett hus med ha)
i Rosario, vars adress jag fick igår per telefon från Rones kontor

eller (Mar?) Atcabar, Fabrega & Co (-?)

Cordoba 1452

Rosario

Argentina

Nanna
ditt
brev

här

här

här

här

här

här

här

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

här

» 4 »

bränd

H. Virgin

CHIFFERTELEGRAM

Från Buenos Aires

Avsändt den teléx 19 kl.

Inkom den 12 / 7 19 65 kl. 2330

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 16:13		8
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu ^I

8.

h För Kabinettssekreteraren. Ernesto Fabrega i firman Edert
chiffer 8 av spansk härkomst uppges aldrig varit i tysk tjänst
eller i URSS. Säger sig ej känna någon annan som kunde avses.

Lundborg

Coll.: *Day*

Dep U 326 A

KUNGL
SVENSKA ANBASSADEN

Köpenhamn den 12 juli 1965.

Förtroligt. 1 bil.

Personligt.

INK UD		
Dnr		
/	19	

Be

Broder,

./. I anslutning till vårt telefonsamtal idag ber jag
få närsluta avskrift av ett brev jag samtidigt härmed
tillställt fru Wallenberg.

*Hjälte's Trekaniga
Siu Tillgjut*

Rolf Schlm
Rolf Schlman

Kabinettssekreteraren Belfrage,
S t o c k h o l m .

Bil. till hbr. Sohlman-Belfrage 12.7.65.

Köpenhamn den 12 juli 1965.

Bästa Fru Wallenberg,

Efter återkomsten till Köpenhamn har jag mottagit Edert vänliga brev den 29 juni, vilket jag nog övervägt. Med hänsyn till frågans stora betydelse och särskilt som jag sedan snart två år i tjänsten icke haft därmed att göra har jag ansett mig, innan jag svarade, böra ta kontakt med vederbörande i utrikesdepartementet. Tyvärr måste jag nu säga Fru Wallenberg, att den av Eder föreslagna utvägen förefaller såväl utrikesdepartementet som mig icke framkomlig, när det gäller att nå det mål som alltsedan år 1945 varit gemensamt för oss alla som påfäst önskt officiellt håll haft med Raoul Wallenbergs sak att göra.

Holf Sohlman

Fru Nita Wallenberg,
Pångvågen 9,
Lidingö.

Köpenhamn den 12 juli 1965.

Förtroligt.

1 bil.

Personligt.

INK UD		
Dnr		
/	19	

*Jfr påteckning i lbr
2/7/65*

Broder,

./.

Som jag förutsåg i mina rader den 2 juli skulle fru Nita Wallenberg återkomma därest hon ej erhöile något svar. Som Du finner av i avskrift närslutna brev hotar hon nu, om hon icke hör något från mig, att vända sig till H.M. Konungen. Möjligen kommer hon emellertid att dessförinnan telefonera mig. Med tanke på såväl den ena som den andra möjligheten vore jag tacksam få veta om UD åtgjort något i saken. Själv anser jag mig, såsom skild från ärendet, ej böra tillskriva henne, i allt fall ej innan jag fått vetskap om UD:s eventuella reaktion respektive fått bemyndigande att underrätta henne om att hennes framställning vidarebefordrats till UD.

*Äggen till mig
Om tillgen
Rolf Sohlman*

Rolf Sohlman

Kabinettssekreteraren Belfrage,
S t o c k h o l m .

Avskrift.

Bohus-Malmö d. 11/7 1965

Ambassadör Sohlman,

Kanske ligger det post till mig på Lidingö-Ringvägen 9, annars förstår jag ej varför jag ej fått svar på mitt brev av 25/6. Kamrer Henrik Falkman - gammal god vän till mig och halvbror till min svåger Oscar Falkman - tog emot brevet, och ansåg att det skulle gå med kurirposten samma kväll.

Ambassadören kan förstå att det brevet - angående en studentaktion för att försöka rädda Raoul Wallenberg - var det viktigaste jag någonsin författat. Jag bad även Henrik F. läsa det först.

Jag bad om råd om det vore utförbart. Om icke, hade jag väntat mig ett aldrig så kort erkännande av mitt brev. Får jag icke Edert svar, går jag till H.M. Konungen.

Eder Nita Wallenberg.

STATSPOLISEN

Från		Till	
Byråchefen Otto Danielsson		Minister Eric Virgin	
RPS/Säk.		Kungl. Utrikesdepartementet.	
Datum	Vårt d.nr	Edert d.nr	
12.7.65	HK 87/65		

Jag översänder härmed brevet till Vinge kuverterat till Eder, på det att Ni må taga del av innehållet och sedan kuvertera det till Vinge enligt adressen.

Tyvärr hade jag icke hotelladressen till Vinge i Washington men har nu erfarit att såväl han som rikspolischefen komma att bo privat. Denna adress torde jag komma att få under tisdagen och skall då meddela Eder.

Den från Belfrage erhållna fotokopian har jag bifogat brevet. Vidare innehåller brevet ett skriftprov av Nils Verner Larsson.

Högaktningfullt

Otto Danielsson

Virgin/IH
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

Ang.

Svensk.
Washington

Dnr . För Sundberg.

Med gårdagens kurir medföljde konvolut till avdelningschefen Vinge som skulle inträffa Washington idag. Tacksam han aviseras om försändelsen på adress Chester Peterson, 592431 St Place N.W., Washington D.C. 20015.

Cabinet

STOCKHOLM	14 juli	1965
N:o	62 ✓	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu I

öfver. 14/7 -65 kl. 14.10 cm

Moskva, p.t. Stockholm den 25 augusti 1965

Strängt förtroligt

Admiral }
Mr. Amin } minister
Palme }

Broder,

När jag i dag var uppe hos Belochvostikov inför min stundande återresa till Moskva förde han in samtalet även på Wallenbergsfrågan och den vitbok som skall utges. Han var mycket pessimistisk och menade, att en publicering av vitboken endast kunde leda till en försämring av relationerna mellan Sovjetunionen och Sverige. Jag framhöll, att ändamålet med publiceringen var att på ett korrekt sätt för svensk allmänhet klargöra vad som förevarit i ärendet fram till Statsministerns sista samtal med Kosygin. Till detta genmälde Belochvostikov att han förstod, att vi avsåg att publicera en rad s.k. vittnesmål. Han ville framhålla att Kosygin hade varnat Statsministern för att göra något som kunde uppfattas som provokation. Dessa s.k. vittnesmål hade avgivits av folk som ville försämma förhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen och nu avsåg vi att publicera dem. Han kunde icke se hur sovjetregeringen skulle kunna undgå att komma med en ripost. Och detta komme inte att bli angenämt för oss. Han kunde försäkra mig att det inte var trevligt att komma i gräl med Sovjetunionen. För övrigt hade Kosygin också för Statsministern antytt, att det fanns olika sätt att se på Raoul Wallenbergs verksamhet. Vi kunde genom vår publicering av vitboken framprovocera att

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

ryssarna blev tvungna att publicera vad Wallenberg egentligen haft för sig - och det skulle inte heller bli någon angenäm läsning för oss.

Detta var de två huvudpunkterna i Belochvostikovs invändningar mot vitboken. Jag avslutade med att säga, att publiceringen av vitboken säkert var den bästa vägen att hålla den oundvikliga diskussionen om Wallenbergsfrågan på en så lugn nivå som möjligt. Jag framhöll för honom, att han dock borde inse att mot bakgrunden av de på alla övriga områden goda och vänskapliga relationer som förelåg mellan Sverige och Sovjetunionen ingen gärna kunde ha något intresse av att komma med någon provokation. Det kom att bli en korrekt redogörelse - även för den sovjetiska sidans ståndpunkt.

Frågan är om Belochvostikov gjort dessa uttalanden på eget bevåg eller på instruktion från Moskva. Jag lutar mest åt det förra. Han avreser på fredag till Moskva - mig förefaller det mest troligt att han velat göra några kraftiga uttalanden för att sedan kunna rapportera dem i MID. Det andra som tyder på att hans uttalanden kommer från egen fatabur är hotet om att publicera vad man vet om Wallenbergs verksamhet. Jag har svårt att tro, att man i Moskva - åtminstone i nuläget - skulle vilja göra ett uttalande av detta slag. Särskilt under det sista året har man ju med största kraft hävdat, att man inget material har om Wallenberg - förutom anteckningar om hans död - och att akten försvunnit. Men enligt Belochvostikov skulle man kunna publicera hans "brott". Det synes mig inte stämma riktigt.

Gunnar Jarring
Gunnar Jarring
Gunnar Jarring

Moskva den 28 augusti 1965.

Strängt förtroligt

*Anders
Mr. Lund
Palmer* } *minstade*

Broder,

He

När jag i dag var uppe hos Zacharov för att anmäla min återkomst till Moskva tog jag tillfället i akt att med några ord beröra publiceringen av vår vitbok i Wallenbergsärendet. Jag anknöt till Statsministerns uttalande till Kosygin om att regeringen såg sig nödsakad till denna publicering och framhöll som min mening att vitboken skulle vara ägnad att på bästa sätt informera svenska allmänheten om vad som förevarit. Naturligtvis gick det inte att undvika en pressdebatt i ärendet i samband med publiceringen men med ett på korrekt sätt publicerat material som bakgrund borde det finnas möjligheter att denna icke bleve alltför överdriven.

Zacharov hade inga invändningar. Han påminde om att Kosygin till Statsministern sagt, att vi själva skapat "molnet" och att vi själva finge avlägsna det. Han utgick från att vitboken avsåge detta senare. Han påminde vidare om att vi genom den fylliga publiceringen av vad som hänt i Bengt Sture-frågan hade lyckats att lugna opinionen i Sverige. Jag svarade, att det just var därigenom att vi fått en så fyllig redogörelse som detta lyckats. Jag skulle ha önskat, att redogörelsen för Wallenberg hade varit av lika fyllig karaktär.

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Till detta sade Zacharov att Kosygin lämnat en redogörelse som var så fyllig som möjligt - mera kunde det inte bli.

Zacharovs reaktion talar väl närmast för att Belochvostikov - mitt handbrev till Dig den 25 augusti - handlat på eget bevåg.

Dei Luigi

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

ang.

Stockholm den 1 september 1965.		
STOCKHOLM		
P 2	1 bil.	
Strängt förtroligt. N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

./.

Från professor Svartz har jag mottagit i avskrift bifogade brev med önskemål om några språkliga ändringar i redogörelsen för hennes samtal i Moskva i juli.

Jag vore tacksam för Din kommentar till hennes ändringsförslag.

Eric Virgin

Ambassadören G. Jarring,
M o s k v a.

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	1 19 1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

Minister E. Virgin
H.D.

För den händelse den utförliga
redogörelsen ^{över juli 65} skulle komma att
läsas, skulle jag gärna vilja ha
några rent språkliga ändringar
i densamma.

Sid 1: rad 7 nerifrån: titeln "ambassadör" in-
sätts före Alexander

Sid 2: rad 6 uppförån --- "på det lasarett.
där jag först tjänstgjorde"

Sid 2: rad 9 ^{uppförån} han var administrativ chef
för sjukhuset (så har jag sagt i tidigare redogörelse)
Sid 2: rad 9 nerifrån: Borde det inte vara
något som markerar uppehåll i tid? t.ex.
tackstreck eller mytt stycke framför "Lå
kom det etc."

Sid 2: andra rad nerifrån: kan "ganska"
strykas? Kan "då" på samma rad utgå?

Sid 3: rad 3 uppförån: Jag funn därför etc
" rad 10 nerifrån --- forts till Lyblyska-
fängelset

Sid 3: rad 6 nerifrån: "utom i smärre (istället
för små) detaljer." "Dessa händelser är egendom-
liga, när etc."

- sid 4 rad 1: Smottkor bort väl redan då,
sid 4 rad 5: "Sedan" kan syfta på ^{entusiasm} flera
Månader i meningen före. Därför
vore det tydligare att säga: Efter
förhören kom meddelandet den 18 augusti...
sid 4 rad 2 a. r. i. n. i. n.: i stället för "och då
föll" föreslås punktet efter personer och
därefter "Mina tankar föll då på prof. ---"
sid 5 rad 2: kan "det är så att" utgå?
~~rad 3~~ rad 3: en triv och angelägen fråga
rad 6: "Jag berättade bl. a. för ---"
sid 7 rad 11 uppmärks: föreslås att "vara"
utbytes mot "förhålla sig"
sid 8: sista raden första stycket: "rättvis"
handling av den nya ledningen
sid 11 sista stycket: 5. "Det gäller i första
hand två punkter (i st. för sätter)
Samma stycke i fjärde raden har
ett par ord fallit bort: Wallenberg
var svårt sjuk - hur han visste det
vet inte jag"
sid 12 rad 2: "Vorde inte ett "också"
sätts in här" var också ett misstag"
sid 13 rad 8: "en sådan fråga" bör helre
ändas till denna fråga"
Två rader senare vet jag att något
saknas efter "hela världen". Jag sade
efter världen: "och berätta om sina
pudersömligheter och även komma till
Sverige."

- sid 15 rad 9: det bör kanske stå "har
det nu talas om vår regering"
- sid. 17 rad 2 kan knappast förstås av
utomstående. Lär det sig att
säger: S. "Granskning av jurister
har aldrig diskuterats beträffande
Vårt samtal" (detta är ju händ-
meningen fastän jag kanske ut-
tryckte mig nästan oförståeligt)
- sid. 17 ~~rad~~ rad 14: "person" strykes
- sid. 20. rad 5: kan det stå ~~tre~~ månader
senare - efter det första samtalet"
- sid 21 rad. 11: det är möjligt att jag
uttryckte mig suddigt, men ordet
"hände" före åtalet 1947 måste väl
ändå ändras till "angavs" eller dylikt.
- Samma rad. "Det är ju f. ö. erkänt"
Det borde vara: "Det har ju f. ö.
erkänts." Här borde vara punkt och
sedan stå: "Man håller dock fast vid
etc."

De nämnda ändringar borde
kunna göras i den text som finns.
Anser Ministern det riktigt, att
en del av dem sätts som kom-
mentar av mig, har jag givetvis
intet att invända mot detta. Jag ber
om ursäkt för dessa slarviga note-
ringar, men ville gärna sända brevet redan i kväll.

Eder Nanna Sartz

Professor Nanna Svartz
Stockholm

25/8 -65.

Minister E. Virgin
U.D.

För den händelse den utförliga redogörelsen över juli 65 skulle komma att läsas, skulle jag gärna vilja ha några rent språkliga ändringar i densamma.

Sid 1: rad 7 nerifrån: titeln "ambassadör" insätts före Alexandra.

Sid 2: rad 6 uppifrån: "...på det lasarett där jag först tjänstgjorde".

Sid 2: rad 9 uppifrån: han var administrativ chef för sjukhuset (så har jag sagt i tidigare redogörelse).

Sid 2: rad 9 nerifrån: Borde det inte vara något som markerar uppehåll i tid? T.ex. tankstreck eller nytt stycke framför "Så kom det" etc.

Sid 2: andra rad nerifrån: kan "ganska" strykas? Kan "då" på samma rad utgå?

Sid 3: rad 3 uppifrån: Jag fann därför etc.

---: rad 10 nerifrån: ...förts till Ljubljanska-fängelset.

Sid 3: rad 6 nerifrån: "utom i smärre (i stället för små) detaljer".
"Dessa händelser är egendomliga, när etc."

Sid 4: rad 1: Smoltsov bort veta redan då.

Sid 4: rad 5: "Sedan" kan syfta på uttrycket flera månader i meningen före. Därför vore det tydligare att säga: Efter förhören kom meddelandet den 18 augusti...

Sid 4: rad 2 nerifrån: i stället för "och då föll" föreslås punkt efter personer och därefter "Mina tankar föll då på prof..."

Sid 5: rad 2: kan "det är så att" utgå?

rad 3: en svår och angelägen fråga.

rad 6: "Jag berättade bl.a. för..."

Sid 7: rad 11 uppifrån: föreslår att "vara" utbytes mot "förhålla sig".

Sid 8: sista raden första stycket: "rättvis handling av den nya ledningen".

Sid 11: sista stycket: S." Det gäller i första hand två punkter (i st. för satser). Samma stycke i fjärde raden har ett

par ord fallit bort: Wallenberg var svårt sjuk -
hur han visste det vet inte jag".

Sid 12: rad 2: borde inte ett "också" sättas in här "var också ett
misstag".

Sid 13: rad 8: "en sådan fråga" bör hellre ändras till "denna fråga".

Två rader senare vet jag att något saknas efter "hela världen".

Jag sade efter världen: "och berätta om sina under-
sökningar och även komma till Sverige".

Sid 15: rad 9: det bör kanske stå "När det nu talas om vår regering".

Sid 17: rad 2: kan knappast förstås av utomstående. Går det för sig att
säga: S. "Granskning av jurister har aldrig disku-
terats beträffande vårt samtal" (detta är ju ande-
meningen fastän jag kanske uttryckte mig nästan
oförståeligt).

Sid 17: rad 14: "person" strykes.

Sid 20: rad 5: kan det stå "två månader senare - efter det första sam-
talet".

Sid 21: rad 11: det är möjligt att jag uttryckte mig suddigt, men ordet
"hände" före årtalet 1947 måste väl ändå ändras
till "angavs" eller dylikt.

Samma rad, "Det är ju f.ö. erkänt". Det borde vara: "Det har ju
f.ö. erkänts". Här borde vara punkt och sedan stå:
"Man håller dock fast vid etc."

Nu nämnda ändringar borde kunna göras i den text, som finns. Anser
Ministern det riktigare, att en del av dem sätts som kommentar av mig,
har jag givetvis intet att invända mot detta. Jag ber om ursäkt för
dessa slarviga noteringar, men ville gärna sända brevet redan i kväll.

Eder

Nanna Svartz

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

besök i Sovjetunionen
av prof. Biörck o. Friberg

Moskva den 2 september 1965.

I 33

Strängt förtroligt

7.9.65.
besv.

Broder,

Jag erhöll med kuriren från Leifland ett handbrev som behandlar professorerna Fribergs och Biörcks besök i Sovjetunionen den 28 september - 12 oktober. Jag har bjudit dem på lunch eller middag. I samband härmed uttalas följande önskemål.

"De båda herrarna vore tacksamma, om lunchen eller middagen kunde äga rum i början av vistelsen i Moskva, för att de erhållna kontakterna skulle kunna utnyttjas under besöket. De ville gärna träffa akademikerna Parin, som har att göra med rymdprogrammet, och Mjasnikov, som är hjärtspecialist".

Det blir väl ändå helt omöjligt för mig att bjuda Mjasnikov? Vitboken är ute vid det laget och pressdiskussionen i full gång. Har Du någon särskild synpunkt härpå?

Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Moskva den 2 september 1965.

HP 1

Strängt förtroligt

Be

H

Broder,

I Idun-Veckojournalen nr 34 den 27 augusti skriver författaren Rudolph Philipp under rubriken "Erlanders felaktiga rapport" följande:

"- - - Det material han överlämnade till sovjetregeringen bevisade att Raoul inte försvann i Budapest utan häktades och fördes till Moskva, där han den 31 januari 1945 internerades i cell 123 i Ljubljankafängelset. Hur kunde Statsministern efter detta underteckna den gemensamma slutkommunikén av den 3 april 1956, där enligt vitboken (sid. 63-66) bara nio rader handlar om Raoul Wallenberg och de tre första av dessa rader lyder: "Från svensk sida underströks den stora vikt som frågan om den i Budapest försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde har för det svenska folket"?".

Jag antar att Du känner till orsaken till att den understrukna satsen formulerades så, men för säkerhets skull rekapitulerar jag det här.

Det var ingen lätt sak att 1956 få ryssarna gå med på att överhuvud taget nämna Wallenberg i kommunikén. Att formulera saken så att Wallenberg "häktades" faller på sin egen orimlighet, eftersom ryssarna ditintills systematiskt förnekat att de tagit hand om honom.

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Med krav på en sådan formulering hade vi aldrig fått in något om honom i kommunikén. Att Erlander medförde bevismaterial, som Philipp säger, har ingen betydelse i detta sammanhang, eftersom ryssarna vid denna tidpunkt icke erkänt detta material som bevis.

Vad vi ur svensk synpunkt vann genom att få in vår passus om Wallenberg i kommunikén var att kommunikén offentliggjordes i all sovjetisk press, upplästes över radiostationerna, anslogs som väggtidning på olika ställen i städer, samhällen, fabriker, institutioner och, framför allt, i fånglägren.

Hade Philipp fått råda vid det tillfället, hade vi försuttit det hittills bästa tillfälle till efterlysning av Wallenberg inom hela Sovjetunionen som vi någonsin erhållit.

Den Färglösa
Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Moskva den 2 september 1965.

Strängt förtroligt

*Palme inl
a. f. prof hars*

Broder,

✓ Till svar på Ditt brev av den 1 september angående professor Svartz' ändringsförslag tar jag här nedan ställning till de ändringar som behöver kommenteras. Övriga accepteras alltså av mig.

Sid. 1: rad 7 nerifrån. Jag går gärna med på denna ändring, men var Kollontaj ambassadör vid den tiden eller envoyé?

Sid. 2: rad 9 nerifrån. Gärna tankstreck eller nytt stycke.

Sid. 2: rad 2 nerifrån. "ganska" bör nog stå kvar. Jag minns att tolken översatte så. "då" kan utgå.

Sid. 17: rad 2. Det är ju en väl kraftig omskrivning som S. här föreslår. Jag skulle inte gärna vilja göra en sådan ändring. Ryssarna skulle här med lätthet kunna anklaga oss för förvanskning.

Sid. 20: rad 5. Tillägget här tycker jag också skulle bli angripbart av samma skäl som föregående.

Nu tycker jag att det inte kan vara av så oerhört stor betydelse

Ministern V i r g i n,
Utrikesdepartementet.

se att "slipa" vidare på denna text. Den kommer ju icke att publiceras. Samtalet var ju till stor del ganska emotionellt och alltför mycket avslipningar tar bort det rätta intrycket av vad som förevarit.

Öri Leiziane

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Vargen hänt*
» 3 »
» 4 »

Gel. Takt. 7/9

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 6 / 9 1965 kl. 1540

Utskrivet i 2 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>48; B 320</i>		
Avd. <i>P</i>	Gr. <i>2</i>	Mål. <i>Eu I</i>

Ar

320

För Kabinettsssekreteraren personligen. Är Bertil Ohlin, som anländer hit morgon kväll, informerad vitbokens innehåll och kan jag diskutera ärendet med honom ifall han skulle taga upp det?

Jarring

Coll.: *S*
Dep U 320 A

Belfrage/GA
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer- Telegram

Ang. Wallenberg-frågan.

Svensk
Moskva

Ar

Pol

STOCKHOLM 7 sept. 19 65.		
N:o <i>231</i> ✓	BIL.	
INK. D. N:o 48:B 320.		
AVD. <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MÅL. <i>Eu I</i>

Edert 320. Jarring från Belfrage. Ohlin är inte informerad och Du bör undvika diskutera frågan med honom.

Cabinet

Exp. 7/9-65 chet kl. 12.00

ang.

Stockholm den 7 september 1965.		
<u>Strängt förtroligt</u>		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Broder,

Jag har funderat på den fråga Du ställt i Ditt brev av den 2 september rörande professorerna Fribergs och Biörcks besök i Sovjetunionen.

Det är ju inte så lätt att ge råd i denna fråga. Den synpunkt jag främst skulle vilja framhålla, är att Du inte bör göra något som kan bidra till att avslöja vittnets identitet. Det är väl då svårt att inte efterkomma önskemålet att inbjuda båda de sovjetiska akademikerna. Någon plausibel förevändning för att Du icke inbjuder den ene av dem är väl svår att lämna. Emellertid kan Du förmodligen lugnt räkna med att den ene av ryssarna tackar nej. Skulle han mot förmodan tacka ja, är det väl ändå osannolikt att han infinner sig, för den händelse hans namn dessförinnan kommit att figurera i pressdiskussionen i samband med vitboken. Skulle vittnets identitet kunna bevaras, är väl å andra sidan ingen större skada skedd, om han verkligen skulle komma till Din bjudning.

Dick Bergström, som idag lunchat med Biörck, har av denne ombetts fråga Dig, om Du skulle kunna ordna så, att han fick träffa den nye hälsovårdsministern Kurasov.

Leif Belifrage av postexpeditionen

Ambassadören G. Jarring,
M o s k v a.

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	8 19 1965
uit. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

ROYAL SWEDISH EMBASSY

Uppsala 9.9.68

De

Käre Leif, tack för brevet
om vänner och vänner. Jag
skickar dina hyllningar. Vi är
vår avsked. Nu kan du
komma till oss här för
få en fröjd.

Om du vill ha en
att Vitboken en vacker. Den
skola vi ha en bärning.

Jag skulle vilja följa en
tycke chagge i Liseholm att
minst en gång dag i för
införmedlar om att Vitboken

Kom ut ut vísst dæm.
Kunde kan íbe fã ut ex. í
fã pass god kíd at dæ
hæm tui beakka angfã
sænkidigt and publiseriga
hæmna:

hæmna hpiðkiga hterig
tui rime

hæmna

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *VK 6, n hänt*
» 3 » *Kab*
» 4 »
» 5 »

Från Moskva

Avsänt den telex: 19 kl.

Inkom den 12 / 9 1965 kl. 10.00

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48: B		327
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

W
De
h
327

För kabinettsssekreteraren personligen.

Efter att än en gång ha genomläst vitboksutkastet har jag nedanstående ändringsförslag - kanske är några av dem redan vidtagna.

Primo. Punkt 11 "ett utomordentligt nytt vittnesmål" bör utbytas mot "ett vittnesmål som bedömes utomordentligt viktigt".

Secundo. Punkt 17 "utrikesminister Gromyko svarade att Wallenberg nu ej fanns i Sovjetunionen" - borde icke "nu" utgå?

Tertio. Punkt 20 fjärde stycket. Jag tillråder att "hade han anat detta, hade han aldrig kommit till Sverige" utgår.

Quarto. Punkt 20 sista stycket från slutet. "Santalet avslutades på grund av tidsbrist". Det vore väl bättre att låta denna sats utgå. Den inbjuder till kritik på grund av ordet "tidsbrist". Samtidigt bör ordet "emellertid" nästa sats utgå.

Jarring

Belfrage/IB
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM 14 sept. 1965.		
N:o 244	CHIFFER	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL <i>En</i> I

Ang.

(Pd.)

Svensk
M o s k v a

Be

84

Jarring personligen från Belfrage. Vi avser överlämna vitbokens text eventuellt exklusive statsministerns anförande till Sovjets chargé d'affaires torsdag klockan elva alltså samtidigt som sammanträdet med utrikesnämnden börjar. Skall försöka med onsdagskuriren sända Dig ett par exemplar av slutliga texterna så att Du om Du finner lämpligt kan överlämna ett exemplar till MID så snart delgivningen med ambassaden här skett på torsdag.

Cabinet

Exo. 14/9 kl. 18.50 dr

Virgin/BA

ang.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 15 september 1965.		
N:o 101		2 Bih.
Strängt förtroligt INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu I

P 2 Eu I

Broder,

./2

I anslutning till telegram får jag närslutet sända två exemplar av vitboken med undantag för statsministerns anförande, vars text ännu icke slutgiltigt fastställts.

Erik Virgin

Ambassadören J a r r i n g,
Moskva

Ifylles av postexpeditionen

EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	1965
utl. kurir	
luftpost	
vanlig post	sign.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

16/9-65

Politiska avdelningen

Strängt förtrolig.

Bitr. Avdelningschefen

17.9.65
Lewenhaupt/CvH
a f förtr. k t
Amb. Jarring, Moskva
/Lewenhaupt
Esp. 17.9.65
CvH

Stats- och utrikesmin.
Statsr. Palme läst del.
Jarring undertecknad pr. telefon

P.M.

Enligt instruktion hade jag i dag bött Sovjetunionens
t.f. chargé d'affaires att besöka mig kl. 11.

Jag sade herr Tchouriline att jag hade fått i uppdrag
av utrikesministern att till honom överlämna den dokument-
samling i Wallenberg-ärendet som regeringen avsåg att pub-
licera senare idag. Just nu, tillade jag, börjar ett sam-
manträde med utrikesnämnden, och det var utrikesministerns
önskan att Sovjetunionens representant skulle få del av
handlingarna samtidigt som nämndens ledamöter.

Herr Tchouriline sade att Sovjetunionens regering
väl kände till alla dokument i affären Wallenberg. Detta
hade den förklarat för svenskarna på alla olika nivåer,
från stats- och utrikesministrarna. "Vi tror inte den bok
som man nu publicerar kommer att vara ägnad att förbättra
relationerna mellan våra båda länder. Det är därför ingen
idé att jag tar emot boken utan tackar nej."

Herr Tchouriline tog därefter direkt upp ett helt
annat ämne, som inte berör de svensk-sovjetiska förbindel-
serna.

Samtalet fördes i helt normal atmosfär.

Stockholm den 16 september 1965.

A. Lewenhaupt

Belfrage/IB

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffer-
Telegram

STOCKHOLM den 16 sept. 1965.

N:o 247 CHIFFER

BIL.

INK. D. N:o

AVD. *P*

GR. *2*

MA *Can*

Ang.

(Pol)

Svensk

M o s k v a

Jarring från Belfrage. Vid utrikesnämndens sammanträde idag beslöts att bordlägga Wallenberg-ärendet för att möjliggöra frågor och diskussion sedan ledamöterna haft tillfälle närmare studera den nu publicerade dokument-samlingen. Sannolikt nytt sammanträde med nämnden nästa vecka. Dessförinnan ~~kommer~~ regeringen undvika att uttala sig om sin inställning till frågan om något eventuellt ytterligare kan göras från regeringens sida på grundval av hittills föreliggande material i Wallenberg-saken.

Cabinet

O B S !

Expedieras ej, förrän telefonbesked
härin kommer från hr Belfrage eller
Hichens Bergström

Kab.sekr. godkänt 1925 WLC

Sep. d. 16. 9. 65 kl. 20.00 J.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *telex*
» 3 » *telex*
» 4 » *telex*

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 17 / 9 19 65 kl. 1000

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		334
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

334

För Kabinettsekreteraren personligen. Vill endast bekräfta att jag efter Lewenhaupts telefonmeddelande till mig igår om Tjurilins reaktion icke har överlämnat vitboken här.

Jarring

Coll.:
Dep U 326 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *telex*
» 3 » *telex*
» 4 » *telex*

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den *telex* 19 kl.

Inkom den 20 / 9 19 65 kl. 1510

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		336
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

Brådska nd e

336.

För kabinettsekreteraren personligen.

Hittills ingen reaktion i anledning vår publicering Vitboken, vare sig pressen eller ifrån utrikesministeriet. Kanske detta betyder att man ännu icke hunnit taga del av Vitboken, svenska pressens behandling denna. Blev idag tillsammans med övriga nordiska ambassadörerna bjuden på lunch till Orlov, på fredag - möjligtvis berör han saken då om jag icke skulle bli uppkallad till MID dessförinnan.

Jarring

Coll.:
Dep U 326 A

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *krant*
» 3 » *Kab. schr.*
» 4 »
» 5 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 22 / 9 1965 kl. 19.20

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		339
Avd. P	Gr. 2	Mål. En I

PP
339

För kabinettsssekreteraren personligen.

h
Primo. Vid en mottagning i Kreml ikväll träffade jag Zacharov. Efter att ha pratat om väder och vind frågade han plötsligt om vi hade publicerat vitboken om Wallenberg. Hade det varit någon publicitet kring den? Jag svarade något förvånad att den hade publicerats och att det de två första dagarna varit mycket publicitet. Men, hade icke hans egen ambassad i Stockholm rapporterat något härom? Zacharov sade helt kort att han icke hade läst något om vitboken och tackade för de informationer han fått av mig.

Secundo. Det förefaller mig uteslutet att Zacharov inte skulle vara informerad om vitboken. Ville han gentemot mig helt enkelt indicera "qu'on se fiche"? Eller har han ännu icke hunnit ta ställning till hur man tänker bete sig?

Tertio. I detta sammanhang skulle det vara av intresse att erfara om vår publicering väckt uppseende i utländsk press. Jag har inget sett i de amerikanska och engelska tidningar, jag har här.

Jarring

VP/GW
22.9.65

Färdlog

Statministerns och statsrådet Palmes samtal med
familjen von Dardel den 16 september 1965.

Santalet började kl. 09.20.

Statministern sade inledningsvis att vitboken endast på en punkt gav upplysningar som familjen inte tidigare kände till. Palme skulle lämna en redovisning härför eftersom statministern själv var förkyld.

Fru von Dardel överlämnade ett brev som hon skrivit på morgonen. I anslutning till detta framhöll statministern att han inte önskat ha Philipp med under santalet därför att han ville undvika all vilseledande publicitet. Veckojournalens artiklar hade visat att det inte var möjligt att samarbeta med Philipp.

Vitboken var regeringens redogörelse för fallet. För den skulle regeringen ta ansvaret utan att skjuta familjen framför sig.

Santalet förlades härafter till Palmes rum.

Palme lämnade en utförlig redogörelse för vitbokens innehåll i vad avsåg de delar som familjen ej tidigare kände till. Under denna redogörelse antydde herr von Dardel att han hört att Hanna Svartz talat med någon rysk vetenskapsman som sagt sig känna till Raoul Wallenberg, men som sedan ändrat sig.

Herr von Dardel frågade vidare om Dagens Nyheters uppgift om att frågan kunde betraktas som slutbehandlad var riktig.

Palme svarade att det material som man nu hade tillgång till hade utnyttjats så hårt det var möjligt. Det gick ej att komma längre. Det måste komma till något väsentligt nytt för att frågan skulle kunna aktualiseras ånyo. Men i så måtto måste affären alltid hållas öppen.

Fru von Dardel anknöt till Wallenbergaffärens tidigare skede och hävdade att ryssarna skickat fram falska vittnen och att frågan handlagts felaktigt från första början.

Palme underströk att han ansåg det vara en styrka att man rensat ut alla tvivelaktiga vittnesmål och endast hållit sig till "klara ting".

Fru von Dardel framhöll att hon kände Philipps alla förtjänster men också hans fel. Han kunde vara besvärlig att ha att göra med. Beträffande hans skrivelser hade hon sagt honom att han fick skriva vad han behagade. Hon kunde inte lägga sig i det.

Man kom under samtalet också in på Petris uttalanden och Söderbloms insatser eller uteblivna insatser. Familjen ansåg att Även Undén varit ointresserad.

Palme framhöll att så länge han varit med hade Undén engagerat sig hårt för den linje Erlander drivit.

Fru von Dardel genmålde att det dock hade behövts att Arne Lundberg kom in i bilden. Tidigare hade familjen fått föra ett tvåfrontskrig.

Palme anmärkte att Lundberg kom in samtidigt som vittnena började dyka upp.

Herr von Dardel framhöll, att det tydligen var ett omfattande arbete som skett i hemlighet.

Palme redovisade motiven för den framgångslinje man valt. Det var utomordentligt viktigt att få den ryska regeringen att förstå att man från svensk sida hade ett enda syfte; att få veta vad som hänt Wallenberg och, om han levde, få honom honom, att det inte fanns några politiska beaktningar, att ett hemskickande av Wallenberg inte skulle leda till någon för Sovjet prestige skadlig publicitet. Det var en styrka i det sammanhanget att kunna visa på att man kunde hålla tyst, så tyst att man inte ens underrättat familjen om Hanna Svartz' vittnesmål.

Fru von Dardel frågade varför man skulle skydda ryssarna. Palme svarade att man inte hade något att vinna på att gå brötgänges tillväga.

Fru von Dardel framhöll att man väl måste sätta lit till vad Hanna Svartz sagt. Palme framhöll att det var just vad man hade gjort.

Familjen von Dardel framförde sina redan tidigare kända invändningar mot publicering av justitierådets uttalanden. "De svävar i det blå." Man återkom här till Philipps insatser som ju inte fanns med. Philipp hade sina fel men han hade också rätt i mycket. Även om jämförelsen inte var helt adekvat så ville fru von Dardel lika honom vid Zola, som också var en sympatisk person. Inte heller Sjöborgs utredning från 1949 hade publicerats, det fanns därför inte anledning att nu redovisa justitierådets uttalanden.

Palme hävdade att en publicering inte kunde undvikas. Utlåtandet var ju positivt. Det sades ju att det var genomlikt att Wallenberg levat i början på 1950-talet. Den allmänna opinionen skulle fästa sig vid detta inte vid uttrycket att full bevisning ej förelåg. Fru von Dardol genomgick att allmänna opinionens inställning inte betydde så mycket. Det viktiga var hur den ryska regeringen skulle utnyttja utlåtandet.

Familjen vädjade slutligen till Palme, att regeringen ej skulle göra något uttalande som skulle kunna tydas som att Wallenbergfrågan skulle läggas ned.

Santalet avslutades klockan 10.45.

VP

Moskva den 23 september 1965.

Strängt förtroligt

*Palme informant 24/9
Re*

Broder,

Vid marskalken Zacharovs lunch i dag för Almgren var jag placerad mellan marskalken och hans namne, chefen för skandinaviska avdelningen i MID.

Jag sade, att jag hört att Kosatjov - som tjänstgjorde som tolk vid Nanna Svartzs samtal med Mjasnikov - hade blivit förflyttad till sovjetambassaden i Stockholm. Zacharov bekräftade detta och tillade "nu får han tillfälle att fortsätta sina samtal med Nanna Svartz. På tal om henne, har Ni offentliggjort allt vad som sades vid samtalet mellan henne och Mjasnikov?". Jag svarade, att hon lämnat en kortfattad redogörelse för samtalet, vilken ingår i Vitboken. Något annat hade inte publicerats.

Zacharov är onekligen underfundig. Han fortsätter att spela sin roll som helt okunnig om vad Vitboken innehåller och samtidigt är han nyfiken på den. Betyder hans fråga i dag, att han vill tala om för oss, att han hoppas att vi inte ger oss till att publicera - eller utlämna - den totala redogörelsen för Nanna Svartzs samtal med Mjasnikov?

För övrigt var han - liksom marskalken och generalen - älskvärdhete själv och uttryckte sin belåtenhet över våra goda förbindelser.

Gunnar Jarring
Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

*polich bunt
leab.*

U. Vigen
Jo

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 27 / 9 1965 kl. 08.40

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 48: B		341
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

341.

För kabinettsssekreteraren personligen.

Icke heller vid Orlovs lunch i fredags för de skandinaviska ambassadörerna berördes vitboken i någon form. Orlov höll varmhjärtat tal kring de existerande goda förbindelserna mellan samtliga nordiska länderna och Sovjet.

Jarring

Coll.: *S*
Dep U 16 A

Moskva den 6 oktober 1965.

Strängt förtroligt

Ex. till Leab. sek. p. t. New York

Exc. vidit

Uppläst för Palace per tel. 15/10

He

Broder,

W

Jag vill med dessa rader endast meddela Dig att jag till den middag som jag i måndags hade för professorerna Friberg och Biörck inbjöd en rad sovjetiska medicinska auktoriteter, bl.a. den nye hälsovårdsministern Petrovskij, och vidare professor Mjasnikov. Alla accepterade med undantag av två som icke befann sig i Moskva.

h
h

Mjasnikov tycktes trivas alldeles utmärkt hemma hos oss. Han var lugn och avspänd och på mycket gott humör. Vi talade om allt utom hans befattning med fallet Wallenberg. Jag hade ett långt samtal med honom på tu man hand inne i biblioteket; det gällde hans konstsamling - han är bland annat innehavare av en Zorn som för övrigt var utställd på den svensk-sovjetiska utställningen på Pusjkin-museet under Erlanders besök här - men han grep icke tillfället till att beröra våra tidigare sammanträffanden. Och uppriktigt sagt hade jag inte väntat att han skulle göra det.

Jag hade även inbjudit ambassadrådet Malgin från Utrikesministeriets skandinaviska avdelning. Inbjudan till Mjasnikov lät jag utgå

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

genom Hälsovårdsministeriet, i klump med alla övriga.

Det har väl förmodligen varit en hel del tänkande innan Mjasnikov accepterade. Jag skulle tro, att man funnit det vara en logisk nödvändighet att han infann sig för att icke störa det intryck av total brist på intresse för Wallenbergs-affären som Zacharov givit uttryck för genom att låtsas att han inte kände till Vitbokens innehåll.

Tyvärr blev Biörck hastigt sjuk och kunde inte vara med om middagen. Men han hade träffat Mjasnikov tidigare. Enligt vad Friberg omtalade för mig hade Biörck inte längre varit imponerad av Mjasnikov som vetenskapsman - han hade fått det intrycket att Mjasnikov numera huvudsakligen var en person som användes för att visa upp Sovjetunionen på internationella kongresser.

Dei Luigi

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Bel frase undertryckt
CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva

Avsant den telgr 19 kl.

Inkom den 21 /11 1965 kl. 12.00

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 48:B		379
Avd.	Gr.	Mål.
FOP	1	ST
P	2	Sm I

Bel frase undertryckt
Brådskanie

379

W Meddela kabinettsskreteraren personligen.

N **P r i m o.** Professor Mjasnikov avled plötsligt igår. Han ägnas i dagens Pravda stort upplagd minnesruna undertecknad av Brezjnev, Kosygin och Mikojan och lång rad andra regeringsmedlemmar och framstående personligheter sovjetisk vetenskap och kultur.

S e c u n d o. Jag antar att Gunnar Biörck och/eller Läkarsällskapet vill kondolera. I så fall föreslår jag denna sändes till hälsovårdsministern.

T e r t i o. Själv är jag böjd kondolera hälsovårdsministern men tacksam erfara Din inställning.

Jarring

prof. Mjasnikovs frånfälle.

22.11.65

Svensk
Moskva

274 - Urgent. Edert 379.

Jarring från Belfrage.

Primo. Vi är tveksamma om lämpligheten Du kondolerar hälsovårdsministern och undrar om Du inte skulle kunna i stället framföra privat kondoleans till efterlevande maken.

Secundo. Vore det inte bäst att Gunnar Biörck och Friberg informeras om Mjasnikovs frånfälle direkt genom brev från Dig. Vi tror att detta skulle te sig mindre anmärkningsvärt och ge mindre anledning till spekulationer än om meddelandet framföres av oss här i UD. Som Du väl vet är Biörck redan förut tämligen övertygad om att M. var sagesmannen och vi vill ogärna komma i diskussion med honom härom.

Tertio. Nanna Svartz blev mycket uppskakad över meddelandet. Hon undrar om något blivit för Dig bekant eller om Du försiktigt kan utröna något om orsaken till dödsfallet. Känner Du möjligen till om någon av ambassadörerna i Moskva haft Mjasnikov som läkare?

Cabinet

CHIFFERTELEGRAM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Från Moskva

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 23 / 11 19 65 kl. 10.45

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

» 5 »

*Belfrage
palschefen*

Dnr 48: B		381
Avd.	Gr.	Mål.
HP P	1 2	Gr Eu I

Berr. ch. tel. 24/11.

381.

För Belfrage personligen. Ditt 274.

P r i m o. Min tanke bakom ett kondoleansbrev till hälsovårdsministern var närmast att vi icke skulle ge intryck av "bad losers". Nanna Svartz har alltid understrukt Mjasnikovs storhet som forskare och internationell vetenskapare även vid det långa samtalet med honom i juli. När han nu är död syntes mig ett erkännande av hans vetenskapliga storhet kunna ges i en kondoleans till hälsovårdsministern. Att utrikesministeriet skulle erfara härom utgår jag från. Att helt tåga syntes mig, oavsett vad sanningen i hans och Svartz motsägende uppgifter må vara, kunna ge ett intryck av brist på generositet, närmast kanske så uppfattat i utrikesministeriet. Självfallet hade jag tänkt att min kondoleans skulle vara personlig och icke på regeringens vägnar. Kondoleansen är emellertid ingen hjärtesak för mig och ovanstående tjänar endast till att förklara min inställning.

S e c u n d o. Jag kan icke brevledes få fram meddelande till Biörck förrän tidigast lördag, en vecka efter dödsfallet. Eftersom Biörck före sin hitresa själv uttryckte särskilda önskemål att Mjasnikov skulle inbjudas till mig syns det mig vara helt oskyldigt om exempelvis Hamilton eller någon honom underställd tjänsteman ringde upp Biörck och sade att jag, under framhållande att de träffats hos mig, ville underrätta honom om Mjasnikovs frånfälle.

T e r t i o. Av texten till Pravda-nekrologen, vilken översändes till Dig fredagens kurir, framgår endast att "han avled hastigt" vilket väl närmast tyder på infarkt. Jag ska försöka utröna dödsorsaken. Jag har aldrig hört talas om att han behandlat någon av ambassadörerna i Moskva men ska diskret känna mig för.

Q u a r t o. Jag vill understryka att det väl knappast tidigare förekommit att någon person utanför toppskiktet i parti och regering vid sitt fränfälle fått en sådan överväldigande hyllning genom namnunderskrifter - i Mjasnikovs fall icke mindre än 37 ledande personer.

Jarring

SVENSKA DAGBLADET

23.11.65.

Dr. Alexander L. Mjasnikov, en av
Sovjetunionens mest framstående hjärn-
specialister, har avlidit 66 år gammal.
Han hade bl. a. haft Stalin som patient.

Ärende N Mjasnikovs frånfälle	Datum 24.11.65.	Dnr 278 ✓
	Avd. HP P	Grupp 1 2

Adress Svensk
Moskva

Y hälsovårdsministern och andra

Text Personligen för Jarring från Belfrage.

Primo. Förstår Din inställning enligt Edert 381 primo och tycker nog on balance att Du bör kunna sända personlig kondoleans hälsovårdsministern. Du hade ju för övrigt Mjasnikov som gäst hemma så sent som i oktober tillsammans med ryska officiella personer och svenska vetenskapsmän.

Secundo. Hamilton har i dag underrättat Biörck och Friberg enligt Ditt 381 secundo. Biörck gjorde kommentaren att nu är alltså den frågan ur världen. Han ämnade ta initiativ kondoleans till hälsovårdsministern från de svenska kolleger som känt Mjasnikov.

Tertio. Gårdagens Svenska Dagblad innehöll på undanskymd plats liten notis cit Dr. Mjasnikov en av Sovjetunionens mest framstående hjärtspecialister avlidit 66 år gammal. Han hade bl.a. haft Stalin som patient slutcit.

Quarto. Nanna Svartz överväger sända kondoleansbrev till änkan. Hon frågar om vi vet något om begravningen och är naturligtvis över huvud taget starkt intresserad av allt som rör dödsfallet.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den 24/11	Klockan 14.45	Sign. <i>Alm</i>
----------------------	------------------	---------------------

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Selfpage*
» 3 »
» 4 »

CHIFFERTELEGRAM

Från Moskva
Avsant den tel/ex 19 kl.
Inkom den 25 / 11 19 65 kl. 9.20
Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 384		
Avd. <i>SEP</i>	Gr. <i>1</i>	Mål. <i>Er</i>
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>En I</i>

De

384.

Personligt för kabinettssekreteraren Ditt 278 quarto. Jag har talat med UAR:s ambassadör som själv är läkare och som var personlig vän med Mjasnikov han säger sig vara säker på att han avlidit av hjärt infarkt. Begravningen ägde rum 23 november på Novodevitj-kyrkogården (Jungfruklostret) där bl.a. Kollontaj är begravd. Tass meddelandet om begravningen insändes fredagskuriren.

Jarring

Coll.: *[Signature]*
Dep U 32 A

Moskva den 24 november 1965.

1 bil. ✓

Förtroligt

ex.t.

Statsmin.
Palme
Svartz

233

Ink.	26 . 11	10 65
Avd.	P	2
En.		
Mat.		

Eu I

He
Broder,

7 *./. .*
I anslutning till skriftväxling i särskild ordning översänder jag härmed den nekrolog över professor Mjasnikov, som var införd i Pravda den 22 november 1965. Som jag redan nämnt är den hyllning som Mjasnikov nu fått något ganska enastående - varken jag eller Lundström kan erinra oss ha sett något liknande annat än då någon hög regerings- eller partimedlem gått bort. Raden av undertecknare är likaledes imponerande. - man frågar sig om de alla varit utsatta för hans medicinska omsorger.

*Man kan se att
han varit helt civil
i sin medicinska
medborgare*
Det enda som var nytt för mig i Mjasnikovs biografi var att han under kriget var Sovjetmarinens chefsterapeut. Han har ju alltid hävdats att han inte haft med något militärt eller med krigsfångar att göra - men marinen har väl aldrig kommit in i bilden då det gällt Wallenbergsaffären.

Per Tuigra

Gunnar Jarring
Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

den 24.11.65

Översättning

Pravda 22.11.1965

Den 19 november 1965, i sin skaparkrafts blomma, avled hastigt den framstående representanten för sovjetisk klinisk medicin, en av vår tids främsta kardiologer, känd över hela världen, ledamoten av Sovjetunionens medicinska akademi, professor Alexander Leonidovitj Mjasnikov.

Alexander Leonidovitj föddes år 1899. Efter utexaminering från Moskva-universitetets medicinska fakultet arbetade han en tid på Första Leningradiska medicinska institutets klinik under ledning av Georgij Fjodorovitj Lang. Alexander Leonidovitj Mjasnikovs glänsande egenskaper som kliniker, pedagog och forskare gjorde det möjligt för honom att redan 1932 besätta professuren i invärtes sjukdomar vid Medicinska institutet i Novosibirsk. Sedermera innehade han professuren i invärtes sjukdomar vid Tredje Leningradiska medicinska institutet samt vid Marinens medicinska akademi, och från 1948 till de sista dagarna av sitt liv arbetade han som professor i sjukhusterapi vid Moskvas första medicinska institut. Samtidigt var han ständig chef för medicinska vetenskapsakademiens terapeutiska institut.

Under stora fosterländska kriget var Alexander Leonidovitj Mjasnikov sovjetiska marinens chefterapeut. Han gjorde flera färder med agerande marinenheter och omhändertog den medicinsk-metodiska ledningen av den terapeutiska vården inom marinen.

De sista två decennierna av hans liv ägnades huvudsakligen åt kardiologiska frågor. Tillsammans med G.F. Lang utarbetade Alexander Leonidovitj Mjasnikov den neurogena teorin för hypertoni, vilken numera vunnit världs-erkännande. Alexander Leonidovitj och hans lärjungars talrika kliniska och experimentella undersökningar rörande ateroskleros utgör ett värdefullt bidrag till den internationella läkarvetenskapen. Resultaten av dessa undersökningar finns nedlagda i stora monografier över hypertoni och ateroskleros, vilka är vidsträckt kända och blivit utgivna i översättning i många länder.

Alexander Leonidovitj Mjasnikovs insatser som kardiolog har fått internationellt erkännande i form av det s.k. "Guldstetoskopet".

Av stort värde är även hans arbeten rörande leverns patologi, inom hämatologin och om infektionssjukdomar, vilka han sammanfattat i en rad monografier. Han har också författat en rad utomordentligt värdefulla handböcker för läkare och studenter.

Alexander Leonidovitj Mjasnikov har spelat en stor roll i utbildningen av unga forskare: under hans ledning har 30 doktorer och 100 medicine kandidater tagit sina grader.

A.L. Mjasnikovs glänsande föreläsningar samlade och drog till sig massor av åhörare.

Alexander Leonidovitj Mjasnikov förenade sitt omfattande vetenskapliga och pedagogiska arbete med vidsträckt offentlig verksamhet. Han var ordförande i allryska terapeutsällskapet, vice ordförande i allunionella kardiologsällskapet och hedersledamot i ett flertal utländska sällskap och akademier.

Alexander Leonidovitj Mjasnikov har också under olika tider varit redaktör för ett flertal inhemska och utländska tidskrifter, förenat handledning i terapi i flera band samt ansvarig redaktör för tidskriften "Kardiologi". Alexander Leonidovitj Mjasnikovs mångsidiga och nyttiga verksamhet har högt värdesatts av sovjetregeringen, som förlänat honom Leninorden, Röda Stjärnans orden, Röda Fanans arbetsorden samt ett flertal medaljer.

Outtröttlig energi, oerhörd arbetsförmåga, organisatorisk begåvning, djup bildning, bredd och djärvhet i ställandet av nya frågor, fruktbringande vetenskaplig, medicinsk, pedagogisk och samhällsengagemang verksamhet var alltid utmärkande för Alexander Leonidovitj Mjasnikov. Det ljusa minnet av Alexander Leonidovitj Mjasnikov, en underbar vetenskapare och läkarhumanist och en charmerande personlighet, kommer alltid att bevaras av dem, som kände honom, arbetade tillsammans med honom eller hade tillfälle träffa honom.

L.I. Brezjnev, A.N. Kosygin, A.I. Mikojan, K.T. Mazurov, A.P. Kirilenko, G.I. Voronov, P.N. Demitjev, S.P. Trapeznikov, B.V. Petrovskij, N.N. Blochin, V.A. Baltijskij, V.V. Trofimov, A.F. Serenko, Ju. Je. Danilov, M.G. Sirotkina, A.N. Burnazian, V.Ch. Vasilenko, V.V. Zakusov, V.A. Rjazanov, Je. V. Schmidt, A.M. Markov, V.V. Kovanov, S.A. Sarkisov, S. Ja. Tjikin, A.V. Sergejev, N.F. Izmerov, A.I. Nesterov, Je.M. Tarejev, P. Je. Lukomskij, Je. I. Tjazov, V.V. Mensjikov och andra.

28522

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Moskva den 25 november 1965.

1 bil. ✓

ex.t.

Statsmin.
Palme
Svartz

237 a"
26.11.65
Avd. 2 Eut
~~HP 1 ET~~

Ac

Broder,

./.

I anslutning till vår korrespondens i särskild ordning översänder
jag härmed det TASS-meddelande om Mjasnikovs begravning som återgi-
vits i pressen.

Dei Tuzikova

Gunnar Jarring

Gunnar Jarring

Kabinettssekreteraren B e l f r a g e,
Utrikesdepartementet.

Bil. t. hbr Jarring-Belfrage
den 25.11.65

Översättning ur Moskovskaja Pravda 23.11.65

A.L. Mjasnikovs begravning

I går följde moskvaborna den framstående sovjetiske läkaren A.L. Mjasnikov på hans sista färd. Begravningen ägde rum på Novodevitjij-kyrkogården.

A.L. Mjasnikovs förtidiga död, framhölls det i talen vid sorgeshögtiden, innebär en stor förlust för den sovjetiska läkarvetenskapen. För att bevisa den framstående vetenskapsmannen den sista tjänsten hade kommit hans kollegor och andra vetenskapare. Bland de närvarande befann sig också många av dem, som A.L. Mjasnikov återställt till hälsa.

- - -

Raoul Wallenberg

Buenos Aires den 7 december 1965.

Strängt förtroligt

INK UD		
Dnr		
/	19	

Mr. Broder

Ärade Broder,

Lundborg, som för närvarande är sjukskriven till följd av ett arm-brott, har bett mig tillskriva Dig i följande angelägenhet.

Med meddelande i särskild ordning på sin tid instruerades ambassaden att söka taga kontakt med en i Rosario (adress Alabar Fabrega & Co., Córdoba 1452) bosatt tysk f.d. sjökapten vid namn Fabrega, som skulle ha sagt sig ha arbetat tillsammans med Raoul Wallenberg i ett krigsfängeläger vid Volga. Fabrega visade sig emellertid vara av spansk härkomst och uppgavs aldrig ha varit i tysk tjänst eller vistats i Sovjetunionen. Han sade sig ej heller känna någon annan som kunde avses.

Nanna Svartz, som ju är här för att delta i en reumatologkongress i Mar del Plata, har för Lundborg omtalat, att de i departementets ovan-nämnda särskilda meddelande lämnade uppgifterna skulle basera sig på upplysningar som lämnats av en finsk sjökapten Nyman, m/s "ARAGUAYA" tillhö-
rigt Finland-South America Line.

Enligt vad Nanna Svartz erfarit av den finske redaren Rettig skulle Nyman befinna sig i Buenos Aires för närvarande. Vi har därför sökt komma i kontakt med denne i syfte att söka få säkrare uppgifter på vem som hans sagesman i Rosario kan ha varit för att därmed eventuellt kunna fortsätta undersökningarna. Nyman hade emellertid redan hunnit lämna Buenos Aires med sitt fartyg. För det fall att departementet anser sig vilja söka komma

Kabinettssekreteraren Leif Belfrage

S t o c k h o l m

i kontakt med Nyman ber jag få nämna, att fartyget, enligt vad vi inhämtat från vederbörande agent, anlöper följande hamnar under den närmaste tiden:

Rotterdam cirka 20 december, agent D. Burger & Zoon, 7/11
Westerstraat, Rotterdam C.

Hamburg cirka 23 december, agent H.M. Gehrckens, Beim neuen
krahn 2, Hamburg och

Helsingfors cirka 2 januari, Finland-South America Line Ltd.,
P.O. Box 13030, Helsingfors 13.

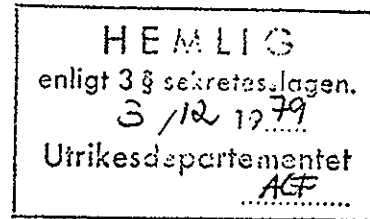
En kopia

Lennart Hennings
Lennart Hennings

UTRIKESDEPARTEMENTET
Utrikesministerns kansli
Handläggare: kr Nilsson/ACF

PROMEMORIA ✓

1979-12-03

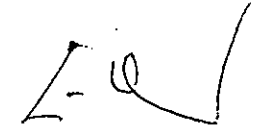

79-12-03 ✓ W
STRÄNGT FÖRTROLIG

Samtal 1970 om Raoul Wallenberg med professor
Nanna Svartz

(1 bil)

- ./. Närslutet återfinns privata anteckningar, vilka
kanslirådet Folke Löfgren gjorde efter ett samtal
han under sin tid som ambassadsekreterare i New
Delhi den 1 november 1970 haft om Wallenberg-
ärendet med professor Nanna Svartz.

Lars-Ake Nilsson

P.M. om samtal med Nanna Svartz i New Delhi den 1 november 1970

Nanna Svartz tog själv upp ämnet RW. Bland orsakerna till att hon gjorde det kan vara att affären den senaste tiden kanske upptagit hennes tankar i särskilt hög grad, dels med anledning av publiceringen av andra delen av Ulla Lindströms memoarer, dels med anledning av vad som förevarit på den internationella medicinkongressen i New Delhi. Det kan också ha spelat in att jag själv på en gång är UD-man och son till av henna kända kolleger. Samtalet, i vilket jag naturligt nog mest var en lyssnande part, fördes på intet sätt systematiskt och bestod mest i olika upplysningar och kommentarer från NS'sida. Jag har här nedan antecknat en del punkter som kanske kan visa sig vara av intresse i framtiden.

1. NS är fortfarande helt övertygad om att W levde 1961, sannolikt även 1962 och, på min fråga, sannolikt ännu idag 1970.

2. NS är djupt besviken, kanske tom bitter på det officiella svenska handhavandet av affären. Detta gällde särskilt Sohlman. Hon ansåg även att fru Sohlman, som angavs ha kommunistiska sympatier, haft ett föckligt inflytande. NS'besvikelse är särskilt stor avseende Sohlmans handlande under NS'besök i Moskva 1961. Under detta besök erbjöds alltså NS att träffa W genom förmedling av sin syske kollega och vän M-v. För att genomföra detta behövde hon emellertid ambassadens hjälp att förlänga sin vistelse i M. (visum o biljett). Sohlman förhöll sig helt kallsinning till NS önskemål att stanna kvar och NS var därför tvungen att lämna M utan att ha träffat W. Vid senare sammanträffanden hade Sn till NS uttryckt sitt/beklagande av att det inte gått att förlänga vistelsen i M 1961. Ambassadens attityd hade varit liknande under NS'besök 1962. o Jarring

3. Andra personer som NS är besviken över är Undén, Sverker Åström (medan hon menar att både Erlander och Palme visat sig mera förstående. Erl o Und hade en gång gemensamt åtgit emot NS varvid Erl lyssant gripen till henne redogörelse, bl.a. sagt att detta varit bland det märkligaste som berättats i detta rum, medan Und lett ironiskt och sagt Åja, Åja. Beträffande Åström gällde avsändandet av något telegram, medan Jarring någon gång gjort det egendomliga uttalandet att alla skulle ha förståelse för henne om hon offentligt förklarade att det hela rörde sig om ett misstag från hennes sida.

4. NS sade sig ännu inte för någon ha berättat allt hon visste i frågan. Hon har även på de senaste åren haft en del kontakter. För mig nämnde hon blott något om presidenten i ungerska vetenskapsakademih, som tydligen känt eller känt till W och hade en hög uppskattning av honom ("den modigaste man jag träffat"). Hon omnämnde även att en tjeck, som dödförklarats med en attest exakt likadan som W:s, nyligen frisläppts.

5. NS ansåg att Söderblom orättvist ansågs ha haft ett negativt inflytande i affären. Hon hade en gång, sannolikt 1948, av misstag råkat avlyssna ett förtroligt samtal mellan Sm och Mme Kollontay, där den senare sagt sig tro att W skulle kunna komma hem nästa år. Detta samtal trodde NS inte var känt, av någon.

6. Om sin ryske vän M-vs öde visste NS att berätta att M-v för henne berättat (1962? M-v är nu död) om hur Chrusjtjov bokstavligen sparkat honom nerför en trappa i Kremli. 1961 skulle Mv till NS ha sagt att W var på ett mentalsjukhus i M. W hade tidiagre eller senare även vistats på andra platser i Sovjet. NS hade f.ö. av Sohlman bett att få en lista över sjukhusen i Moskva men förvägrats detta.

7. Angående besöket i New Delhi berättade NS att de sovjetiska delegaterna de första dagarna varit mycket hjärtliga. Därpå hade följt några dagar under vilka de helt frusit ut hennne. På kongressens sista dag hade de ånyo varit demonstrativt vänliga och särskilt insisterat på att fotograferas tillsammans. NS sade till mig inget som tydde på någon nervositet eller för den delen inte heller något som tydde på att hon hade några avsikter i W-affären i samband med den förestående hemresan till Sverige över Moskva.

8. Själv sade jag till NS endast att det föreföll mig angeläget att hon snarast nedtecknade allt hon visste i affären. Hon sade sig vara medveten om detta och sade vidare att ibland känt ett behov av att anförtro sitt vetande till någon annan. Vilhelm Mobergs namn nämndes. NS hade nyligen, ffg tror jag, träffat VM på en middag. Vidare sade jag att det tycktes mig som om det kanske var orättvist att ge Sohlman så stor del av skulden som hon gjorde. I en så viktig fråga inhämtades nog ändå alltid instruktioner från UD, i detta fall från utrikesministern personligen.